

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİNİN ÇEVİRİMİÇİ YENİDEN ÜRETİMİ: ERKEKLERLE NİTEL BİR ÇALIŞMA

Cemre AKGÜN

**SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

DANIŞMAN

Prof. Dr. Ayşe Sezen SERPEN

ANKARA

2025

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİNİN ÇEVİRİMİÇİ
YENİDEN ÜRETİMİ: ERKEKLERLE NİTEL BİR ÇALIŞMA**

Cemre AKGÜN

**SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

DANIŞMAN

Prof. Dr. Ayşe Sezen SERPEN

ANKARA

2025

ETİK BEYAN

Ankara Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak hazırlayıp sunduğum “Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Çevrimiçi Yeniden Üretimi: Erkeklerle Nitel Bir Çalışma” başlıklı tez; bilimsel ahlak ve değerlere uygun olarak tarafımdan yazılmıştır. Tezimin fikir/hipotezi tümüyle tez danışmanım ve bana aittir. Tezde yer alan deneysel çalışma/araştırma tarafımdan yapılmış olup, tüm cümleler, yorumlar bana aittir. Yukarıda belirtilen hususların doğruluğunu beyan ederim.

Öğrencinin Adı Soyadı: Cemre AKGÜN

Tarih:

İmza:

KABUL VE ONAY

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Sosyal Hizmet Anabilim Dalında

Cemre AKGÜN tarafından hazırlanan

“Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Çevrimiçi Yeniden Üretimi: Erkeklerle Nitel Bir Çalışma”

adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak OY BİRLİĞİ/OY ÇOKLUĞU ile kabul/ret edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 16.06.2025

Prof. Dr. Eda PURUTÇUOĞLU

Sağlık Bilimleri Üniversitesi

Jüri Başkanı

Prof. Dr. Ayşe Sezen SERPEN

Ankara Üniversitesi

Danışman

Doç. Dr. Fulya AKGÜL GÖK

Ankara Üniversitesi

Üye

Tez hakkında alınan jüri kararı, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından onaylanmıştır.

İmza

Prof. Dr. Fügen AKTAN

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ÖZET

Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Çevrimiçi Yeniden Üretimi: Erkeklerle Nitel Bir Çalışma

Çevrimiçi ortamlarda toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliğin yaygınlaşması, giderek küresel bir ilgi konusu haline gelmektedir. Mevcut olanaklar, kadın ve erkekler arasındaki güç eşitsizliği, davranışsal ve fiziksel farklılıklar yaratmak gibi konuları vurgulama kapsamında dil, görseller ve diğer simgelerin kullanımını pekiştiren bir role sahip olabilmektedir. Toplumsal yeniden üretim kavramı, toplumsal, ekonomik veya kültürel yapıların ve ilişkilerin, belirli davranışlar, söylemler ve pratikler aracılığıyla sürekli olarak tekrar edilmesi ve nesiller boyu aktarılması sürecini ifade etmektedir. Bu çok yönlü kavram, sosyal yapıdaki eşitsizliklerin okul, aile, medya ve diğer sosyal kurumlar aracılığıyla yeniden üretildiğini ileri sürmektedir. Teknolojik gelişmeler, çevrimiçi kaynaklarda toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden üretimini kolaylaştırdığından, eşitsizliğin ve ayrışmaların hakim olduğu baskıcı grupların da aynı kanallar aracılığıyla fikirlerini yayabilme veya güçlendirme imkanını da açığa çıkarabilmektedir.

Feminist alanyazın, dijital platformların çevrimdışı egemen toplumsal cinsiyet normlarını yeniden ürettiğini ve şiddete maruz kalmanın yeni yollarını kolaylaştırdığını, bu süreçte şiddeti günlük pratiklerin bir parçası haline getirdiğini göstermektedir. Özellikle kadınlara yönelik kalıp yargıların çevrimiçi kaynaklardaki sürekli aktarımı, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine neden olan inançların yeniden üretilmesine yardımcı olabilmektedir.

Bu çalışma, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sosyal medyada yeniden üretimini, X (Twitter) platformunda erkek kullanıcılar tarafından paylaşılan içerikler üzerinden incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, toplumsal cinsiyetin çevrimiçi mecralarda nasıl temsil edildiğini, cinsiyetçi söylemlerin nasıl biçimlendiğini ve bu söylemlerin hangi ideolojik dayanaklarla sürdürüldüğünü analiz etmektedir. Bu doğrultuda çalışma, içerik analizi yöntemiyle yürütülmüş; herkese açık 722 paylaşım analiz edilmiştir.

Çalışmanın bulguları, sosyal medya platformlarının sadece bireysel görüşlerin paylaşıldığı araçlar olmanın ötesinde, toplumsal normların ve güç ilişkilerinin yeniden üretildiği ideolojik alanlar olduğunu ortaya koymuştur. Erkek kullanıcılar tarafından paylaşımlar, anti-feminist söylemler, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin ve heteronormatif yapıların savunusu, LGBTQI+ karşıtı ifadeler, şiddetin rasyonalize edilmesi, 6284 Sayılı Kanun ve İstanbul Sözleşmesi eleştirisi, cinsiyete dayalı komplo teorileri gibi tematik örüntüler içermektedir. Bu söylemler hem kadınlara hem de toplumsal cinsiyet normlarına uymayan bireylere yönelik dışlayıcı bir dil inşa etmekte ve hegemonik erkeklik biçimlerini yeniden üretmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin çevrimiçi yeniden üretimi, çevrimiçi şiddet ve ayrımcılıkla mücadelede sosyal hizmet uzmanlarının rollerinin yeniden tanımlanması ve dijital alanlarda hak temelli müdahale stratejilerinin geliştirilmesi ihtiyacını açığa çıkarmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Ataerki, çevrimiçi yeniden üretim, eril tahakküm, sosyal medya, toplumsal cinsiyet

SUMMARY

Online Reproduction of Gender Inequality: A Qualitative Study with Men

The prevalence of gender-based inequality in online environments is increasingly becoming a global concern. Current opportunities can play a role in reinforcing the use of language, visuals, and other symbols to emphasize issues such as power inequality between women and men, and the creation of behavioral and physical differences. Social reproduction refers to constantly repeating and transmitting social, economic, or cultural structures and relations through certain behaviors, discourses, and practices across generations. This multifaceted concept suggests that inequalities in social structures are reproduced through schools, families, media, and other social institutions. As technological developments facilitate the reproduction of gender roles in online resources, they can also reveal the possibility of oppressive groups dominated by inequality and separation to spread or strengthen their ideas through the same channels.

Feminist literature demonstrates that digital platforms reproduce dominant gender norms offline and facilitate new ways of being subjected to violence, making violence a part of daily practices in this process. The constant transmission of stereotypes, especially against women, in online sources can help reproduce beliefs that cause gender inequality.

This study aims to examine the reproduction of gender inequality on social media through content shared by male users on the X (Twitter) platform. The research analyzes how gender is represented in online media, how sexist discourses are shaped, and on what ideological basis these discourses are sustained. In this context, the study was conducted using the content analysis method; 722 public posts were analyzed.

The study's findings revealed that social media platforms are not only tools where individual opinions are shared, but also ideological areas where social norms and power relations are reproduced. Posts by male users include thematic patterns such as anti-feminist discourses, defense of traditional gender roles and heteronormative structures, anti-LGBTQI+ statements, rationalization of violence, criticism of Law No. 6284 and the Istanbul Convention, and gender-based conspiracy theories. These discourses construct an exclusionary language towards both women and individuals who do not conform to gender norms and reproduce hegemonic forms of masculinity. The online reproduction of gender inequality reveals the need to redefine the roles of social workers in combating online violence and discrimination and to develop rights-based intervention strategies in digital spaces.

Keywords: Patriarchy, online reproduction, male domination, social media, gender

İÇİNDEKİLER

Etik Beyan	iii
Kabul ve Onay	iv
Özet	v
Summary	vi
İçindekiler	vii
Önsöz	x
Simgeler ve Kısaltmalar	xi
Şekiller	xii

1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi	3
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Araştırmanın Tanımları	5
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	5
1.6. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Yeniden Üretimi	6
1.6.1. İdeolojik biçimlerde yeniden üretim	7
1.6.2. Heteronormatif biçimde yeniden üretim	9
1.6.3. Doğallaştırma yoluyla yeniden üretim	10
1.6.4. Performatif cinsiyet yoluyla yeniden üretim	11
1.7. Toplumsal Cinsiyetin Yeniden Üretimine İlişkin Kuram ve Yaklaşımlar	13
1.7.1. Biyolojik kuram	13
1.7.2. Sosyal öğrenme kuramı	13
1.7.3. Feminist kuram	14
1.7.4. Biyo-İktidar kuramı	15
1.7.5. Performatiflik kuramı	16
1.8. Yeniden Üretim Bağlamında Feminizmin Tarihsel Süreçleri	17
1.9. Çevrimiçi Medyada Toplumsal Cinsiyet	20
1.9.1. İstemsiz bekarlar (INCEL) ve Red Pill ideolojisi	25
1.10. Çevrimiçi Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Yeniden Üretimi	26
1.11. Feminist Sosyal Hizmet Uygulaması	29
2. YÖNTEM	32

2.1. Araştırmanın Modeli	32
2.3. Araştırmanın Çalışma Grubu ve Veri Kaynağı.....	32
2.4. Veri Toplama Araçları	34
2.5. Verilerin Analizi	35
2.6. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği	36
3. BULGULAR.....	37
3.1. Anti-Feminizm.....	39
3.1.1. Dilin cinsiyetçi kullanımı	39
3.1.2. Pozitif ayrımcılık karşıtlığı.....	41
3.1.3. Toplumsal cinsiyet eşitliğini reddetme	42
3.1.4. Feminizmin sömürü dinamikleri içermesi iddiası	42
3.1.5. Feminist söylemin paranoyak olduğu iddiası	43
3.2. İstanbul Sözleşmesi ve 6284 Sayılı Kanun Eleştirisi	44
3.2.1. Evlilik ve nafaka sistemi eleştirisi.....	44
3.2.2. Aileyi yıkma iddiası.....	45
3.2.3. Erkek aleyhine işleyen sistem iddiası	46
3.2.4. LGBTQI+'yı destekleme iddiası	46
3.3. Cinsiyet Temelli Komplo Teorileri	47
3.3.1. LGBTQI+ ile ahlaki çözülme ilişkisi iddiası	48
3.3.2. Cinsiyet eşitliğinin toplum yapısını tehdit ettiği algısı	49
3.3.3. Cinsiyetsizleştirme iddiası.....	50
3.3.4. Dış fon, kapitalizm ve Batı projesi iddiası	50
3.3.5. Nüfusu azaltma planı iddiası.....	51
3.4. Biyolojik Determinizm Vurgusu.....	52
3.4.1. Biyolojik farklara vurgu.....	52
3.4.2. Erkek daha zeki ve mantıklı görüşü.....	53
3.4.3. “Kadın her işi yapamaz” görüşü	54
3.5. Cinsiyete Dayalı, İdealize Eden Kalıplar	54
3.5.1. “Erkek kadından üstündür” görüşü.....	55
3.5.2. Fıtrat vurgusu	56
3.5.3. Bekaret beklentisi	56
3.5.4. Evliliğe uygunluk ideali	57
3.5.5. Kadının dış görünüşüne yönelik normatif söylem.....	58
3.5.6. Kadının stereotipleştirilmesi	58

3.5.7. Sosyal davranışların suçlanması.....	59
3.5.8. Vajinal doğumun “normal” olduğu görüşü	60
3.6. Kadına Yönelik Şiddetin Rasyonalize Edilmesi	61
3.6.1. Mağdur suçlayıcılık	62
3.6.2. İncel kimliğinin yüceltilmesi	62
4. TARTIŞMA	64
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	85
KAYNAKLAR	89

ÖNSÖZ

Bu çalışma, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin çevrimiçi platformlarda yeniden üretimini, erkek kullanıcıların paylaşımları kapsamında analiz etmek amacıyla hazırlanmıştır. Çevrimiçi toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yaygınlaştığı günümüzde sosyal medya, yalnızca bireysel görüşlerin paylaşıldığı bir alan değil; aynı zamanda toplumsal normların, iktidar ilişkilerinin ve toplumsal cinsiyet temelli eşitsizliklerin yeniden üretildiği ideolojik bir zemin hâline gelmektedir. Bu bağlamda çalışmanın, sosyal hizmet literatürüne çevrimiçi şiddetle mücadele, dijital alanda hak temelli sosyal hizmet uygulamaları geliştirme ve toplumsal cinsiyet eşitliğini güçlendirme yönünde katkı sunacağı düşünülmektedir.

Tez süreci boyunca her adımda yanımda olan, bilgi ve deneyimiyle yolumu aydınlatan, akademik rehberliğinin ötesinde içtenliği ve desteğiyle bana güç veren kıymetli hocam Prof. Dr. Ayşe Sezen Serpen'e en derin teşekkürlerimi ve minnettarlığımı sunmak isterim. Kendisi yalnızca bir danışman değil, aynı zamanda bu süreçte bana inanan, yüreklendiren ve ilham veren bir yol gösterici olmuştur.

Son olarak bu süreçte beni her zaman destekleyen, sabrını ve sevgisini esirgemeyen aileme; arkadaşlarıma, tez yazım sürecinde kolaylaştırıcı rol üstlenen çalışma arkadaşlarıma içten teşekkürlerimi sunarım. Lisans eğitim sürecim boyunca üzerimde büyük emeği olan, akademik gelişimime katkı sağlayan Doç. Dr. Erdi KALAYCI hocama teşekkürlerimi sunarım. Akademik hayatımın bu önemli sürecinde bilgi ve değerlendirmeleriyle katkı sağlayan kıymetli jüri üyeleri Prof. Dr. Eda PURUTÇUOĞLU ve Doç. Dr. Fulya AKGÜL GÖK hocalarıma da saygıyla teşekkür ederim.

SİMGELER VE KISALTMALAR

AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
CEDAW	Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women
EIGE	European Institute for Gender Equality
INCEL	Involuntary Celibates
LGBTQI+	Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans, Queer, İnterseks ve diğer kimlikler
UN	United Nations

ŞEKİLLER

Şekil 3.1. Verilere ilişkin kelime bulutu	37
Şekil 3.2. Etkileşimli kelime ağacı.....	38
Şekil 3.3. Anti-feminizm temasına ait kategorilerin frekansı.....	39
Şekil 3.4. İstanbul Sözleşmesi ve 6284 Sayılı Kanun Eleştirisi temasına ait kategorilerin frekansı	44
Şekil 3.5. Cinsiyet Temelli Komplo Teorileri temasına ait kategorilerin frekansı.....	48
Şekil 3.6. Biyolojik Determinizm Vurgusu temasına ait kategorilerin frekansı.....	52
Şekil 3.7. Cinsiyete Dayalı, İdealize Eden Kalıplar temasına ait kategorilerin frekansı.....	55
Şekil 3.8. Kadına Yönelik Şiddetin Rasyonalize Edilmesi temasına ait kategorilerin frekansı	61

1. GİRİŞ

Geleneksel toplumlarda bireyler, hiyerarşik yapılanmanın bir sonucu olarak çeşitli cinsiyet kimliği tanımlamaları ile karşı karşıya kalabilmektedir. Bu tanımlar, belirli kadınlık ve erkeklik özelliklerini içeren sınırlar oluşturduğundan; bireylerden bu tanımlara uygun biçimde kendini gerçekleştirmeleri beklenmektedir (Aktaş, 2013). Cinsiyete yönelik güncel tanımlar genellikle atanmış cinsiyet ve toplumsal cinsiyet başlıkları altında toplanmaktadır. Atanmış cinsiyet biyolojik farklılıkları tanımlarken toplumsal cinsiyet kavramı, kadın ve erkek arasındaki “farklılıkların” doğal veya doğuştan olmayan, toplumsal olarak üretilen bir yapının oluşumu olarak tanımlamaktadır (Kara ve Serpen, 2023; Örnek, 2021). Toplumsal cinsiyet rolleri ve açığa çıkan güç ilişkisi cinsiyet eşitsizliklerine neden olmaktadır. Cinsiyet eşitsizliği, maddi kaynaklar, güç ve statü açısından kadın ve erkek arasında sıralı bir hiyerarşi olarak tanımlanabilmektedir (Pearse ve Connell, 2016). Cinsiyet eşitsizliği, belirli bir toplumun ekonomik yapısına, sosyal organizasyonuna ve o toplumdaki herhangi bir grubun kültürüne bağlı olarak farklı biçimlerde açığa çıkabilmektedir (Lorber, 2001). Temelde maddi kaynaklar ve güç üzerindeki kontrolün, erkek veya kadın olmakla bütünleştirilmesi ile eşitsizliğin yaratıldığı ve sürdürüldüğü düşünülmektedir. Bu güç kaynaklarının oluşum süreci, tahakkümü ve tahakkümün sistematik olarak yeniden üretimine sebep olmaktadır (Ridgeway, 2011).

Toplumsal cinsiyet kavramı beraberindeki güç ilişkilerinde ve toplumun aile, eğitim, iş yaşamı, din gibi bütün kurumlarında sürekli olarak yeniden üretildiği düşünülmektedir (Demirci ve Soylu, 2021). Cinsiyete ilişkin tanımlamalar, insanı niteleyen normları düzenleyen, sınırlandıran ve sürdüren söylem ve iktidar alanına katkıda bulunur. Toplumsal cinsiyet normları, dışlayıcı tutumlar aracılığıyla işler ve kültürel çeşitliliği reddederek yeniden üretilmektedir. Bu dışlanmış alanlar, eşitsizliğin yeniden üretilmesine katkı sağlar (Cornwall ve Rivas, 2015; Tokdemir, 2023). Özellikle ataerkil toplumlarda kadının sermayeye ulaşma sürecinde karşılaştığı güçlükler, kadın bedeni ve doğurganlığının bu güçlükleri meşru kılan bir araç gibi kullanılması, kadının, kendisinden bekleneni gönüllü olarak üstlenmesi gibi durumlar toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin egemen sınıf lehinde sürekli yeniden üretilmesine olanak sağlamaktadır (Tokdemir, 2023). Bu durum, çeşitli meslek gruplarının cinsiyetlere göre ayrışmasına, cinsiyetler arasında daha düşük veya daha yüksek ücretlerle çalışmanın meşrulaştırılmasına yol açabilmektedir. Genel olarak, okul öncesi öğretmenlik ve hemşirelik gibi çoğunlukla kadınlar tarafından yapılan işlerin, inşaat ve madencilik gibi erkeklerin en çok yaptığı işlerden daha az ücret alması bu duruma örnek oluşturmaktadır (Lorber, 2001).

Birleşmiş Milletler (BM), toplumsal cinsiyet eşitliğini sürdürülebilir kalkınmanın temel koşulu olarak tanımlamaktadır. Kadınlara yönelik şiddetin ortadan kaldırılması, toplumsal

cinsiyet temelli ayrımcılığın azaltılması ve sosyal adaletin sağlanması yönünde geliştirilen uluslararası çerçeveler, ulusal politikaların şekillenmesinde referans niteliği taşımaktadır (UN Women, 2015). Fakat uzun yıllardır süren feminist aktivizme rağmen, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine neden olan faktörler, güncel gelişmelerle etkisini sürdürmektedir (Ridgeway, 2011). Dünya çapında kadınlar ve erkekler arasındaki eşitsizliğin yaygın şekilde devam etmesi, küresel toplumsal cinsiyet eşitliği gündemine süreklilik kazandırmaktadır (Ertürk, 2004). Teknolojik gelişmeler, sosyal medyanın genişlemesi ve gelişmesi, kullanıcıların katılımının artmasına da yol açtığından, yeni sosyal etkileşim kurma biçimleri oluşmaktadır. Bu gelişmeler aynı zamanda hem kadınları hem de erkekleri etkileyen toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini, farklı şekillerde pekiştirmeye olanak tanımaktadır (EIGE, 2018). Gelişmelerin bir çıktısı olarak siber nefret kavramı, tarihsel toplumsal ayrımcılık ve önyargı biçimlerinin çevrimiçi olarak sürdürülmesinden oluşmaktadır. Bu kavram hem çevrimdışı hem de çevrimiçi olarak farklı marjinal grupları hedef alan çeşitli olumsuz içeriklerin tanımlanmasına neden olmuştur (Spallaccia, 2017).

Nefret söylemi, genellikle cinsiyet, ırk, etnik köken, cinsel yönelim, milliyet, din, renk ve diğer özellikler gibi geniş bir yelpazedeki göstergelere dayanarak bir kişiyi veya bir grup insanı aşağılayan herhangi bir iletişim olarak tanımlanmaktadır. Nefret söyleminin hedeflerinin kim olduğu konusundaki çeşitli görüşlerin yanı sıra kadın düşmanlığı içeren söylemlerin sosyal medyada kendine özgü bir yer işgal ettiği gözlemlenmektedir (Shushkevich, 2020). Çevrimiçi platformlar, beden imgesi ve bedensel pratiklerin hegemonik tanımlarına kalıplaşmış bir biçimde indirgeyici olan ve cinselleştirilmiş bir kadınlığın sahnelenmesini kolaylaştırmaktadır. Bu kadınlık sahnelemesi, toplumsal cinsiyete dayalı güç ilişkilerini istikrara kavuşturması sebebiyle toplumsal cinsiyet ile cinsellik arasındaki normatif bağlantıyı güçlendirerek, kadınları nesneleştirmektedir (Alvares, 2018). Özellikle dijital alanlarda yaygın bir taciz kültürünün varlığı, tehditlerinin çoğunlukla sadece bir mizah türü olarak değerlendirilmesine ve bu durumun meşrulaştırılmasına olanak sağlamaktadır (Powell ve Henry 2017).

Toplumda kolektif bir davranışı pekiştiren baskıcı söylemler, sohbet dili, sosyal medya ve çeşitli sosyal etkileşim kaynakları aracılığıyla yeniden üretilerek; toplumdaki azınlık gruplar arasında potansiyel riskleri besleyebilmektedir (Davis, 2018). Çeşitli söylemler ve günlük etkileşim yoluyla eşitsizliğe neden olan faktörler güçlendirebilir veya çoğaltabilir. Özellikle kalıplaşmış toplumsal cinsiyet söylemleri, kadın kullanıcıların maruz kalabileceği risklerin diğer gruplardan daha fazla olabileceğini göstermektedir (Manago vd., 2014). Bu kapsamda

cinsiyet değişkeninin öne çıkan bir tema olarak, ilgili araştırmalarda incelenmesinin önem taşıyabileceği düşünölmektedir.

Bu nedenle çalışmanın kapsamını, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yeniden üreten faktörlerin tanımlanmasına ilişkin, sosyal medyanın kullanıcılarından erkeklerin cinsiyet eşitsizliğine ilişkin paylaşımlarının analizi oluşturmaktadır. Çalışmaya dahil edilen paylaşımlarda araştırma grubunun cinsiyetine ilişkin belirleyiciler, kullanıcı adı, profil fotoğrafı, paylaşım dili ve içeriği gibi değişkenler çerçevesinde araştırmanın gözlemine dayandırılmıştır. Bu bağlamda yapılandırılan araştırma, beş ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yeniden üretimine ilişkin genel bilgiler sunulmakta; devamında ise bu olgunun tarihsel gelişimi ile sosyal medya platformlarının yeniden üretim süreçleriyle olan ilişkisini açıklayan kuramsal çerçeve ele alınmaktadır. İkinci bölümde, araştırmanın yöntemi açıklanmaktadır. Üçüncü bölümde, analiz edilen veriler ışığında elde edilen bulgular sistematik bir biçimde sunulmuştur. Dördüncü bölümde ise bu bulgular, mevcut literatür bağlamında tartışılmıştır. Son olarak, beşinci bölümde araştırmadan elde edilen sonuçlar özetlenmiş ve bu sonuçlara dayalı öneriler geliştirilmiştir.

1.1. Araştırmanın Problemi

Toplumsal cinsiyet eşitliği kapsamında, LGBTQI+ bireyler ve kadın hakları gibi konular, modern demokratik toplumlarda temel insan hakları çerçevesinde ele alınırken; bu alanlara yönelik toplumsal direniş, eleştiri ve karşıtlık biçimleri dijital platformlar aracılığıyla yeniden üretilmektedir. Özellikle sosyal medya platformlarında, toplumsal cinsiyet eşitliği ve feminist hareketlere karşı geliştirilen söylemler, bireysel öfkenin ötesine geçerek kolektif bir ideolojik karşı duruş niteliği kazanmakta; bu söylemler farklı gerekçeler, komplo teorileri, dini ya da kültürel argümanlarla meşrulaştırılmaktadır.

Bu paylaşımlarda kadınlar, LGBTQI+ bireyler ve toplumsal cinsiyet politikaları, toplumu bozan unsurlar olarak sunulmakta; pozitif ayrımcılık iddiasıyla bireylerin toplumsal cinsiyet eşitliği talepleri değersizleştirilmekte ve kadın düşmanlığı içeren tutumlar normalleştirilmektedir. Konuyla ilgili literatür incelendiğinde, feminist karşıtı ya da LGBTQI+ karşıtı içeriklerin medyadaki yansıması, komplo teorileri bağlamında değerlendirilmesi veya kültürel direniş biçimleriyle ilişkisi üzerine çalışmalar bulunsa da bu söylemlerin sosyal medya platformlarında nasıl biçimlendiği ve kategorize edilebileceği, hangi toplumsal yapıları yeniden ürettiği gibi sorulara sistematik ve bütüncöl bir biçimde odaklanan çalışmalara nadiren rastlanmaktadır.

Bu doğrultuda, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin çevrimiçi yeniden üretimini destekleyen içeriklerin analiz edilmesi, bu söylemlerin hangi temalar altında şekillendiğinin belirlenmesi ve bu söylemlerin hangi toplumsal yeniden üretim araçlarıyla ilişkili olduğunun ortaya konulması bu araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yeniden üretimine katkı sunan, X (Twitter) platformunda erkek kullanıcılar tarafından yapılan paylaşımlarda öne çıkan yeniden üretim araçlarının nitel içerik analizi yöntemiyle incelenmesi çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Bu amaçla çalışmada, X (Twitter) platformunda üyeliği bulunan erkek kullanıcılar tarafından oluşturulan, cinsiyet eşitsizliğini destekleyen içerikler veya çeşitli içeriklere yapılan yorumlara ilişkin paylaşımlar analizi edilmiştir. Bu kapsamda en çok söylem inşa edildiği bilinen X (Twitter) Platformundaki mizojinik söylemlerde bulunan erkek kullanıcıların 04.10.2024-30.04.2025 tarihleri arasındaki paylaşımlarının araştırmaya dahil edilmiştir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Çevrimiçi platformlar, toplumsal normların ve güç ilişkilerinin şekillendiği; yalnızca bireysel etkileşimlerin değil aynı zamanda yapısal eşitsizliklerin ve ayrımcılık biçimlerinin de görünür hâle geldiği alanlar oluşturmaktadır. Sosyal hizmet disiplini, insan haklarını temel alan, ayrımcılıkla mücadele ve toplumsal adaletin sağlanmasını önceleyen mesleki değerlere ve etik çerçeveye sahiptir. Bu bağlamda, X (Twitter) gibi yüksek etkileşimli sosyal medya platformlarının analiz edilmesi; çevrimiçi platformlarda yeniden üretilen toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikleri görünür kılmak, bu eşitsizliklerin bireyler üzerindeki psiko-sosyal etkilerini değerlendirmek ve etkili bir feminist sosyal hizmet müdahalesi gerçekleştirmek açısından önem taşımaktadır.

Dolayısıyla bu çalışmanın, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin çevrimiçi yeniden üretimine ilişkin farkındalığın artırılmasına ve toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılıkla mücadelede sosyal hizmet politikalarının geliştirilme süreçlerine bilimsel düzeyde katkı sunmayı hedeflemektedir. Bu çalışmanın, sosyal medya platformlarından X (Twitter)'de toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin hangi araçlar ile yeniden üretildiğini, erkek kullanıcıların paylaşımları aracılığıyla analiz etmesi bakımından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Özellikle yurtiçi literatürde çevrimiçi toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yeniden üretimini, sosyal hizmet perspektifiyle ele alan nitel araştırmaların sınırlı oluşu, bu çalışmanın bilimsel önemini

artırarak; sosyal hizmet literatürüne ve uygulamalarına özgün katkılar sunacağı düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Tanımları

Toplumsal Cinsiyet: Toplumsal cinsiyet, bireylerin kadınlık ve erkeklik gibi cinsiyet kimliklerine ilişkin toplumsal olarak inşa edilmiş rollerini, sorumluluklarını, davranış kalıplarını ve güç ilişkilerini ifade etmektedir. Toplumsal cinsiyet, kültürel, tarihsel ve politik bağlamlara göre değişkenlik göstermektedir.

Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Cinsiyetler arasında toplumsal roller, fırsatlar, haklara erişim ve karar alma süreçlerinde gözlenen adaletsiz ve sistematik farkları tanımlamaktadır. Bu eşitsizlikler ekonomik, politik, hukuki ve kültürel alanlarda kendini gösterebilmektedir.

Çevrimiçi Şiddet: Bireylerin dijital platformlar aracılığıyla maruz kaldığı psikolojik, duygusal ya da sosyal zarara yol açan; tehdit, aşağılama, taciz, ifşa etme ve dışlama gibi eylemleri kapsayan şiddet türünü tanımlamaktadır.

Yeniden Üretim: Toplumsal normların, değerlerin ve eşitsizliklerin bireyler ve kurumlar aracılığıyla bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde tekrar edilmesi ve sürdürülmesi sürecini tanımlamaktadır.

Siber Nefret: Birey ya da gruplara yönelik olarak internet ve dijital platformlar üzerinden nefret söylemi, ayrımcılık, aşağılama, tehdit veya düşmanlık içeren ifadelerin yayılmasını tanımlamaktadır. Bu ifadeler genel olarak cinsiyet, etnik köken, din, cinsel yönelim gibi kimlik temelli farklılıklara dayanmaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, sosyal medya platformlarından yalnızca X (Twitter) üzerinden yürütülmüş olup, elde edilen bulgular bu platforma özgü dinamiklerle sınırlıdır. X platformunun veri çekme konusunda getirdiği kısıtlamalar nedeniyle içeriklere ulaşım sınırlı düzeyde gerçekleşmiş ve veri seti belirli anahtar kelimeler üzerinden oluşturulmuştur. Platformun arama algoritması, analiz edilen hesaplara ait demografik bilgileri (cinsiyet, yaş, yerleşim yeri vb.) filtrelememektedir. Bu nedenle, çalışmaya dahil edilen kullanıcıların erkek olduğu yönündeki tespitler, kullanıcı adı, profil görseli, dil kullanımı ve içerik bağlamı gibi unsurlar üzerinden, yalnızca araştırmacının yaptığı gözlemlere dayanmaktadır. Bulgular platforma ve

örneklemeye özgü olduğundan; bulguların X (Twitter) platformundaki erkek kullanıcıların tamamına genellenmesi mümkün değildir.

Çalışma, veri toplamaya başlanılan zaman olan; Ekim 2024 ile Nisan 2025 tarihleri arasında X platformunda yayımlanan içeriklerle sınırlıdır. Bu zaman diliminin dışındaki paylaşımlar araştırma kapsamına alınmamıştır. Dolayısıyla elde edilen bulgular, belirli bir dönemsel bağlam içinde değerlendirilmiştir.

1.6. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Yeniden Üretimi

Cinsiyet tanımına ilişkin biyolojik determinist görüş, kız ve erkek çocuklar arasındaki farklılıkların doğuştan geldiğini veya evrimsel olduğunu kabul etmektedir. Biyolojik cinsiyet tanımı kapsamında geleneksel cinsiyet ideallerinin, bireyleri kısıtlayıcı toplumsal cinsiyet rolleriyle sınırlamaktadır. Bu sınırlar, doğal gibi görünen bir cinsiyet kimliği algısı oluşturmaktadır (Kondakciu vd., 2022). Sosyolojik yaklaşımlar ise bu farklılıkların sosyokültürel olarak şekillendiğini kabul etmektedir. Bu tartışma aynı zamanda cinsiyet kavramının kullanımında da karşımıza çıkmaktadır (Halimi vd., 2016).

Toplumsal cinsiyet sosyal, psikolojik ve kültürel bileşenlere atıfta bulunmaktadır. Kavramın tanımı konusunda pek çok farklı görüş olsa da genel olarak cinsiyetin kültürel olarak inşa edildiği ve çok yönlü olduğu ileri sürülmüştür. Her kültür, kadın ve erkek terimleri için belirli anlamlar oluştururken; her cinsiyet için ne tür davranışların uygun olduğuna ilişkin öznel beklentilere sahip olabilmektedir (Ekşi, 2009). Toplumsal cinsiyet, bireylerin yaşamlarının ilk yıllarından itibaren öne çıkan ve yaşam boyu etkisini sürdüren bir kategoriyi tanımlamaktadır. Kategorileri kendi içinde tutarlı ve diğer kategorilerden farklı görme eğilimi, cinsiyetin kategorileştirilmesine yani erkeklerin ve kadınların iki ayrı tür olduğu görüşünü güçlendirilmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet genel anlamıyla kadın ve erkek arasındaki fizyolojik farklılıklar, toplumların ve kültürlerin atfettiği stereotipler, önyargılar ve bilişler dizisinden oluşan, belirlenmiş toplumsal roller ve beklentiler olarak tanımlanmaktadır (del Cuvillo, 2023).

Toplumsal düzen, üzerine kurulduğu tahakkümü onaylama eğiliminde olan sembolik bir makine olarak işlemektedir. Bu düzen her bir cinsiyete atanan faaliyetlerin, bunların yer, zaman ve araçlarının çok katı bir dağılımını içermektedir (Bourdieu, 2001). Cinsiyetlendirilmiş normlar; kamusal söylem, medya temsilleri, kitaplar, eğitim metinleri, sosyal medya içerikleri ve gündelik dil kullanımı gibi çeşitli araçlarla doğallaştırılmakta, ideolojik ve heteronormatif söylemler aracılığıyla yeniden üretilmektedir. Bu yeniden üretim

süreci, aynı zamanda performatiflik aracılığıyla bireylerin toplumsal cinsiyete ilişkin rolleri gerçekleştirmesi ile süreklilik kazanmaktadır (Saguy vd., 2021).

1.6.1. İdeolojik biçimlerde yeniden üretim

Toplumsal cinsiyet rolleri sıklıkla “doğal, doğru ve kaçınılmaz” gerçeklikler olarak sunulurken, ideolojik bir biçimde yeniden üretilmektedir. Bu tür söylemler, toplumsal cinsiyetin kültürel olarak inşa edildiği gerçeğini göz ardı ederken, toplumsal cinsiyet rollerini ataerkil sistem üzerinden meşrulaştırarak mevcut toplumsal düzenin korunmasına hizmet etmektedir (Butler ve Trouble, 1990; Connell, 2005). Ataerkil sistem içinde kadınlar hâlâ eğitim, istihdam, sağlık ve sosyal hizmet kaynaklarının eşit olmayan dağılımıyla karşı karşıya kalmaktadır. Bu nedenle kadınlara atanan roller ve tanımlar, erkeklere atfedilenlere göre daha aşağı ve güçsüz stereotipleri içermektedir (Littlefield vd., 2015).

Sosyal dünyanın inşa ettiği, bedeni cinsel olarak tanımlayan görüş, erkeklerin kadınlar üzerindeki keyfi tahakkümünü içermektedir. Örneğin, tarım toplumunda erkeklerin toprak mülkiyeti üzerinde daha fazla kontrolünün olması veya sanayi toplumunda yalnızca erkeklerin fabrikalara sahip olması ve daha iyi işlerde çalışması gibi faktörler, zenginlik ve güç kaynakları aracılığıyla toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sürdürülmesine neden olmaktadır (Cotter, Hermesen ve Vanneman, 2004). Cinsiyetler arasındaki biyolojik farklılık, özellikle de cinsel organlar arasındaki anatomik farklılık, cinsiyetler arasındaki toplumsal olarak inşa edilmiş bölünmenin doğal gerekçesi olarak ortaya çıkabilmektedir (Bourdieu, 2001).

Her ne kadar kadınlık ve erkeklikle ilişkilendirilen sosyal yapılar çeşitli olsa ve günlük yaşamda sürekli müzakere ve değişikliklere maruz kalsa da baskın cinsiyet kimlikleri ve bunların kalıplaşmış birbirine bağlılığı, belirli toplumsal formasyonlara bağlı olarak belirli tahakküm ve tabiiyet ilişkileri yoluyla kendini gösteren ataerkil mirasa gömülüdür. Ailelerde, topluluklarda ve toplumlarda kadınların güçlü yanlarını, bilgilerini, deneyimlerini ve ihtiyaçlarını erkeklere tabi kılmaya hizmet eden baskı mekanizmaları bulunmaktadır. En genel anlamıyla bir toplum, erkek egemen, erkek kimlikli ve erkek merkezli olduğu ölçüde ataerkil olarak tanımlanmaktadır (Ertürk, 2004; Wood, 2009).

Erkek egemenliğini içeren mekanizmalar, sembolik statü, ekonomik ve siyasi güç, seçim özgürlüğü, toplumun kaynak ve fırsatlarına erişim gibi konularda önemli eşitsizliklere neden olmaktadır. Bu eşitsizlikler, izole edilmiş davranışlarla ilişkili olmadığından yapısal ve sistematik olabilmektedir. Üretilen kalıplar, kurallar ve güç yapılarıyla sıkı bir şekilde iç içe geçmektedir. Dolayısıyla her toplumda erkek egemenliğine dayalı, kadınların ikincilliğini

sürdürme ve yeniden üretme eğiliminde olan bir dizi temsil, inanç, değer ve uygulamayı içeren sistemler bulunmaktadır. Genel olarak toplumun cinsiyetlere yüklediği anlam ve değer, her cinsiyete sosyal, ekonomik ve politik roller, psikolojik özellikler ve fizyolojik yetenekler hakkındaki tutum ve inançları atfedecek şekilde sosyal olarak inşa edilmektedir (Wiranto, 2013).

Bu toplumsal inşa sürecini sorgulayan her türlü eşitlik talebi, örneğin toplumsal cinsiyet eşitliği, kadın hakları ya da LGBTQI+ bireylerin görünürlüğü gibi konular, normatif ataerkil düzeni tehdit eden unsurlar olarak konumlandırılmakta ve sıklıkla “toplumu bozma” ya da “ailenin çöküşü” söylemleriyle çerçevelendirilmektedir (Ahmed, 2012; Inglehart ve Norris, 2003). Bu bağlamda üretilen söylemler, yalnızca bireysel bir kanaat değil; aynı zamanda hegemonik erkekliğin, heteronormatif yapının ve ataerkil iktidar ilişkilerinin sürdürülmesine hizmet eden ideolojik araçlar olarak işlev görmektedir (Bourdieu, 2001; Gramsci, 1971).

Toplumsal cinsiyet eşitliği taleplerine karşı geliştirilen bu tür söylemler, sıklıkla bir “komplo teorisi” mantığıyla çalışmakta ve mevcut düzenin dışındaki her yaklaşımı meşruiyet dışı göstermeye yönelmektedir. Bu durum, özellikle dijital mecralarda, feminist ve queer söylemlere yönelik düşmanlıkların sistematik bir söylem formuna dönüştüğünü göstermektedir (Mendes, Ringrose & Keller, 2019). Toplumsal cinsiyet rolleri, yalnızca bireylerin tutum ve davranışları üzerinden değil; aynı zamanda eğitim sistemi, dinî söylemler, medya temsilleri ve devlet politikaları gibi yapısal alanlar aracılığıyla da ideolojik olarak yeniden üretilmektedir. Bu alanlar, ideolojik belirleyiciler olarak işlev görmek ve toplumsal düzenin sürekliliğini sağlamak üzere bireyleri belirli normlara göre biçimlendirmektedir (Althusser, 2024).

Eğitim sistemi, çocukluk çağından itibaren toplumsal cinsiyet rollerinin içselleştirilmesinde temel bir araç olarak rol oynamaktadır. Okul müfredatlarında kullanılan içerikler ve öğretmen tutumları aracılığıyla kız ve erkek çocuklarına farklı meslek rolleri uygun görülmekte; kız çocuklarına hemşirelik, öğretmenlik gibi "bakım" odaklı meslekler önerilirken, erkek çocuklarına mühendislik, bilişim gibi teknik ve yüksek statülü alanlar yönlendirilmektedir. Bu ayırım, işgücü piyasasındaki toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin temellerini güçlendirmektedir (Connell, 2005; Hortacsu ve Ertürk, 2003).

Dini söylemler de toplumsal cinsiyetin yeniden üretiminde önemli bir ideolojik kaynak işlevi görmektedir. Kadının erkeğe itaat etmesi gerektiği, anneliğin “kutsal görev” olduğu, aile içindeki konumunun biyolojik rollerle belirlendiği gibi normlar, dini referanslarla

meşrulaştırılmakta ve kadınların toplumsal konumunu sınırlayan söylemleri beslemektedir (Arat, 2012; Kandiyoti, 1988).

Medya temsilleri, özellikle televizyon dizileri, reklamlar ve sosyal medya içerikleri üzerinden kadın ve erkek rollerine dair kalıp yargıların sürekli yeniden üretildiği bir alan oluşturmaktadır. Ev kadını, fedakâr anne ve bakımlı eş figürleri kadınlara ait ideal temsiller olarak sunulurken; çalışan, otoriter ve duygusuz erkek figürleri normatif erkeklik algısını pekiştirmektedir (Gauntlett, 2008; Seymen ve Eranıl; 2023). Bu temsiller, toplumsal cinsiyet rollerinin hem doğal hem de arzu edilir olduğu algısını güçlendirerek, heteronormatif yapıyı ideolojik olarak yeniden üretmektedir.

Devlet politikaları ise aile kurumunu merkeze alan sosyal yardım sistemleri ve doğurganlığı teşvik eden uygulamalar yoluyla kadınların birincil toplumsal rolünü “anne” ve “eş” kimlikleriyle sınırlamaktadır. Kadının ekonomik bağımsızlığına değil, ailenin sürekliliğine dayalı politikalar geliştirilmesi; toplumsal cinsiyet eşitliğini desteklemek yerine geleneksel düzenin korunmasına hizmet etmektedir (Bora, 2012).

Tüm bu yapısal alanlarda üretilen normlar, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yalnızca bireysel düzeyde değil, sistematik olarak yeniden üretildiğini göstermektedir. Bu bağlamda söylemler, sadece temsil değil aynı zamanda disiplin ve tahakküm aracı hâline gelmekte; bireyler, toplumsal cinsiyet rolleri doğrultusunda şekillendirilerek iktidar ilişkilerinin sürekliliği sağlanmaktadır (Bourdieu, 2001; Foucault, 2007).

1.6.2. Heteronormatif biçimde yeniden üretim

Toplumsal cinsiyetin yeniden üretiminde önemli ideolojik araçlardan biri de heteronormativite olup, yalnızca heteroseksüel ilişkilerin “doğal, doğru ve “istenen” ilişki biçimi olarak sunulmasına dayanmaktadır. Heteronormatif söylem, toplumsal cinsiyet rollerini belirli cinsel yönelimlerle sıkı biçimde ilişkilendirerek hem kadınlık hem de erkeklik rollerini tek tip ve dışlayıcı biçimde yeniden üretmektedir (Jackson, 2006). Bu söylemler, bireylerin cinsel yönelimlerini toplumsal kabul ve yasal haklara erişim açısından normatif çerçeveye uydurma baskısını beraberinde getirmektedir.

Eğitim materyalleri, özellikle okul kitapları ve öğretim pratikleri, bu normatif çerçevenin erken yaşta içselleştirilmesinde önemli rol oynamaktadır. Aile yapısının yalnızca “anne-baba-çocuk” üçgeninde tanımlanması, farklı aile biçimlerinin yok sayılması ve heteroseksüel ilişki

modelinin idealize edilmesi, eğitimin heteronormatif ideolojinin yeniden üretim aracı hâline geldiğini göstermektedir (Kaynak ve Aktaş, 2017).

Popüler kültür ürünlerinden özellikle filmler, televizyon dizileri, şarkı sözleri ve dijital içerikler ağırlıklı olarak heteroseksüel aşk anlatılarını merkeze almakta, LGBTQI+ kimlikleri ise ya dışlamaya ya da stereotipleştirmeye açık biçimde temsil etmektedir (Dyer, 2013; Gross, 2001). Böylece, aşk, evlilik ve cinsellik yalnızca heteroseksüel bağlamda düşünülebilir hâle gelmekte; bu durum da hem görünmezlik hem de normatif baskı üretmektedir.

Yasal ve kurumsal düzenlemeler de heteronormatif yeniden üretimin yapısal bir boyutunu oluşturmaktadır. Evlilik, aile kurumu, evlat edinme ve üreme sağlığı gibi temel haklar, çoğu ülkede yalnızca heteroseksüel çiftlere tanınmakta, LGBTQI+ bireyler bu haklardan sistematik olarak dışlanmaktadır (Gerber ve Gory, 2014). Bu durum, yalnızca bireysel ayrımcılık değil, kurumsallaşmış eşitsizlik biçimleriyle de bağlantılıdır. Heteronormatif düzenin bu çok katmanlı yeniden üretim biçimleri, toplumsal cinsiyet rollerini sabitlemekte, farklı cinsel kimlikleri dışlamaktadır. Bu nedenle heteronormativite, toplumsal iktidar ilişkileri ve vatandaşlık hakları açısından da eleştirel biçimde çözümlemeye yönelik bir ihtiyaç oluşturmaktadır (Butler, 1990).

1.6.3. Doğallaştırma yoluyla yeniden üretim

Toplumsal cinsiyet rolleri, tarihsel ve kültürel bağlamda inşa edilmiş olmalarına rağmen, sıklıkla biyolojik determinizm yoluyla doğal, evrensel ve değişmez gerçeklikler olarak sunulmaktadır. Kadınlara “duyarlı, şefkatli ve duygusal” erkeklere ise “rasyonel, güçlü ve lider” gibi nitelikler atfedilmesi, toplumsal rolleri biyolojik farklara indirgemekte ve bu farkları doğal kabul ederek, meşrulaştırmaktadır (Connell, 2005; Fausto Sterling, 2000). Kadın ve erkek fitratı gibi ifadeler hem geleneksel hem de bilimsel söylemlerde sıklıkla karşımıza çıkmakta ve toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikleri doğallaştırma yoluyla görünmez hâle getirmektedir.

Bilimsel söylemler, özellikle evrimsel psikoloji ya da biyolojik determinizm temelli yaklaşımlar, erkeklerin “lider doğduğu”, kadınların ise “bakım verme eğiliminde olduğu” gibi kalıpları destekleyerek toplumsal rollerin doğal birer sonuç olduğu izlenimini pekiştirmektedir (Fine, 2010). Bu tür söylemler, cinsiyetçi söylemlerin bilimsel otorite aracılığıyla yeniden üretilmesine ve bireyler üzerinde güçlü bir toplumsal beklenti baskısı kurulmasına neden olmaktadır. Stereotipler, bir sosyal grubun üyeleri hakkında yaygın olarak paylaşılan aşırı genellemeleri içermektedir. Bu stereotipler, toplumda büyüme sürecinin bir parçası olarak

sosyalleşme yoluyla öğrenilmektedir. Toplumsal cinsiyet stereotipleri, kendi kendini gerçekleştiren kehanet özelliğine sahip olabilmektedir. Bu ifadeler, erkekler veya kadınları bilinçli ya da bilinçsiz olarak kendileri için belirlenen uygun özelliklere göre geliştirmelerine ve böylece kalıplaşmış yargılara uygun hareket etmelerine neden olmaktadır (Jussim vd., 2015). Toplumsal cinsiyet rolleri, çoğunlukla iki uç noktanın olduğu eşitlikçi ve geleneksel bir eksende düzenlenmiştir. Geleneksel görüş, kadınları ev hanımlığı ve ebeveynlikten sorumlu, erkekleri ise maddi kaynak olarak görmekte ve aile içi iş bölümünün cinsiyete dayalı olmasını desteklemektedir. Eşitlikçi yaklaşım ise hem iş gücüne katılım hem de ev işlerine katılım konusunda daha adil bir bakış açısı içermektedir (Halimi vd., 2016).

Geleneksel sözlü kültür, özellikle atasözleri, deyimler ve günlük dildeki ifadeler aracılığıyla kadınlık ve erkeklik rollerini sabitleyen güçlü bir stereotipleştirme işlevi görmektedir. “Kadının saçı uzun, aklı kısa” ya da “Erkek adam ağlamaz” gibi ifadeler, kadınların irrasyonel, duygusal ve edilgen; erkeklerin ise güçlü, kararlı ve duygularını bastıran bireyler olması gerektiği yönündeki normları pekiştirmektedir (Arat, 2012; Kandiyoti, 1988). Bu söylemler, yalnızca bireylerin kimlik gelişimini değil, aynı zamanda toplumun cinsiyet temelli beklenti yapısını da yeniden üretmektedir.

Aile içi dinamikler de toplumsal cinsiyet mitlerinin aktarılmasında temel bir rol oynamaktadır. Kız çocuklarına bebek, mutfak seti gibi ev içi rolleri çağrıştıran oyuncaklar verilirken; erkek çocuklarına araçlar, silahlar veya yapı setleri gibi dış dünyayı temsil eden oyuncaklar sunulması, toplumsal cinsiyet rollerinin erken yaşta içselleştirilmesine neden olmaktadır (Witt, 2001). Bu uygulamalar, bireylerin ilerleyen yaşantılarında cinsiyet temelli beklentilere uyum göstermesini doğal bir süreçmiş gibi sunmakta ve stereotiplerin kalıcılığını artırmaktadır.

Bu söylemsel ve kültürel araçlar, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin hem bireysel hem de yapısal düzeyde yeniden üretilmesini sağlamaktadır. Stereotipleştirme ve doğallaştırma stratejileri, toplumsal cinsiyet rollerini değiştirilebilir birer toplumsal inşa olmaktan çıkarak, değişmez ve sorgulanamaz kategoriler olarak sunmakta; böylece eşitlik taleplerine karşı güçlü bir ideolojik direnç geliştirmektedir (Bourdieu, 2001; Butler, 1990).

1.6.4. Performatif cinsiyet yoluyla yeniden üretim

Toplumsal cinsiyet, yalnızca sabit ve değişmez bir kimlik değil; toplumsal kurumlar aracılığıyla sürekli olarak yeniden üretilen bir performans biçimi olarak tanımlanmaktadır. Judith Butler’ın (1990) kavramsallaştırdığı biçimiyle toplumsal cinsiyet, bireylerin belirli toplumsal normlara göre hareket ettikçe pekiştirdikleri, tekrarlanan davranışlar ve söylemler

yoluyla “gerçeklik” kazanmış bir inşa sürecini içermektedir. Bu bağlamda aile, okul, işyeri, hukuk sistemi ve militarist yapılar gibi toplumsal kurumlar, yalnızca cinsiyet rollerini içermekle kalmayıp; aynı zamanda bu rolleri bedensel pratikler, disiplin süreçleri ve davranış normları yoluyla sürekli olarak yeniden üretmektedir.

İş piyasasında, kadınların düşük ücretli, “kadın işi” olarak görülen; bakım hizmetleri, eğitim, temizlik gibi işlerde yoğunlaşması, toplumsal cinsiyetin ekonomik alanda da performatif biçimde düzenlendiğini göstermektedir (Acker, 1990; England, 2005). Bu durum, kadın bedeninin belirli işler için “uygun” ve “doğal” olduğu varsayımına dayalı cinsiyetçi iş bölümlerini meşrulaştırmaktadır.

Hukuk sistemi, kadına yönelik şiddetle ilgili yasaları barındırsa da uygulama sürecinde yaşanan eksiklikler, toplumsal cinsiyet eşitliğini performatif düzeyde sınırlandıran yapısal engeller üretmektedir. Şiddete uğrayan kadınların adalete erişimde karşılaştığı güçlükler, ataerkil sistemin yargı yoluyla yeniden üretilme biçimini ortaya koymaktadır (Sandefur, 2008).

Aile, cinsiyet sosyalizasyonunun en erken başladığı alanlardan biri olarak değerlendirilmektedir. Çocuklara sunulan oyuncaklar, kıyafet seçimleri, beden dili, konuşma tarzı gibi bedensel ve davranışsal kalıplar yoluyla, erkeklik ve kadınlık rolleri öğretilmekte ve tekrarlanmaktadır (Thorne, 1993). Bu pratikler, cinsiyet kimliğinin doğuştan gelen bir özellik değil, sosyal olarak kurgulanan bir performans olduğunu göstermektedir.

Silahlı kuvvetler ve militarist yapılar, erkekliği güç, cesaret, disiplin, fedakârlık ve duygusal bastırma gibi normlarla özdeşleştirerek “erkek bedeni” üzerinden bir ideal performans inşa etmektedir. Bu kurumlar, erkekliği bir görev ve sorumluluk olarak şekillendirmekte ve başka erkeklik türlerini dışlayarak hegemonik erkekliği yeniden üretmektedir (Connell, 2005; Enloe, 2000). Erkeklik kavramının hiyerarşi ve rekabeti barındıran bir toplumsal cinsiyet politikası içerdiği görüşü Connell tarafından, baskın erkekliklerin de alt düzey biçimler ürettiği varsayımıyla “hegemonik erkeklik” kavramı aracılığıyla ele alınmaktadır (Connell, 2005). Cinsiyete ve erkeklik tanımına ilişkin bölgesel ve dini değişkenler, farklı erkeklik türleri arasındaki ilişkileri de anlamayı gerektirmektedir. İttifak, egemenlik veya boyun eğmeyi içeren bu ilişkiler, dışlayan, dahil eden, korkutan, sömüren vb. uygulamalar aracılığıyla yeniden üretilmektedir (Inhorn vd., 2022).

Bu bağlamda toplumsal cinsiyetin, yalnızca kültürel değil, aynı zamanda bedensel ve kurumsal performanslar yoluyla üretildiği ve toplumsal yapılar içinde kalıcılık kazandığı

düşünülmektedir. Butler'a göre bu tekrarlar bir zorunluluk değil, aksine direniş alanı da yaratabilecek, dönüştürülebilir eylemleri içermektedir (Butler, 2004).

1.7. Toplumsal Cinsiyetin Yeniden Üretimine İlişkin Kuram ve Yaklaşımlar

Çeşitli gelişim teorileri, toplumsal cinsiyet rollerinin ortaya çıkışı ve bireyler tarafından nasıl içselleştirildiği konusunda farklı açıklamalar sunmaktadır (Maccoby, 2000). Bu teoriler, biyolojik, sosyal, kültürel ve psikolojik etmenlerin etkileşimiyle cinsiyet rollerinin nasıl oluştuğunu, sürdürüldüğünü ve toplumsal düzeyde nasıl pekiştirildiğini ele almaktadır.

1.7.1. Biyolojik kuram

Biyolojik kuram, kadın ve erkeklerin gelişimsel dönemler boyunca geçirdiği hormonal değişimler, biyolojik farklılıklar, fiziksel güçler ve sınırlıklar çerçevesinde belli davranış örüntülerini ve rolleri benimsediği görüşünü kabul etmektedir. Bu açıklamaya göre, farklı biyolojik yapılarından dolayı kadın ve erkek zihinsel ve davranışsal olarak farklılaşmaya yatkındır. Bu duruma örnek olarak, kadınların hormonları ve fiziksel yapıları nedeniyle bakım ve yetiştirme faaliyetlerine daha uygun oldukları ve edilgen bir konuma sahip olmalarının kaçınılmaz olduğunu iddia eden argümanlar sunulmaktadır. Biyolojik kuram, kadınlar ve erkekler arasındaki farklılıkları önceden belirlenmiş ve değişmez farklar olarak kabul etmektedir. Bu kuram cinsiyeti ikili bir kavram olarak görmektedir. Kuramda kabul edilen görüş, kadının etkinliğini kısıtlama, çeşitli eşitsizlik örüntülerini pekiştirme ve cinsiyet hiyerarşisini meşrulaştırılma riski taşımaktadır (Pehlivan, 2017; Saguy vd., 2021).

1.7.2. Sosyal öğrenme kuramı

Biyolojik kuram, çevresel faktörlerin cinsiyete etkisini açıklamakta yetersiz kaldığından, sosyal öğrenme kuramı, çocukların cinsiyet farkını ayırt etmeye ilişkin öğrenme süreçlerini açıklamaktadır. Kuramda, çocuklara doğumlarından itibaren cinsiyetleri temelinde farklı davranılmasının, belirli davranış kalıplarının sürdürülmesine neden olduğu öne sürülmektedir. Sosyal öğrenme kuramında, bireyin yaşam süresi boyunca sosyal, kültürel ve tarihsel bağlamı içindeki gelişimi merkezi bir öneme sahip olmaktadır. Kuram kapsamında, zaman içinde bireyleri ve grupları etkileyen yaşam deneyimlerinin toplumsal cinsiyete etkisi incelenmektedir (Keskin ve Uluşan, 2016).

Sosyal öğrenme kuramı, “toplumsal cinsiyet eşitliği” kavramını bütüncül bir şekilde inceleyebilmek adına, erkek egemen bakış açısını sorgulama konusunda yetersiz kalmaktadır. Cinsiyet eşitsizlikleri tüm sosyal sorunlarla etkileşim halinde açığa çıktığından, feminist

kuram günlük yaşamdaki cinsiyet eşitsizliklerini incelemek için eleştirel bir çerçeve sağlayarak; mevcut riskleri ve çözüm önerilerine ilişkin en etkili yaklaşımları sunmaktadır (Cocker, 2022). Yapısal cinsiyet eşitsizlikleri oldukça fazla ve birbiriyle bağlantılı biçimde açığa çıkmaktadır. Eşitsizlik hiçbir zaman tek bir biçimde gerçekleşmediğinden, kadın hareketlerinin geniş ve kapsamlı doğasını en iyi şekilde özetleyen feminist kuramı vurgulamak önem taşımaktadır. Bu kapsamda kesişimsel bir bakış açısı kullanmak, karmaşıklığı çözümlemeye fayda sağlamaktadır (Fawcett, 2022).

1.7.3. Feminist kuram

Feminist kuram, feminist hareketler aracılığıyla gelişmiştir. Kuram, insan toplumlarını şekillendiren sosyal, politik ve ekonomik yapıların önemini ve toplumdaki baskı, tahakküm, güç ve güçsüzlüğün etkilerini incelerken cinsiyetin dikkate alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Feminist kuramda karşılıklılık, eleştirel öz farkındalık, kültürel ilişkisel yaklaşım ve iş birliği olmak üzere dört temel kavram bulunmaktadır. Doğrudan sosyal hizmet müdahalelerinde, müracaatçının karşılıklı, hiyerarşik olmayan ilişkiler geliştirirken kendi güçlerini, özgüvenlerini ve öz saygılarını geliştirmelerine yardımcı olmak için sosyal hizmet uzmanları tarafından feminist güçlendirme kuram ve uygulamalarına sıklıkla başvurulmaktadır (Jordan, 2010).

Feminist kuramda, her toplumda kadınların tabiiyetini sürdürme ve yeniden üretme eğiliminde olan bir dizi temsil, inanç, değer ve uygulamadan oluşan erkek tahakküm sistemi ataerkillik olarak tanımlanmaktadır. Her tahakküm sistemi kendisini nesnel bir gerçeklik olarak sunmaktadır. Tüm toplumlarda kadının ikincil konumu, tarihsel olarak cinsiyetler arasındaki biyolojik ayrıma atıfta bulunmaktadır. Örneğin Batı kültüründe en büyük erkek filozof ve düşünürler erkek egemenliğini ilahi irade, doğal düzen veya saf akıl temelinde açıkça meşrulaştırmaktadır. Feminist kuram, kadınların özgürleşmesini, toplumsal yapıdaki ikincil konumunun norm olarak kabul görmemesini ve kadını anatomik farklılıklardan veya metafizik özlerden ayırmayı amaçlamaktadır (Fletcher, 2002). Bu bağlamda feminist kuram, cinsiyete dayalı yargıların ve hegemonik güç ilişkilerinin farklı bağlamlarda ve topluluklarda söylemsel olarak nasıl üretildiğini, sürdürüldüğünü, müzakere edildiğini ve sorgulandığını eleştirel bir yaklaşım ile ele almaktadır (Spallaccia, 2017).

Feminist kuramda olguların ele alınma biçiminin tanımlanması için öne çıkan feminist hareketlerin anlaşılması önem taşımaktadır. Bu bağlamda 18. yüzyılda eğitimin önemini vurgulayan Mary Wollstonecraft'ın söylemleri ile 20. yüzyılın ortalarında Simone de Beauvoir'ın "kişi kadın doğmaz daha ziyade kadın olur" sözü ön plana çıkmaktadır (del

Cuvillo, 2023). Mary Wollstonecraft'ın “Kadın Haklarının Müdafaası” ilk feminist metin olarak anılmaktadır. 1960-70 yılları, kadınların üreme ve cinsel haklarında daha fazla toplumsal değişimin meydana geldiği ve feminist hareketin protesto yoluyla büyük bir etki yarattığı yıllar olarak bilinmektedir. Bununla birlikte 20. yüzyıla kadar, kadınların oy hakkı da dahil olmak üzere pek çok sosyal değişiklik gerçekleşmiştir. 19. yüzyılda iş yasası, mülkiyet hakları, sağlık, eğitim fırsatları, siyaset ve işgücünün her düzeyinde daha iyi temsil gibi konularda değişiklikler gerçekleştirilmiştir (Hewitson, 2014).

Feminist kuramın toplumsal cinsiyetin temsil biçimlerine sunmuş olduğu açıklamalar, iktidarın bedeni ve yaşamı düzenleyen kurumsal biçimlerine dair detaylı analizler sunmakta sınırlı kalabilmektedir (Gön, 2015). Bu noktada Foucault'nun biyo-iktidar kuramı, toplumsal cinsiyetin yalnızca temsiller üzerinden değil; aynı zamanda disiplin, düzenleme ve norm üretimi yoluyla nasıl yönetildiğini anlamak açısından tamamlayıcı bir kuramsal çerçeve sağlamaktadır.

1.7.4. Biyo-İktidar kuramı

Foucault'nun geliştirdiği biyo-iktidar kavramı, modern iktidarın yalnızca yasaklayan, cezalandıran ya da sınırlayan bir yapı olmaktan çıkıp; düzenleyen, disipline eden ve bireylerin bedenlerini denetim altına alan bir yapıya dönüştüğü düşüncesini savunmaktadır (Foucault, 2007). Biyo-iktidar, bireyleri yalnızca pasif denetim nesneleri olarak kavramsallaştırdığından, belirli normlar çerçevesinde “uygun” olarak tanımlanan bireyler üretmeyi amaçlamaktadır. Foucault'ya göre modern devlet, nüfusun sağlığı, doğurganlığı, cinselliği, ölüm oranları gibi yaşam süreçlerini yöneterek toplumsal düzeni sürdürmektedir. Bu bağlamda biyo-iktidar, bireyin yalnızca politik bir özne değil, aynı zamanda biyolojik bir varlık olarak iktidar mekanizmalarının hedefi hâline geldiğini ileri sürmektedir. Eğitim, tıp, hukuk ve medya gibi kurumlar aracılığıyla bedenlere yapılan müdahale, bireyleri disipline etmeyi ve toplumsal normlara uygun davranış kalıplarını geliştirmeyi amaçlamaktadır (Ördem, 2020; Rabinow ve Rose, 2006).

Toplumsal cinsiyet kuramları açısından bakıldığında, biyo-iktidar kavramı, bedenin cinsiyetlendirilme sürecini ve cinselliğin iktidar ilişkileri içindeki yerini anlamak açısından kritik bir öneme sahip olmaktadır. Kadın ve erkek bedenlerinin hangi söylemler aracılığıyla “normal” veya “aykırı” olarak tanımlandığı, hangi bedenlerin korunmaya, denetlenmeye ya da sınırlandırılmaya değer görüldüğü biyo-iktidar çerçevesiyle analiz edilebilmektedir (Bartky, 1990; McWhorter, 2009). Bu perspektif, toplumsal cinsiyet rollerinin yalnızca kültürel değil,

aynı zamanda disipline edici iktidar mekanizmaları aracılığıyla da yeniden üretildiğini göstermektedir.

Biyo-iktidar kuramının yapısal açıklamalarını, performatiflik kuramı bireyin toplumsal cinsiyeti gündelik yaşamdaki tekrarlar yoluyla nasıl deneyimlediğini ve yeniden ürettiğini tartışarak tamamlamaktadır. Bu yönüyle performatiflik kuramı, biyo-iktidarın makro düzeyde ele aldığı norm üretim süreçlerine mikro bir perspektifle katkıda bulunmaktadır.

1.7.5. Performatiflik kuramı

Judith Butler'ın (1990) toplumsal cinsiyetin performatifliği kuramına göre toplumsal cinsiyet, sabit, özsel ya da biyolojik bir gerçeklik değil; tekrarlanan söylemler, bedensel pratikler ve davranışlar yoluyla sürekli yeniden üretilen toplumsal bir inşa olarak sunulmaktadır. Butler'a göre toplumsal cinsiyet, bireyin kim olduğundan ziyade ne yaptığıyla; yani belli normlara uygun biçimde tekrar ettiği eylemlerle oluşmaktadır. Bu anlamda toplumsal cinsiyet bir "olma" durumu değil, "yapma" süreci olarak tanımlanmaktadır.

Performatiflik kuramı, cinsiyet kimliğinin doğuştan gelen bir özellik olmadığını; aksine, kültürel olarak üretilen, normlara uygun biçimde düzenlenen ve bedenler aracılığıyla sürdürülen bir performans olduğunu öne sürmektedir. Bu performans, bireylerin toplumsal cinsiyet rollerini tekrar ederek, belirli bir düzen içinde görünür kılmaları yoluyla süreklilik kazanmaktadır. Bu tekrarlar, zamanla doğalmış gibi algılanan ve sorgulanmaz hâle gelen toplumsal normları oluşturmaktadır (Butler, 1990). Toplumsal cinsiyetin performatif doğası, aynı zamanda bireylerin bu rolleri dönüştürme ya da bozma kapasitesini de içinde barındırmaktadır. Toplumsal cinsiyetin inşasında beden, dil, norm ve tekrar kavramlarını merkezine alan performatiflik kuramı, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini kültürel, söylemsel ve yapısal düzeyde analiz etmek için önemli bir teorik araç sunmaktadır (Butler, 2004). Kuram kapsamında toplumsal cinsiyetin hem sürekliliği hem de dönüştürebilirliği vurgulanmaktadır. Bu nedenle performatiflik kuramı yeniden üretim süreciyle doğrudan ilişki içermektedir.

Bu çalışmada, genel çerçeve feminist kuram kapsamında oluşturulmakla birlikte ortaya çıkan temaların daha bütüncül bir biçimde analiz edilebilmesi amacıyla ilgili diğer kuramsal yaklaşımlardan da yararlanılmıştır. Feminist kuram, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini anlamada temel referans noktası olarak işlev görürken; belirli temaların çözümlemesinde farklı teorik perspektifler destekleyici birer araç olarak kullanılmıştır. Böylece, mevcut çalışmada çok katmanlı bir çözümleme imkânı sunmak hedeflenmiştir.

1.8. Yeniden Üretim Bağlamında Feminizmin Tarihsel Süreçleri

Feminizm, kadın ve erkeklerin aynı hakları talep ederek yasal eşitlik arayışının bir sonucu olarak açığa çıkmıştır. Daha sonra felsefi bir yaklaşım doğrultusunda kadın kimliği ve özneliği sorgulanmaya başlanmıştır. Feminizmin gelişimi kapsamında bir diğer önemli kavram, biyolojik üstünlükler aracılığıyla cinsiyetlerin birbiri üzerindeki üstünlüğü olarak algılanan cinsiyetçilik kavramıdır. Erkekler ve kadınlar arasındaki biyolojik farklılıklar baskın ve egemen cinsiyetleri belirlemektedir. Kültür ve gelenek de bu süreçte önemli bir role sahip olmaktadır. Feminist düşüncenin ilk temsilcilerinden Mary Wollstonecraft, patriarkanın çıktılarını, kamusal alandaki siyasi faaliyet, eğitim hakkı, akılcılıkla karakterize edilen erkeklik ile duygulara, hislere, ev içi faaliyete ve çocuk yetiştirmeye dayanan kadının özel alan içinde tanımlanan konumu arasındaki ayrım çerçevesinde ele almaktadır. Bu sembolik ataerkil sistem, ikili bir ekonomi ve hiyerarşi içerdiğinden, kadın devriminin başlangıcını hazırlamaktadır. Feminist çalışmalara göre, feminist hareketler 1789 yılında başlatılmıştır. Fransız devrimiyle birlikte kadınlar ilk olarak toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin nedenlerini aramaya başlamıştır. 1800'lerin sonlarında liberal yönelimli feminizm ve sosyalist feminizm olmak üzere iki ana akım ortaya çıkmıştır. Her iki yönelimin de kadınlara eşit fırsatlar sağlama, erkek egemenliğine ve ataerkil sisteme karşıt bir hareket geliştirmek gibi amaçları olmuştur. Liberal feminist eğilim, haklar ve fırsatlarda yasal ve tanınan bir cinsiyet eşitliğine ulaşmaya odaklanmış, çoğunlukla eğitim ve istihdamda kadın haklarının reddedilmesini eleştirmiştir. Temelleri liberal feminizmle aynı olsa da sosyalist feminizm proleter kültüre odaklanmıştır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, endüstri ve üretimin zirve yaptığı kapitalist dönemin bir yan ürünü olarak düşünülmüştür. Liberal feminizmin aksine, sosyalist feminizm kadınların maddi ve sosyal bağımlılığına odaklanmıştır (Aktaş, 2013; Aruzza & Cirillo, 2017; Messerschmidt, 2017).

Feminizm, tarihsel ilerlemeyi içeren “dalgalar” şeklinde tanımlanmış olsa da fikirler ve anlayışlar bu kadar net bir şekilde görülemediğinden, kavrama ilişkin süregelen tanımlamalar ve yorumlar bulunmaktadır. Bu tanımlamalar, popüler temsille ilgili olarak belirli yönlerin vurgulandığı ve diğer yönlerin küçümsendiği ya da göz ardı edildiği durumlara sebep olmaktadır. Birinci Dalga Feminizm, ağırlıklı olarak orta sınıf kadınların oy hakkı için verdiği bir mücadele olarak değerlendirilmektedir. Genel görüşe karşın ilk hareketin çok daha geniş ve incelikli olduğu savunulmaktadır. Bu hareket, ataerkil sınırlara meydan okuyan bir kadınlık ideali odağında, temel ve yüksek öğrenime erişim, sosyal temsil, istihdam fırsatları, evli kadınlar için eşit mülkiyet hakları ve kadına yönelik şiddetin kontrol altına alınmasına yönelik kampanyalar içermektedir. O dönemdeki kanuni düzenlemeler, kadınların vasiyetname veya

sözleşme imza yetkilerinin olmaması, üniversiteye tek başına gitmelerine izin verilmemesi gibi uygulamalar kadınları birçok yönden baskılamaktadır. Bu dönemde kadınlar, aynı zamanda işçi ve sendika hareketlerine aktif biçimde katılmış ve sağlık hizmetlerinin yanı sıra temel insan haklarının kamu tarafından sağlanması için kampanya yürütmüştür. Birinci Dalga Feminizm kapsamında, yeniden üretim kavramına değinilmemiştir (Fawcett, 2022; Matos, 2015).

İkinci Dalga Feminizm, kadınların maruz kaldıkları baskıyı adlandırma sürecinde, kişisel meseleleri kamusal alana taşıdıklarından dolayı maruz kaldığı işten atılma ve hesap verme baskısı gibi konuların ele alındığı dönemdir. Feminizmin ikinci dalgası, İkinci Dünya Savaşı'nın ardından birçok kadının işgücüne katılmasıyla kadının aile, iş yeri ve toplumdaki rolüne ilişkin mevcut kültürel eşitsizlikleri, toplumsal cinsiyet normlarını ortadan kaldırmaya odaklanmıştır. Öncelikli hedef, azınlık gruplarda öz bilincin geliştirilmesi olmuştur (Mohajan, 2022). O dönemde kadınlar, doğal düzen ve ataerkil dini ideolojilerden kaynaklanan argümanlar temelinde, yüzyıllarca süren haklardan ve eşit statüden mahrum bırakılmalarına meydan okumuştur. Temel odak, erkeklerin alanı kabul edilen kamusal alandaki siyasi iktidarın, kadın odaklı olması ve erkek hegemonyasına tabi olan aile alanından ayrılmasıdır. Bu dönemde feminist hareket esas olarak iki ana akıma bölünmüştür. Birincisi feminizmi ilişkisel biçimde ele almayı, yani kadın ve erkek arasındaki farklılıkların doğasını kabul eden, bunu kutlama eğiliminde olan ve kamusal alanda haklarının hukuk yoluyla ilerletilmesini destekleyen bir görüşü içermektedir. Diğeri ise kadın ve erkek arasındaki farkların gerçekte var olmadığını, her iki cinsiyetin de aynı olduğunu savunmaktadır. Bu hareketler, radikal feminist bir bakış açısıyla aile içi şiddet, evlilik içi tecavüz, kadın düşmanlığı, pornografi ve kadın bedeninin cinsel nesneleştirilmesi gibi konulara odaklanmaktadır. Bu döneme ilişkin “kişisel olan politiktir” sloganı öne çıkmaktadır (Rampton, 2015; Rogan ve Budgeon, 2018).

İkinci Dalga Feminizm, Kapitalist üretim ilişkilerinin başlamasından günümüze kadar olan süreçte, kadınların toplumsal konumunu belirleyen en önemli kavramlardan biri olarak yeniden üretim kavramına ilk kez yer vermiştir. 70'ler sonrasında öne çıkan Marksist feministler, yeniden üretimin kapitalist sermaye birikimi açısından önemi ve gerekliliğini yalnızca emeğin yeniden üretimini vurgulayarak yapmaktadır. Ancak bu bakış açısı, yeniden üretim kavramının kadın bedeni ve emeği üzerinde inşa edildiğini göz ardı etmektedir. Oysa yeniden üretim, “kadınların ortak ezilmişliğinin farklı sınıflarda büründüğü somut biçimleri” açığa çıkarmaktadır. Bu kavram ile kadınların özgürleşmesinin yanı sıra mahrum bırakıldığı, bedenlere ve nesnelere indirgendiği gerçek kadın kimliğini ve öznelliğini keşfetmek amaçlanmıştır. Virginia Woolf ve Simone de Beauvoir bu sürecin önde gelen temsilcileri

olmuştur. Woolf ve de Beauvoir, eşitlik kavramını başlı başına sorgulayarak, feminizmin "teorik yeniden kuruluşunu" başlatmıştır. Öte yandan bu dönemde öne çıkan radikal feministler, kadın yumurtası ile erkek sperminin dış ortamda döllenebilmesine olanak tanıyan teknolojik gelişmeler kapsamında yeniden üretim kavramını ele alan tartışmaların önünü açmıştır (Özbek ve Köşk, 2018; Volpato, 2013).

Üçüncü Dalga Feminizm, toplumsal hedeflerden bireysel haklara doğru harekete odaklanmaktadır. Bu hareket kapsamında “evrensel kadınlık” fikrine vurgu yapılmaktadır (Gülderen, 2020). Bu dalga, yaş, ırk ve sınıf nitelikleri aracılığıyla sömürü ve baskının çeşitliliğini göstermeye çalışmaktadır. Bu dönemde heteronormativite ve vücut pozitifliği konularını gün ışığına çıkarılmıştır. Cinsiyet, sınıf, ırk ve diğer kişisel özellikler arasındaki bağlantıdan yararlanan kesişimsel feminizme yeni bir odak noktası oluşturulmuştur. Bu dalga Transfeminizm, Siberfeminizm, Postmodern Feminizm gibi çeşitli yaklaşımları içermektedir (Mohajan, 2022). Üçüncü dalga feministler kendilerini yetenekli, güçlü ve etkili sosyal aktörler olarak görmekte ve aynı zamanda birinci ve ikinci dalgalara göre daha fazla fırsata ve daha az cinsiyetçiliğe sahip olduklarına inanmaktadırlar. Üçüncü Dalga, bir kişi için baskı içeren unsurun bir başkası için baskı içermeyebileceği düşüncesini de vurgulamaktadır. Üçüncü Dalga Feminizm sıklıkla “güç feminizmi” olarak da anılır çünkü bu hareket sırasında kadınlar ataerkilliğe tabi olmayan bir duruş sergilemiştir. Bu kapsamda kadınların üreme hakları, işyerinde cinsel şiddet ve cinsel taciz, tecavüz ve toplu tecavüz, adil olmayan doğum izni politikaları gibi alanlarda mücadele edilmiştir. Birçok ırk, etnik köken, milliyet, din ve kültür konuları değerlendirildiğinden bu hareketler küreseldir (Stermitz, 2008).

Dördüncü Dalga Feminizm, kadınların güçlendirilmesi ve internet olanaklarının kullanımı yoluyla toplumda daha fazla cinsiyet eşitliği yaratılması amacıyla geliştirilmiştir. Feminizmin hem üçüncü hem de dördüncü dalgaları çok sınırlı bir süre içerisinde gerçekleştiğinden her iki dalgada da pek çok olay ortak biçimde gerçekleşmektedir. Dördüncü Dalga Feminizm, reklam, film, televizyon ve edebiyatta gözlemlenen cinsiyetçilik ve kadın düşmanlığına meydan okuyan Üçüncü Dalganın devamı olarak da kabul edilmektedir (Rivers, 2017). Bu süreçte medyadaki gelişmeler ve küreselleşmenin getirdiği değişimler farkındalığa yol açmıştır fakat sorunları çözme konusunda büyük çaplı bir değişime sebep olmamıştır. Kadınlar, Facebook, Twitter, Instagram, YouTube, Tumblr gibi çevrimiçi sosyal medya ortamlarını ve blogları kullanarak dünyanın her yerindeki cinsel istismar, şiddet, taciz vb. deneyimlerini anlık olarak paylaşabilmiştir. Çoğunlukla çevrimiçi gerçekleşen, kadınlar arasındaki etkileşim ve temas girişimleri bu dönemin öne çıkan özellikleri arasındadır. Bu dönemde sosyal medya, kadınların maruz kaldığı taciz, mesleki ayrımcılık, medyadaki cinsiyetçiliğe karşı mücadelede

gerçek bir katalizör olmuştur. Bu girişimler mümkün olan tüm bedenlerin kabulünü teşvik ederek erkekleri, kadınları ve trans bireyleri güçlendirmeyi de içermektedir (Mohajan, 2022; Munro, 2013).

1.9. Çevrimiçi Medyada Toplumsal Cinsiyet

1990'lı yılların başından itibaren patlak veren internet çağı, teknolojilere ve bunlara bağlı medya düzlemlerine değişen erişimle birlikte yeni temsil ve iletişim olanaklarını da beraberinde getirmiştir. Sosyal medya iletişimi, kullanıcıların içerik üretme ve derlemede birlikte çalışabildiği, kitle iletişimini eş zamanlı veya ayrı ayrı gerçekleştirebildiği, kullanıcı tarafından oluşturulan içerik metinlerini görme ve bunlara yanıt verme erişimi gibi pratiklerden oluşmaktadır. Bu kapsamda, Instagram ve X (Twitter) gibi uygulamalar, Wikipedia gibi içerik toplayıcıları, çeşitli tartışma forumları ve WhatsApp, Telegram gibi grup iletişimi kurma imkanı sunan uygulamalar da dahil olmak üzere çok çeşitli dijital etkileşimler sosyal medya iletişimi olarak kabul edilmektedir (Khosravini ve Esposito, 2018).

Sosyal medya iletişiminden önce insanlar, kendi gözlem ve deneyimleri içinde kaldığından, ırk, sosyoekonomik sınıf veya diğer tanımlayıcılar kapsamında kendilerinden farklı popülasyonlarla tanışma imkanı bulamamaktaydı. Sosyal medya gibi teknolojilerin kullanımı, bireylerin deneyimlerini küresel bir söylem içinde ve daha geniş bir izleyici kitlesiyle paylaşımlarına olanak tanımaktadır. Bu durum, küresel hareketleri başlatabilmek adına farklı gruplar hakkında daha fazla bilgiyi açığa çıkarabilirken, çeşitli sorunları da daha görünür kılmaktadır (Malinowska, 2020).

Sosyal medya platformlarında kullanıcılar, fotoğraflar, metin içerikli paylaşımlar, durum güncellemeleri ve profil bilgileri aracılığıyla çevrimiçi olarak yaygın bir şekilde kendini ifade etmektedir (Murray, 2015). Sosyal medya platformları kullanıcıları, kendilerinin en iyi yanlarını paylaşmaya yönlendirmektedir. Bu durum, kişinin başarısını, gücünü, güzelliğini, ideolojisini ve mizah anlayışını sergilemek için tasarlanmış idealize edilmiş bir öz temsili pekiştirmektedir (Edelblum ve Warren, 2024). Benlik temsili ve kimlik inşası süreçlerini açıklayabilmek adına sosyal medya üzerine yapılan çalışmalar önem taşımaktadır. Görsel ve metinsel ifadeler, benlik hakkında izlenimler oluşturarak, belirli bir kitleye dahil olabilmek amacıyla oluşturulmaktadır. Medyadaki öz temsil biçimleri sistematik bir yapıda ise bireyleri tek tipleştirme ve çeşitlilik algısını yok etme riski taşımaktadır (Boyd ve Ellison, 2007).

Dünya çapında sosyal medyayı bağlantı kurmak, tartışmak, öğrenmek ve paylaşmak için kullanan insan nüfusu sürekli olarak artmaktadır. Sosyal medya platformları, günlük iletişimin yanı sıra toplumdaki dezavantajlı gruplarının da kendini ifade etmesine olanak tanımaktadır.

Bu bağlamda sosyal medya iletişimi, sosyal adaletsizliklerin ele alınması ve toplumsal cinsiyet normlarını sunma konusunda güçlü bir kaynak haline gelmektedir. Çevrimiçi platformlarda takip edilen kullanıcılar görünüm, güven ve güç açısından rol model olarak benimsenebilmektedir. Medyanın cinsiyet normlarının şekillenmesindeki doğrudan etkisinin yanı sıra, ebeveynlerin, akranların, öğreticilerin benimsediği ve aktardığı değerlerin dolaylı etkisi de bulunmaktadır (Greenwood, 2016).

Sosyal paylaşım izn veren platformlar sosyal etkileşimle ilgili önemli gelişmelere neden olmaktadır. Sosyal medyadaki cinsiyet tanımı, popüler kültür aracılığıyla değişime uğramaktadır. Aynı zamanda sosyal medya kullanıcılarının, popüler kültüre uyum sağlayabilmek amacıyla bu platformlarda cinsiyetçi söylemlere katılma yoğunluğunun arttığı gözlemlenmiştir. Medya, erkeksi ve kadınsı olmanın ne anlama geldiği de dahil olmak üzere cinsiyet hakkındaki görüşleri hem etkilemekte hem de yeniden üretmektedir. Sosyal medya kullanıcıları ise yalnızca içeriğe ulaşan konumunda değil aynı zamanda içerik üreten konumundadır. Bu anlamda medya, var olan bir gerçekliğin yansımaları değil tekrarlanan söylemler ve temsiller aracılığıyla gerçeklik algısını yeniden üreten bir sistem oluşturmaktadır. Bu nedenle, sosyal medyadaki sembolik, tekrarlayıcı ve normatif ifade yoluyla oluşturulan öz temsil, toplumsal cinsiyetin yansımalarını ele alabilmek adına etkili bir kaynak sağlamaktadır (Zayer vd., 2012).

Toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin feminist hareketler, başlangıcından itibaren bir öz temsil örneği oluşturmuştur. Medyanın yaklaşımı daha çok, feminizmin dünya çapında geniş bir kadın yelpazesine hitap etmesini engelleme siyaseti içermektedir. Bu durum, farklı özelliklere sahip kadınların mücadelelerinin odak noktası olan ortak kaygıları kabul etmemekle ortaya çıkmıştır (Dominelli, 2002). İletişim teknolojilerinin gücünün ve medya formlarının sosyal standartları şekillendirmedeki rolünün anlaşılması, kadınların daha adil bir temsil umuduyla medya sahnesine girme çabasına neden olmuştur. İlk olarak 21. yüzyıla doğru kadınlar medya endüstrisinde yönetici pozisyonlarında yer almaya başlamıştır. Medyada güzellik mitlerinin teşvik edilmesi ve kadınların mesleki pasifliğinin desteklenmesi, eleştirel tutumun yordayıcısı olarak kendini göstermektedir (Byerly, 2011).

Medyanın toplumsal cinsiyet açısından dengeli temsiline yönelik feminist mücadeledeki en önemli zorluk, organizasyonu ve yapılanmasıyla birlikte medya içeriğinin uzun süredir örtülü olarak erkekler tarafından yönetilmesi ve erkek izleyicilere odaklanmasıdır. Bu zorluğun etkisi, 1960'larda kadınların medya yöneticiliği görevini üstlenmesi ve feminist fikirlerin daha etkili hale gelmesiyle azalmıştır. 1980'lerin sonlarında, medyada kadınların gerçeklikleriyle uyuşmayan sunumu Postmodern Feminizm düşüncesi tarafından eleştirilmiştir. Bu süreçte

kadınların tercihleri ve ihtiyaçlarına yönelik, geleneksel kadınlık rolleri ile beklentilerini birleştiren daha dengeli bir yaklaşıma ihtiyaç duyulmuştur. Bu bağlamda en çok izlenen yapımlarda yer alan karakterler, sıklıkla temel feminist ideallerle alay eden ve kadınlığı tekrar tüketim çılgınlığına yerleştiren tipler olarak değerlendirilmiştir (Gill vd., 2017).

İnternet kullanımının başlangıç dönemlerine denk gelen, Üçüncü Dalga Feministler teknolojik gelişmenin faydalarına inandığından; bu dönemde kadınların teknolojik evrime katkıları ve siber uzay fırsatlarına odaklanılmıştır. Bu kapsamda feminist gündemi ilerletmek ve sosyal etki kaynaklarını yeniden yapılandırmak amacıyla internet teknolojilerinin kullanımı artmıştır. Hareketin önemli bir parçası, öz temsili içeren “kendin yap/bağımsız kültürel üretim” farkındalığıdır. Bu süreçte açığa çıkan “siberfeminizm” kavramı ile özellikle dijital söylemde kadınlar ve erkekler arasında güç farklılıklarına dikkat çekmek amaçlanmıştır. Bu kapsamda toplumsal cinsiyet ve teknoloji arasında karşılıklı şekillendirici bir ilişki olduğu görüşü savunulmaktadır. Teknolojik gelişmeler hem toplumsal cinsiyet ilişkilerinin kaynağı hem de sonucu olarak kavramsallaştırılmıştır (Whelehan, 2014).

Sosyal medya iletişiminin gelişmesiyle çevrimiçi tabanlı, cinsiyet eşitsizliklerinin ifşa edilmesine olanak tanıyan bir çağrı kültürü de genişletilmiştir. 2008 yılında başlayan ve kadınlara yönelik “bilinç yükseltme grupları” düzenleyen merkezlerin hareketi “*Hashtag Feminizmi*” olarak adlandırmıştır. 2010’lu yıllara doğru, kadın ve çocuklara yönelik şiddeti protesto etmek amacıyla internette ve sokaklarda uluslararası çapta yayılan eylemlerle feminizm yeniden canlanmıştır. Facebook, Twitter, Tumblr, YouTube, Instagram ve benzeri medya platformlarındaki çevrimiçi mobilizasyon, bunu takip eden etiket ve blog kampanyaları feminist mücadelede yeni bir döneme ve yeni bir tarza işaret etmektedir. Sosyal medyanın özel ve organize kullanımı, kadınların tacizine, mesleki ayrımcılığa, medyada cinsiyetçiliğe ve toplumsal cinsiyetin baskılarına karşı mücadelede gerçek bir kaynak haline gelmiştir. Bu aynı zamanda tekdüze bağlamının dışında, kadınların sesine açık, küresel düzeyde kapsayıcı ve hoşgörü odaklı bir feminizme doğru atılmış bir adım olmuştur (Munro, 2013).

2011 yılında Grace Brown tarafından, yüzlerce cinsel istismar mağduruna ses vermek adına “*Project Unbreakable*” (Kırılmaz Proje) oluşturulmuştur. Mağdurlar olay hakkında ilk kez konuştuklarını, travma hakkında konuşmanın iyileşmenin bir yolu olabileceğini bildirmiştir (Shiva ve Nosrat Kharazmi, 2019). 2017 yılında, işyerinde cinsel taciz konusuna dikkat çekmek amacıyla Alyssa Milano’nun #MeToo etiketini kullanması, kadınları cinsel saldırı veya taciz hikayelerini açıklamaya teşvik etmiştir. Bu etiket ilk küresel feminist etiket eylemi olmuştur. Bu hareket, insanların cinsel şiddet ve taciz mağdurlarına hem yüz yüze hem de bilgisayar aracılığıyla (örneğin telefon, e-posta) desteğini yaygın hale getirmiştir. Genç

kadınlar, düşük maliyeti, kolay kullanımı, esnekliği, erişilebilirliği ve daha geniş kitleye ulaşabilmesi nedeniyle sosyal medyayı feminist aktivizm için bir platform olarak kullanmıştır (O'Neil vd., 2018). Milano'nun etiketi kullanmasından sonraki dört ay içinde, birçok sektörde iktidar konumunda olan en az 100 erkek cinsel şiddet ile suçlandığından, birçoğu görevlerinden uzaklaştırılmıştır (Soucie, Parry ve Cousineau, 2018).

Çevrimiçi girişimlere diğer bir örnek feminist bloglar oluşturulmasıdır. Bloglar aracılığıyla bireylerin yaşamlarında veya eğitim sürecinde tam olarak aktarılmayan feminist bilgi ve perspektifleri sunmak amaçlanmıştır. Bu kapsamda benzer yaş grubundan bir kişi tarafından yazılmış, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve feminizmle ilgili güncel ve kişisel anlatılar, belirli bir feminist disipline bağlı olmayan geniş bir bilgi ve enformasyon havuzundan seçim yapma seçeneği sunmaktadır. Bu katılımcılar, interneti bir eğitim ve topluluk oluşturma aracı olarak kullanmışlardır. Bloglar, yerel sınırların ötesinde ağlar kurarak, coğrafi olarak farklı çevrimiçi topluluklar yaratmaktadır. Bu, geçmişteki çevrimdışı feminist hareketler üzerine yapılan araştırmalarla tutarlı olan bir hareket ivmesini sürdürmektedir (Caren, Andrews ve Lu, 2020).

Feminizmin giderek dijitalleşmesiyle Instagram da toplumsal cinsiyet konularının ifade edilmesi ve tartışılması için önemli bir alan olmuştur. Özellikle feminizm, kadınlık ve kadınsı bedene dair estetik söylemler bu platformda hızla yayılmıştır. Yeni ortaya çıkan dijital feminist, estetik olgunun olumsuz sonuçlarını değerlendirmeyi ve sosyal ve kültürel değişim potansiyelini içermektedir. Estetik niteliği nedeniyle Instagram feminizminin odaklandığı konular çoğunlukla görsel niteliktedir. Öte yandan, feminist aktivizmin bir aracı olarak bu tür imgeler, sıklıkla güzelliğin normatif standartlarına tam olarak uymayan bedenleri teşvik etmektedir (Crepax, 2020).

Son zamanlarda kullanım yaygınlaşan Tiktok platformu kullanıcılarına on beş ile altmış saniye arasında değişen kısa video paylaşım alanı sunmaktadır. Tik Tok kadın haklarına ilişkin cinsel özgürlük, bedenin kabulü ve bireylerin yaşadıkları veya tanık oldukları cinsiyet temelli adaletsizlikler hakkında da bilgi alışverişinde bulunabilmeye fırsat tanımaktadır. Öte yandan videolara verilen yanıtlar, kutuplaşmış, agresif ve diyalektik olarak şiddet içeren konuşmalara da zemin hazırlayabilmektedir (Williams, 2020).

Genel olarak sosyal medya platformları, ideolojik olarak benzer düşünen toplulukların yaratılmasını destekleyen ve bireyleri harekete geçirme kapasitesine sahip oluşumlardır. Toplumsal cinsiyet ve dijital medya çalışmaları kız çocuklarının ve kadınların yeni teknolojilere erişim kazanma, temsil edilmek yerine kendilerini temsil edebilme, kadınlık normlarına direnme gibi gündemlerden oluşmaktadır. Bu durumun, daha az görünür olan grupların, uzun vadede kültürel olgunun bir parçası olabilme olasılıklarının önünü açacağı

düşünülmektedir. Ancak sosyal medyada sunulan içerikler aynı zamanda gönderileri diğer kullanıcıların erişimine açık hale getirdiğinden bu durum, cinsiyet normlarını olumsuz biçimde sürdürmeye neden olan karşıt fikirlerin yayılmasını da kolaylaştırma riski taşımaktadır. Aynı zamanda sosyal medya, kullanıcılarına cinsiyeti daha özgür deneyimleme ve ifade etme alanı da oluşturmaktadır. Fakat genel olarak sosyal medya platformları cinsiyet eşitsizliğine meydan okumaktan ziyade eşitsizliği yeniden üretme eğiliminde olan bir alan oluşturmaktadır (Duffy, 2015).

Cinsiyet ve sosyal medya kapsamında gerçekleştirilen çeşitli çalışmalar, kullanıcıların cinsiyet kimliklerini üretmede sosyal medyayı bir araç olarak kullandığını ve genel olarak kadın profillerin cinsel olarak nesneleştirilen kalıplara uygun şekilde oluşturulduğunu göstermektedir (Davis, 2018; Williams ve Marquez, 2015). Günümüzde medya tüketim seviyeleri genel olarak gençler özellikle de ergenler arasında çok yüksektir. Bu durum, medya içeriklerinin sosyal öğrenme süreçlerindeki etkisini artırmaktadır. Kullanıcılar tarafından oluşturulan içeriğin çoğalmasının ve kaynaklara erişimin artmasının en önemli dezavantajlarından biri, çevrimiçi/siber şiddetin hızla artmaya başlaması olarak belirlenmiştir (Kopytowska 2017). Çevrimiçi/siber şiddet, sosyal medya iletişiminde dışlayıcı, hoşgörüsüz görüş ve inançların baskıcı biçimde ifade edilmesi; düşmanlık ve gözdağı içeren her türlü dijital eylem olarak tanımlanmaktadır (Khosravini ve Esposito, 2018). Anonimlik veya algılanan anonimlik, çevrimiçi düşmanlığı artıran en belirgin faktörlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda anonimlik, eylemlerin sonucunda bir yaptırım veya hesap verme tehdidi hissetmeyen kullanıcılar için sosyal normlara ve geleneklere uymadan, özgür davranış geliştirme konusunda önemli bir role sahiptir (Wallace 2016).

Sosyal medya iletişimi, dijital kamusal alanın genişlemesiyle birlikte demokratik tartışmalar için yeni olanaklar sunarken, aynı zamanda dışlayıcı, hoşgörüsüz ve radikal görüşlerin meşrulaştığı bir söylem alanına dönüşebilmektedir. Özellikle kimlik temelli kutuplaşmaların yoğunlaştığı, denetim ve sorumluluk mekanizmalarının zayıf olduğu dijital ortamlarda; sosyal medya, farklı inançların, ideolojilerin ve kimlik temsillerinin baskıcı, saldırgan ve ayrımcı biçimde ifade edilmesine zemin hazırlamaktadır (Jane, 2017; Reilly, 2014).

Çevrimiçi/siber şiddetin tanımlanması, özellikle toplumsal cinsiyet karşıtı çevrimiçi örgütlenmelerin söylemsel pratiklerini açıklamak açısından önem taşımaktadır. *Incel* ve *Red Pill* oluşumları, bu çerçevede değerlendirilmesi gereken gruplar arasında yer almaktadır (Ging, 2019; Hoffman, Ware & Shapiro, 2020).

1.9.1. İstemsiz bekarlar (INCEL) ve Red Pill ideolojisi

Eril tahakkümü bir çözüm olarak benimseyen “İstemsiz Bekarlar” (Involuntary Celibates) olarak anılan *incel* kimliği, güçlü reddedilme ve yalnızlık duygusunu deneyimleyen bir grubu tanımlamaktadır. Teknolojinin gelişmesinin, bireylerin zayıflıklarını körükleyen bir kısır döngünün oluşmasına izin verdiği düşünülmektedir. Bireylerin kişisel zaafı ortak bir ideolojiye dönüşerek, çevrimiçi sözlü şiddeti pekiştirmektedir. “*Incel*” olarak tanımlanan grubun üyelerinin bu tür duyguları, esas olarak hayatlarında romantik ve cinsel ilişkinin kurulamaması nedeniyle deneyimlediği düşünülmektedir. Durumlarının sorumlusunu kadınlar olarak gören istemsiz bekarlar, kadınlara karşı öfke ve yıkıcı duygular beslemektedir. Çevrimiçi nefret söylemlerini ve kadınlara karşı çoğunlukla cinsel nitelikte şiddet içeren davranışları teşvik eden bu oluşum kadın düşmanlığını pekiştirmektedir. Hegemonik ve toksik erkeklik ile mağdur edilme, yalnızlık ve toplumsal reddedilme iç içe geçirilmiştir (Stijelja ve Mishara, 2023).

Bu grubun üyeleri çevrimiçi olarak kadınlara yönelik şiddet ve düşmanlığı sürekli canlandıran paylaşımlar yapmaktadır. Bu tür acımasız şiddet onayı, kişiler tarafından mağdur psikolojisi ile açığa çıkan meşru bir davranış olarak değerlendirilmektedir. İstemsiz bekarlara göre, erkekler olarak kendilerini hak sahibi gördükleri ancak gerçekleştiremedikleri cinsel eylemlerin uygun bir ikamesini şiddet ve nefret davranışları temsil etmektedir (Kavanagh ve Brown, 2019). İstemsiz bekarlar, kadınların yalnızca fiziksel olarak çekici ve yüksek statülü erkekleri tercih ettiğini iddia ederek, kendi konumunu değiştirilemez bir alt statüye mahkûmiyet olarak sunmaktadır. Bu yönüyle *incel* ideolojisi diğer bir anti-feminist oluşum olan *Red Pill* ideolojisiyle ayrılmaktadır. Joseph B. Mountford’un değerlendirmesine göre *Red Pill*, kadınların toplumsal, etik ve ekonomik konumlarına dair feminist eleştirilere kuşkucu bir yaklaşım sergileyen ve toplumsal ilerleme düşüncesini reddeden bir ideolojik çerçeve olarak tanımlanmaktadır (Mountford, 2018).

Red Pill ideolojisi, toplumsal cinsiyet rollerini biyolojik determinizmle temellendirerek; erkeklerin bu dinamiklere karşı stratejik avantaj elde etmeleri gerektiğini savunmaktadır. Bu bağlamda *Red Pill*, kadınlara yönelik eleştirilerini sistematik bir çerçeveye oturtarak; maskülen erkekliğin restorasyonunu hedeflemektedir. *Red Pill* düşüncesini açıkça destekleyen ve özellikle erkek haklarını gündeme taşıyan sosyal medya kullanıcılarının oluşturduğu dijital topluluk ise “manosfer” adıyla anılmaktadır. Manosfer’de yer alan bireyler, toplumsal yaşamda *Red Pill* ilkelerinin geçerli olduğuna inanmakta ve cinsiyetler arası ilişkileri bu öğreti doğrultusunda yorumlamaktadırlar. *Red Pill* daha stratejik ve pragmatik bir tutum

benimserken, istemsiz bekarlar kimi zaman kadın düşmanlığını açıkça dile getirerek radikalleşmeye açık bir zemin oluşturmaktadır (Akalin, 2024).

1.10. Çevrimiçi Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Yeniden Üretimi

Toplumsal yeniden üretim kavramı kuşaklar boyunca etkisi süren, toplumsal eşitsizliklerin sürdürülmesini destekleyen unsurlara ve bu durumu pekiştiren dolaylı mekanizmalara odaklanmaktadır (Koca ve Demirhan, 2005). Foucault'un yeniden üretim kavramına bakış açısı, toplumsal düzenin ve bireylerin davranışlarının düzenlenme ve denetlenme biçimini anlamak için önemli bir çerçeve sunmaktadır (Dudova ve Haskova, 2023). Foucault, iktidarı yalnızca devletin ürettiği bir mekanizma olarak görmekten çıkarmıştır. Bu yaklaşıma göre iktidar, tahakküm kurma, yönlendirme, hiyerarşi kurma, denetleme, gözetleme, yasaklama kavramları ekseninde ele alınmıştır. Bu bağlamda, iktidarın yalnızca hukuki yaptırımlar yoluyla değil, aynı zamanda ideolojik aygıtlar aracılığıyla bireylerin davranışlarını yönlendirmesi, normatif düzenin sürekliliğini sağlayan temel mekanizmalardan biri olarak öne çıkmaktadır. Devletin yasal gücünü kullanarak toplumsal düzeni tesis etmesi, yalnızca kanunlara itaatin sağlanmasıyla sınırlı kalmamakta; aynı zamanda bireylerin belirli toplumsal normlara, değer yargılarına ve davranış kalıplarına uyum göstermesini zorunlu hâle getirmektedir. Bu durum, Foucault'nun kavramsallaştırdığı biçimiyle bireylerin dışsal baskılardan çok içselleştirilmiş denetim biçimleri yoluyla itaatkâr özneler hâline getirilmesini mümkün kılmaktadır. Bu süreçte medya, eğitim kurumları, dini yapı ve aile gibi ideolojik araçlar, devletin doğrudan müdahalesi olmaksızın normatif yapının yeniden üretimine aracılık etmektedir. Sonuç olarak, toplumsal bütünlüğün sağlanması adına belirli normlara uygunluk teşvik edilirken, bu normlara uymayan bireylerin dışlanması, marjinalleştirilmesi ya da damgalanması da kaçınılmaz hâle gelmektedir (Foucault, 2007; Kalan, 2014).

Foucault'nun bireylerin iktidar ilişkileri içinde disipline edilerek normatif özneler hâline geldiğini ileri süren yaklaşımı, Connell'in geliştirdiği hegemonik erkeklik kavramıyla kesişmektedir. Hegemonik erkeklik kavramı ilk olarak, Avustralya'da cinsiyet ve sınıf terimleri kapsamında çoklu hiyerarşilerin, cinsiyet inşasının konu alındığı bir projede kullanılmıştır. Connell, "hegemonik erkeklik" terimini, alt-erkeklik ve dişilikle ilişkili olarak diyalektik olarak inşa edilmiş bir erkeklik türüne atıfta bulunmak amacıyla ortaya atmıştır. Hegemonik erkeklik, toplumsal olarak üstün kabul edilen erkeklik biçiminin diğer erkeklik türleri ve kadınlık üzerinde kurduğu egemenliği ifade ederken; bu üstünlük, yalnızca fiziksel ya da ekonomik güçle değil, aynı zamanda ideolojik ve kültürel normlarla da sürdürülmektedir. Bu bağlamda, iktidarın normlara uygun bireyler üretme süreci, toplumsal

cinsiyet bağlamında da işleyerek hegemonik erkekliğin toplumsal alanda yeniden üretilmesine zemin hazırlamaktadır (Connell, 2005).

Kimmel (1997) ise hegemonik erkekliği “iktidar sahibi bir erkek olmak” biçiminde tanımlamaktadır. Hem Connell hem de Kimmel "hegemonyanın" tarihsel olarak değişen bir kavram olduğunu ileri sürmektedir. Bu nedenle hegemonik erkeklik tanımı, belirli bir yer, zaman, din, siyaset ve popüler kültür gibi toplumsal yapılar tarafından desteklenmektedir (Inhorn vd., 2022). Hegemonik erkeklik, kültürler arası farklılık gösterse de genel cinsiyet kalıpları sergileyen ve ideal olana vurgu yapmaktadır. Bu idealler genellikle zenginlik, çekicilik, güç, heteroseksüellik ve duygusal dayanıklılık gibi ideal erkeksi niteliklere yoğunlaşmaktadır (Doyal, 2000). Bu bağlamda hegemonik erkeklik, sadece bireysel bir kimlik biçimi değil, aynı zamanda toplumsal cinsiyet hiyerarşisini sürdüren ve ataerki sistemin meşruiyetini sağlayan bir ideolojik araç işlevi görmektedir. Pierre Bourdieu’nun eril tahakküm kavramıyla ifade ettiği üzere, bu tür erkeklik modelleri yalnızca kadınlar üzerindeki tahakkümü değil, aynı zamanda erkekler arasındaki hiyerarşik ilişkileri de pekiştirmektedir. Eril tahakküm hem kadınlara yönelik baskıyı hem de erkekler arası iktidar ilişkilerini sürdürme kapasitesine sahip çok katmanlı bir iktidar biçimi olarak işlev görmektedir (Bourdieu, 2001; Dominelli, 2002).

Toplumsal cinsiyetin yeniden üretim çerçevesi, bu ilişkilerin yeniden üretilmesine neden olan durumların çoğunun kadınların özel ve kamusal alanda sömürülmesine dayandığını vurgularken; toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümüne odaklanmaktadır. Bakım, sağlık hizmetleri, eğitim, boş zaman, emeklilik, sosyal yardımlar da dahil olmak üzere diğer sosyal ilişkiler ve kurumlar yeniden üretim döngüsünü oluşturmaktadır (Lombardozzi, 2020). Bu bağlamda Beauvoir’un toplumsal cinsiyet rolleri, kadın deneyimi ve cinsiyet eşitsizliği üzerine yaptığı çalışmalarındaki yeniden üretim kavramı ön plana çıkmaktadır. Beauvoir, kadınların toplumsal rollerinin ve kimliklerinin nasıl şekillendiğini ve yeniden üretildiğini incelerken, kadınların toplumsal yapı içindeki konumlarını sorgulamış ve cinsiyet eşitsizliğine dikkat çekmiştir. Toplumsal cinsiyet rollerinin sorgulanması ve cinsiyet eşitsizliğinin ele alınması, Beauvoir’ın yeniden üretim kavramıyla ilişkilendirilmesinde merkezi bir konumda yer almaktadır (Aktaş, 2013).

Bu kuramsal çerçeve, Bourdieu tarafından geliştirilen sembolik şiddet kavramıyla daha da derinleşmektedir. Bourdieu, toplumsal eşitsizliklerin yalnızca dışsal baskı yoluyla değil, aynı zamanda bireylerin bu eşitsiz düzeni içselleştirmeleri yoluyla sürdürüldüğünü öne sürmektedir. Bu durum, Beauvoir’un kadınların kimliklerinin toplum tarafından nasıl şekillendirildiğine dair eleştirisiyle doğrudan örtüşmektedir. Kadınların kendi konumlarını ve

toplumsal rollerini mevcut normlara göre tanımlamaları, tahakküm ilişkilerinin doğal, değişmez ve kaçınılmaz olarak algılanmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla hem Beauvoir'un toplumsal cinsiyetin yeniden üretimine dair eleştirileri, hem de Bourdieu'nun sembolik şiddet kavramsallaştırması, kadınların ikincil konumlarını yeniden üreten psikolojik, kültürel ve ideolojik mekanizmaları görünür kılmaktadır (Bourdieu, 2001). Bu iki yaklaşım birlikte ele alındığında, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yalnızca dışsal baskılarla değil, aynı zamanda öznenin kendi algısı üzerinden de nasıl yeniden üretildiği daha net biçimde göstermektedir.

Cinsiyetin ataerkillikle doğrudan bağlantısı kadınların ikincilleştirilmesi, güç ve sistem eşitsizliklerini yeniden üretme eğiliminde olan bir dizi psikolojik yatkınlık, kültürel değerler, sosyal roller ve beklentiler tarafından desteklenmektedir. Bir başka deyişle sembolik şiddetin, cinsiyet ayrımcılığının ve cinsiyete dayalı şiddetin temelini cinsiyet kalıpları oluşturmaktadır. Sembolik şiddet, kadınların kendilerini ve erkeklerle olan sosyal ilişkilerini algılamalarına yönelik mevcut bilişsel şemaların "tahakküm ilişkisinin somutlaşmış biçimi" olması durumunda ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda toplumsal eşitsizlikler veya bu eşitsizlikleri yeniden üreten koşullar mağdurlar tarafından içselleştirilir veya kabul edilir. Bu nedenle ayrımcılık ve cinsiyete dayalı şiddet, yalnızca eril tahakküm sisteminin sonuçları olarak değil, aynı zamanda onun sürdürülmesine katkıda bulunan mekanizmalar olarak da tanımlanabilir (Bourdieu, 2001).

Sosyal medya iletişiminin, düzenli olarak ortaya çıkan basit, genellikle tek boyutlu kural ve davranış modellerinin benimsenmesini kolaylaştırdığı düşünülmektedir. Bunun yanı sıra sosyal medya iletişimde, her cinsiyetten insan çevrimiçi istismara maruz kalabilmekte ancak kadınlara yönelik köklü ve olumsuz toplumsal cinsiyet stereotipleri, bazı bireylerin çevrimiçi iletişim kurma biçimini büyük ölçüde etkileyebilmektedir. Çevrimiçi medya standart ve basmakalıp kadın imgelerinin yeniden şekillendirilip tanımlanmasına olanak tanırken, birçok toplumda yerleşik olan kadınlara karşı yaygın eşit olmayan ve ayrımcı tutumlar da sosyal medya aracılığıyla kopyalanmaktadır. Sosyal medya platformları, kullanıcıların sürekli olarak kendilerini başkalarına sunma konusunda teşvik içeren bir bağlam yaratmaktadır. Kadınlara yönelik çevrimiçi istismarın doğası gereği genellikle cinsiyetçi veya kadın düşmanı olduğu, kadınlara yönelik çevrimiçi şiddet tehditlerinin kadın bedenine belirli referanslar içerebildiği bilinmektedir (Dhrodia, 2018).

Çağdaş gibi görünen platformlarda yer alan toplumsal cinsiyet mesajları, cinsiyet eşitsizliğini yeniden üreten eski tarz sömürüyü pekiştirmektedir. Çevrimiçi platformlarda özellikle kadınların sınırlı kişilik özellikleri ön plana çıkarılmaktadır. Bu stereotipler güzelliğin, zayıflığın, fiziksel görünümün ve cinsel çekiciliğin kadınların değerinin merkezinde yer

aldığını vurgulamaktadır (Ward ve Grower, 2020). Kadınların cinselliği konusunda da genellikle mevcut olan temel motifler öne çıkarılmaktadır. Örneğin Instagram estetik görünümün gereklilikleri olarak, parıltılar, payetler, danteller, yumuşak aydınlatmalar, canlı renkler, güzel çiçekler, prenses taçları gibi unsurları ön plana çıkarmaktadır. Benzer şekilde bu tür bir estetiğin vücut bulmuş hali genellikle, uzun saçlı, minimal (veya bazen ustaca aşırı) makyaj yapan, uzun boylu kadınlar olarak tanımlanmaktadır (Crepax, 2020).

Bu platformlarda belirli bir metafora tekrar tekrar maruz kalmak, çağrışımların erişilebilirliğini artırarak, metaforların kullanımlarını hızlandırmaktadır. Örneğin kadınların maruz kaldığı hayvansal imgeleri (puma, kaplan) içeren etiketlerin kullanım sıklığı, kadın ile cinsel saldırganlık arasındaki ilişkiyi pekiştirme riski taşımaktadır. Kullanılan metaforik çerçevelerin, zamanla insan dışı özelliklerin baskın olduğu bir bilişin benimsenmesine yol açabildiği düşünülmektedir. Sosyal psikoloji, kadına yönelik hayvan metaforlarının odak noktasının, erkeklerin kadınlar üzerindeki tahakkümünün meşruiyetini pekiştirme çabası olarak açıklamaktadır (Tipler ve Ruscher, 2017).

Feminist yaklaşımlar, çevrimiçi kadın düşmanlığını ataerkil toplumsal hiyerarşinin sürdürülmesine yönelik stratejiler olarak çerçevelemektedir. Çevrimiçi kadın düşmanlığına eleştirel bir yaklaşım, kadın düşmanlığının bir nefret söylemi biçimi olarak tam ve sistematik bir şekilde kabul edilmesi için feminist çalışmalardan yararlanmaktadır (Jane, 2017). Bu kapsamda feminist teorilerin, eleştirel bir bakış açısıyla odaklandığı iki temel husus bulunmaktadır. İlk olarak, sosyal medya kullanıcılarının cinsiyetlendirilmiş sosyal normlara bağlılığıyla ortaya çıkan, siber alanda kadınların güvencesizliğinin kabul edilmesidir. Sosyal normlara bağlılık, herhangi bir ihlal girişiminin şiddete maruz kalmayı gerektirdiği varsayımını benimseyerek, kadınların siber alanda güvencesiz özneler olarak ikamet ettiğini kabul etmeyi içermektedir. Bu durum, düzeni yeniden sağlamak için olumsuz cinsiyet söylemlerini tetiklemektedir. İkinci olarak, kadınların siber alanda güvencesiz özneler olarak ikincil konuma getirilmesinin, belirli grupları yok etmek, ayrımcılığı meşrulaştırmak gibi nefret içeren tutum ve davranışların benimsenmesine yol açmaktadır (Langton, 2012).

1.11. Feminist Sosyal Hizmet Uygulaması

Dezavantajlı gruplara yönelik önyargılar, kalıp yargılar, baskılar ve ayrımcılıkların ortadan kaldırılmasında, sosyal hizmet disiplini ve bu alanda çalışan sosyal hizmet uzmanları kritik bir role sahip olmaktadır. Feminist sosyal hizmet uygulaması, cinsiyet analizi, güç dinamikleri ve sistemik baskının tanınması gibi konulara odaklanmaktadır. Genel anlamda feminist sosyal hizmet hem bireysel ihtiyaçları hem de makro boyutta toplumsal eşitsizlikleri ele almak adına teoriyi pratikle bütünleştiren dinamik bir uygulama alanı oluşturmaktadır (Dominelli, 2002).

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin zamanla ortaya çıktığı bağlam ve kaynaklar çeşitlilik gösterdiğinden, bu konuda sürekli yeni yaklaşımların benimsenmesi büyük bir önem taşımaktadır. Bu sorunlar aynı zamanda başka sosyal sorunların da ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Dolayısıyla, toplumsal cinsiyet eşitsizliği sonucunda açığa çıkan sorunların çözümlenmesinde sosyal hizmet uzmanları öncelikli meslek gruplarından biri olarak kabul edilmektedir (Kalaycı, 2019). Feminist sosyal hizmet uygulaması, çevrimiçi platformlarda baskı, şiddet ve ayrımcılık içeren davranışları pekiştiren sosyal dinamikleri ele alarak bu durumu önlemede önemli bir yere sahip olabilmektedir. Birincil stratejilerden biri, çevrimiçi nefretin bireyler, özellikle kadınlar ve marjinalleştirilmiş gruplar üzerindeki etkisi hakkında farkındalık yaratmaktır. Bireyleri ve toplulukları, çevrimiçi şiddet türleri ve sonuçları hakkında bilinçlendirerek, uygulayıcıların ise bu sorunları etkili bir şekilde tanımları ve güncel sorunlara yanıt vermeleri için güçlendirebilmektedir. Bu uygulama, bireylerin başa çıkma stratejileri geliştirmelerine yardımcı olmayı, destek mekanizmaları hakkında farkındalık kazanmayı amaçlamaktadır. Çevrimiçi şiddet mağduru bireylerin deneyimlerini paylaşmaları için güvenli bir alan yaratmak, yaşamları üzerindeki kontrol duygusunu yeniden kazanmalarına yardımcı olmak gibi müdahaleler uygulama kapsamında yer almaktadır. Bu uygulama, bir sosyal hizmet disiplini olan sosyal değişim vurgusuyla paralellik göstermektedir (Darias ve Avila, 2016).

Makro boyutta feminist sosyal hizmet uygulaması, bireyleri çevrimiçi platformlarda maruz kaldığı cinsiyetçi söylemleri içeren siber şiddete karşı koruyan politika düzenlemelerini içermektedir. Meslek elemanları, mağdurların yasal başvuru ve desteğe erişmelerini kolaylaştırmak, çevrimiçi taciz ve istismara yönelik mevzuatı düzenlemek adına yerel ve ulusal kuruluşlarla birlikte çalışabilmektedir. Bu savunuculuk, daha güvenli çevrimiçi platformlar yaratmayı ve feminist sosyal hizmetin merkezinde yer alan sosyal adalet hedefini desteklemektedir. Feminist sosyal hizmet yalnızca cinsiyete dayalı bağlamlarda değil, aynı zamanda bütün yapısal eşitsizlik biçimlerini ortadan kaldırmayı amaçlayan daha geniş bir çerçeve içinde faaliyet göstermektedir (Buz, 2009; Darias ve Avila, 2016).

Bu çerçevede, feminist sosyal hizmet uygulamaları dijital şiddet ve eşitsizlikle mücadelede giderek daha önemli bir role sahip olduğu düşünülmektedir. Feminist sosyal hizmet; mikro düzey müdahale ile sınırlı olmayan, aynı zamanda güç ilişkilerini dönüştürmeyi hedefleyen makro düzeyde yaklaşım benimsemektedir. Sosyal medya platformlarında kadınlara ve LGBTQI+ bireylere yönelik şiddet ve ayrımcılığın önlenmesinde sosyal hizmet uzmanları, yalnızca mağdurların güçlendirilmesini değil, aynı zamanda çevrimiçi eşitsizliğin yeniden

Üretim döngüsünün kırılmasını da amaçlamalıdır. Feminist sosyal hizmet, bu baēlamda, dijital alandaki tahakküm ilişkilerini dönüştürmeyi hedefleyen bir etik ve pratik zemin sunmaktadır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin çevrimiçi bağlamda yeniden üretilmesine katkı sağlayan erkeklerin, paylaşımları ele alan nitel bir araştırmadır. Nitel araştırmaların temel amacı, bireylerin ya da grupların yaşadıkları olaylara, durumlara veya olgulara anlam yükleme biçimlerini, bu anlamların davranışlara nasıl yansıdığını ortaya koymaktır. Nitel araştırmalarda, araştırma sorularına yanıt ararken felsefi temellerden, katılımcıların perspektiflerinden ve bağlamsal faktörlerden faydalanılmaktadır. Bu araştırmalarda, tümevarımsal veya tümdengelimsel akıl yürütme yollarını kullanarak veriler analiz edilmekte; örüntüler ve temalar oluşturularak sosyal gerçekliğe dair daha derinlikli bir anlayış geliştirilmektedir. Sosyal bilimlerde deney ve doğrudan gözlemin her zaman mümkün olmadığı durumlarda, içerik analizi yöntemi araştırmacılara anlamlı veriler elde etme konusunda önemli avantajlar sunmaktadır. Böylece içerik analizi, yalnızca verilerin sınıflandırılmasını değil, aynı zamanda metinlerin ardındaki toplumsal, kültürel ve bireysel anlam dünyalarının yorumlanmasını da mümkün kılmaktadır (Creswell, 2013; Güçlü, 2017).

Bu bağlamda çalışmada içerik analizi, sosyal medya içeriklerinin anlam katmanlarını ortaya koymak ve temalar geliştirmek amacıyla tercih edilmiştir. Nitel analiz yönteminin tercih edilmesinin temel nedeni, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin çevrimiçi bağlamda yeniden üretim biçimini anlamak için bireylerin söylem ve paylaşımlarındaki anlam katmanlarını derinlemesine inceleme gerekliliğidir. Sayısal veriler, bu tür karmaşık toplumsal olguların altında yatan normatif yapıları ve kültürel kodları açıklamada yetersiz kalabileceğinden, nitel yöntemlerin daha uygun bir çerçeve sunacağı düşünülmektedir. Erkek kullanıcıların paylaşımlarının, dayandırılan toplumsal değerler, inançlar ve güç ilişkileriyle birlikte değerlendirilmesinin yeniden üretim süreçlerinin çözülmesi açısından önem taşıdığı düşünülmektedir.

2.3. Araştırmanın Çalışma Grubu ve Veri Kaynağı

Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yöntemi, genellikle belirli bir özellikteki bireyleri veya birimleri incelenmek amacıyla kullanılmaktadır. Bu yöntem, araştırmacının belirlediği ölçütleri karşılayan bireyleri veya birimleri örnekleme almasına olanak tanımaktadır (Yağar ve Dökme, 2018).

Araştırmanın çalışma grubunu, toplumsal cinsiyet rollerini ve normlarını sürdüren ya da değiştiren önemli aktörler olması nedeniyle sosyal medyada toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yeniden üreten içeriklere katkıda bulunmuş erkek kullanıcılar oluşturmaktadır. Bu paylaşımlar, anonim olarak çalışmaya dahil edilmiştir. Geniş ve popüler bir kitleye erişebilen ve araştırmacılar tarafından birçok farklı yöntem kullanılarak incelenen bir sosyal medya platformu olan X (Twitter), çalışma alanı olarak belirlenmiştir. Chow-White vd. (2021), “Twitter, kamusal söylemi ve inşasını örneklemek için etkili bir fırsattır” iddiasında bulunmaktadır. Bir sosyal medya platformu olarak X (Twitter), söylemler aracılığıyla kültürü ve teknolojiyi sosyal olarak şekillendirme aracı olarak kullanılmaktadır. Twitter, kültürel söylemde önemli bir rol oynamakta ve çok çeşitli konularla ilgilenen araştırmacılar için erişilebilir bir veri kaynağı olmaktadır (Gupta ve Trehan, 2021).

Dijital feminizm çalışmaları bağlamında, siber şiddetin mağdurlarının çoğunlukla kadın olması göz önünde bulundurulduğunda, erkeklerin toplumsal cinsiyet çalışmalarına katılımı önem taşımaktadır. Aynı zamanda mevcut toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini giderebilmek için yalnızca kadın odaklı çalışmak, toplumsal düzen içerisinde erkekler tarafından bir tehdit olarak algılanma riski taşımaktadır. Sosyal medya oluşumlarını bu kapsamda ele almak, erkeklerin erkeklik algılarını daha açık bir şekilde sorgulama fırsatı sunabilir (Sancar, 2016). Cinsiyet eşitsizliğini yeniden üreten paylaşımlara ilişkin yapılacak analize erkeklerin dahil edilmesinin, mizojinik söylemlere ilişkin kapsamlı bir analiz konusunda kritik öneme sahip olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın içeriklerine ulaşma sürecinde, belirlenen etiketler ve anahtar kelimelere ilişkin paylaşımlar ve bu paylaşımların bağlantıları kullanılmıştır. İlk olarak sosyal medyada yayınlanan, toplumsal cinsiyet gündeminden örnek etiketler seçilerek, bu etiket ile mizojinik paylaşım yapan kullanıcıların gönderisine ulaşılmıştır. Araştırma kapsamında toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yeniden üreten etiketler ve anahtar kelimeler; “#kadındediğin, #karıgibi, #cinsiyeteşitliği, kadın fitratı, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadının yeri, incel” olarak belirlenmiştir. Veri toplama başlangıç tarihine denk gelen “Sur Cinayetleri” sonrasında, paylaşım sıklığının artması nedeniyle veri toplama tarihi 4 Ekim 2024 olarak belirlenmiştir. “Sur Cinayetleri” olarak anılan olay İstanbul’un Fatih ilçesinde meydana gelen, iki kadının katledilmesiyle sonuçlanan bir olaydır. Katil Semih Çelik, Ayşenur Halil’i evinde boğazını keserek, ardından İkbâl Uzuner’i Edirnekapı surlarına götürerek öldürmüş, cesedini parçalayıp surlardan attıktan sonra intihar etmiştir. Bu olay sonrası mağdur ailelerin, dijital delillerin yeterince incelenmediği ve olayda başka kişilerin rolü olabileceği yönündeki iddiaları, davanın adli boyutu kadar toplumsal tepkileri de derinleştirmiştir. Bu olay, kadınların kamusal ve özel

alanlarda maruz kaldığı şiddetin sistematik doğasına dair önemli bir örnek teşkil etmektedir. Açığa çıkan nefret suçları ile şiddet ya da nefret temelli gruplarla bağlantılı sosyo-politik gelişmeler, toplumsal olarak tetikleyici olabilmektedir. Dijital platformlarda nefret içeriklerinin çoğalmasına zemin hazırlayan bu olaylar, çevrimiçi nefret söylemi ve şiddet eğilimli ifadeleri üreten gruplar içinde dayanışma duygusunu da güçlendirebilmektedir (İyigüngör, 2024). Bu nedenle araştırmanın verileri, 04.10.2024-30.04.2025 tarihlerine ait paylaşımlardan oluşmaktadır. Belirlenen etiketler ve anahtar kelimelerin taranması sonucunda 15121 ham veriye ulaşılmış, çalışmanın kapsamına ve örneklemine uygun olan veriler, cinsiyet ve içerik bağlamında incelenerek ayıklanmış; 722 gönderi ile veri seti oluşturulmuştur.

2.4. Veri Toplama Araçları

Nitel araştırmada veri toplama süreci bir konu veya araştırma alanı hakkında literatür tarandıktan sonra problemin ortaya çıkarılması ile başlamaktadır. Bu süreç, çoklu veri toplama yöntemleri kullanılarak; katılımcıların yorumları, sübjektif görüşleri ve araştırmacının gözlemleri sonucunda, tümevarım ve tümdengelim arasında dinamik bir şekilde gidip gelen, kompleks muhakeme biçimiyle sürdürülmüştür. Nitel veri toplama sürecinde araştırmacı, alanda aktif biçimde zaman ve emek harcayarak katılımcı bir rol üstlenmekte; bir veri toplama aracı olarak görev yapmaktadır (Sertel ve Günbayı, 2021).

Araştırmanın sosyal medya verilerinin elde edilmesi amacıyla, sosyal ağ analizine uygun açık kaynaklı bir yazılım olan NodeXL kullanılmıştır. NodeXL, özellikle X (Twitter) gibi platformlardan veri çekme, bu verileri ilişkisellik temelinde haritalama ve içerikleri görselleştirme imkânı sunan bir yazılım aracıdır (Hansen Shneiderman & Smith, 2010). Uygulama, sosyal medya kullanıcıları arasındaki etkileşim biçimlerini sayısallaştırma ve görsel çıktı sunma gibi imkanlar da sunmaktadır.

NodeXL yazılımı, uluslararası alanda sosyal medya ve ağ analizleri için yaygın olarak kullanılmakla birlikte, Türkiye’de yapılan sosyal bilim araştırmalarında oldukça sınırlı düzeyde kullanıldığı gözlemlenmiştir. Bu yönüyle, çalışmada bu aracın kullanılması hem yöntembilimsel çeşitlilik açısından hem de dijital veri analizine ilişkin yeni bir yaklaşım sunması bakımından önem taşımaktadır. Araştırma kapsamında, belirlenen tarih aralığında, X (Twitter) platformundaki herkese açık 15121 adet veri çekilmiştir. Araştırmada toplumsal cinsiyet eşitsizliğine atıf yapan anahtar kelimeler ile etiketler (*hashtag*) ve kullanıcı etkileşimleri doğrultusunda belirlenmiştir. Bu etiket ve anahtar kelimelerden elde edilen

verilerle sistematik biçimde veri seti oluşturulmuş ve içerik analizi süreci bu dijital çıktılarının rehberliğinde yürütülmüştür.

2.5. Verilerin Analizi

Verilerin analiz edilmesinde, MAXQDA veri analiz programı kullanılacaktır. Nitel veri analizi sürecinde verilerin düzenlenmesi, anlamlandırılması, kategorileştirilmesi ve bütünleştirilmesi yer almaktadır (Güçlü, 2017). Araştırmada belirlenen etiket ve kelimeler aracılığıyla toplanan paylaşımlar, MAXQDA programı aracılığıyla kodlanarak; temalar ve kategoriler oluşturulmuştur. Toplam 15121 ham veri ayıklanarak 722 veri içerik analizine dahil edilmiştir. Araştırmanın verileri içerik analizi tekniğiyle analiz edilmiştir. Açığa çıkan ana temalar ve kategoriler kapsamında araştırmanın kuramsal çerçevesi oluşturulmuştur. Veriler ayıklandıktan sonra, elde edilen metinler detaylı biçimde okunarak temalarda ve kategorilerde gerekli görülen düzenlemeler yapılmıştır.

İçerik analizi; doküman, metin ve evrak gibi pek çok farklı materyali belli kurallar dahilinde (örnekleme, kodlama, kategori vs.) analiz etmeyi amaçlayan, nitel araştırma yöntemi içerisinde yer alan bir tekniktir. Nitel araştırmalarda probleme ait daha iyi bir anlayış sunabilmek amacıyla çeşitli veri kaynaklarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu veri kaynakları; görüşmeler, gözlemler, dokümanlar ve görsel-işitsel kaynaklardan oluşmaktadır. Böylelikle katılımcılar tarafından kişisel yargıların, anlayışların ve görüşlerin köklerine inilerek konunun daha kapsamlı biçimde anlaşılmasına, bilgilerin eksiksiz olarak tamamlanmasına yardımcı olunmaktadır (Creswell, 2013; Creswell, 2017; Güçlü, 2017).

Nitel içerik analizinde, metnin içerisinde önemli bulunan temalardan bazı kategoriler oluşturulmakta ve sosyal gerçekliğin çok boyutlu tanımlamalarıyla betimlemeler yapılmaktadır. Bu sistem, yeni kuramların ve modellerin gelişmesine imkân sağlamaktadır. Nitel içerik analizi, betimleyici (nasıl, nedir) ve açıklayıcı (neden, niçin gibi) sorular içermektedir. Öncelikle analiz edilecek içerik kümesi belirlenmekte ve içeriğin belirli yönleri kaydedilmektedir. Bu sistemde belirli kelimelere veya temalara odaklanılmaktadır. Analizde içeriğin açıkça görünmeyen gizil iletilerine ulaşmaya çalışmak amaçlanmaktadır. Böylelikle sosyal gerçeklik kapsamında çıkarımlarda bulunulabilmektedir (Alanka, 2024; Metin ve Ünal, 2022). İçerik analizi kapsamında çevrimiçi gruplar, e-postalar, metin temelli sohbet odaları verileri, sosyal medya paylaşımları, anlık mesajlar, video konferanslar, web sayfasındaki görüntüler ve sesler veri toplama aracı olarak kullanılabilir (Sertel ve Günbayı, 2021).

2.6. Araştırmanın Geçerliği ve Güvenirliği

Bu araştırma, nitel bir yaklaşımla yürütülmüş olup, geçerlik ve güvenirliliği sağlamak amacıyla Lincoln ve Guba'nın (1988) nitel araştırmalar için önerdiği inandırıcılık, aktarılabilirlik, tutarlılık ve doğrulanabilirlik ölçütleri esas alınmıştır (Lincoln ve Guba, 1988; Yıldırım ve Şimşek, 2021).

İnandırıcılık bağlamında, sosyal medyada paylaşılan içeriklerin bağlamsal olarak değerlendirilmesine özen gösterilmiştir. Paylaşımlar yalnızca metinsel içerikleriyle değil; yayımlandıkları tarih, cinsiyet, etkileşim düzeyi ve yorumlarla birlikte ele alınmıştır. İçeriklerin yapısal ve ideolojik arka planını anlamaya yönelik yapılan derinlemesine analizler, çalışmanın iç geçerliğini güçlendirmiştir. Bu araştırmada, nitel içerik analizinin güvenirliliğini ve geçerliğini sağlamak amacıyla veri çeşitliliğine (üçleme), temaların kuramsal çerçeveye uyumuna ve kodlama sürecinde analitik açıklığa özen gösterilmiştir. Veriler sistematik biçimde çözümlenmiş; yorumlar hem literatür hem de söylemsel bağlam içerisinde tutarlılık gösterecek şekilde yapılandırılmıştır (Tuncay, 2017).

Veri kaynaklarının çeşitliliği ve seçimi, çalışmanın aktarılabilirliğini artırmak amacıyla dikkatle yapılandırılmıştır. Twitter'da farklı aylarda, farklı kullanıcılar tarafından yapılmış herkese açık 722 paylaşım, temsiliyet ve örüntü oluşturma ilkelerine uygun biçimde seçilmiştir. Bulguların benzer dijital ortamlara aktarılabilir olması için yoğun betimleme yöntemi kullanılmıştır. Böylelikle araştırmacı, bulguları sadece yüzeysel olarak sunmakla kalmaz; bağlamı, örnek içerikleri, söylemin yapısını, kullanılan dili ve anlam arka planını ayrıntılı bir şekilde aktarır. Böylelikle okuyucunun kendi bağlamında karşılaştırma yapması ve benzerlik kurabilmesi amaçlanmıştır (Arastman vd., 2018).

Tutarlılık, araştırma sürecinin sistematik biçimde belgelenmesiyle sağlanmıştır. Kodlama yapıları açıkça tanımlanmış, benzer içerikler arasında kategori uyumu gözetilmiştir. Ayrıca dış denetim sürecinde, sosyal hizmet alanında uzman bir akademisyenle analiz süreci tartışılmış ve yorumların öznellikten arındırılması hedeflenmiştir. Böylelikle araştırma sürecinin başka bir araştırmacı tarafından takip edilebilirliği güçlendirilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Doğrulanabilirlik açısından ise, analiz sürecinde kullanılan kodlama defteri, temalar ve sınıflandırma notları saklanmış; gerektiğinde üçüncü kişilerce incelenebilir biçimde organize edilmiştir. Böylelikle, araştırmacının öznelliğinden kaynaklı etkilerin sınırlandırılması ve bulguların veriye dayalı oluşu güvence altına alınmıştır (Arslan, 2022).

3. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde, sosyal medya platformu X (Twitter)’te yer alan ve toplumsal cinsiyet eşitliği, feminizm ve LGBTQI+ karşıtı söylemler içeren paylaşımların içerik analizi sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmektedir. Toplamda 722 paylaşım analiz edilmiştir. MAXQDA programı kullanılarak yapılan analiz, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yeniden üretilmesine ilişkin paylaşımları görünür kılmayı amaçlamaktadır. Analiz sonucunda paylaşımlarda, kadınlık ve erkeklik rollerine dair cinsiyetçi kalıp yargıların, ahlaki ve bedensel denetim söylemlerinin, *incel* kimliğinin meşrulaştırılmasının ve kadınlara yönelik şiddet ve küçümsemenin çeşitli biçimlerinin yaygın şekilde yeniden üretildiği görülmüştür. Veriler toplam 6 tema, 27 kategori altında toplanmış ve bu kategoriler, dijital ortamda cinsiyet eşitsizliğini yeniden üreten yapıları ortaya koymuştur. “Cinsiyete Dayalı, İdealize Eden Kalıplar”, “Biyolojik Determinizm Vurgusu”, “Cinsiyet Temelli Komplo Teorileri”, “Anti-Feminizm”, “İstanbul Sözleşmesi ve 6284 sayılı Kanun’a yönelik eleştiriler” ile “Kadına Yönelik Şiddetin Rasyonalize Edilmesi” gibi temalar, bu çalışmanın temel analitik çerçevesini oluşturmaktadır. Paylaşımlarda yer alan küfür ve argo içeren ifadeler hassasiyet nedeniyle sansürlenmiştir. Analize konu olan paylaşımlarda tekrar eden sözcüklerin görselleştirildiği kelime bulutuna ve etkileşimli kelime ağacına ait şekiller aşağıda sunulmuştur. Bu şekiller, içeriklerde hangi kelime ve temaların öne çıktığına dair ilk izlenimi vermektedir.

Şekil 3.1. Verilere ilişkin kelime bulutu

Şekil 3.2. Etkileşimli kelime ağacı ile elde edilen bulgularda cinsiyet eşitliği ifadesinin en çok hangi kelimelerle birlikte geçtiğini ve nasıl bir söylemsel örüntü oluşturduğunu detaylı biçimde göstermektedir. Veri içinde “cinsiyet eşitliği” söylemine yönelik ciddi bir direnç ve karşıtlık dikkat çekmektedir.

Şekil 3.2. Etkileşimli kelime ağacı

Şekillerden görüldüğü üzere, “kadın düşmanlığı, anti-feminizm, LGBTTOI+ karşıtlığı, şiddetin meşrulaştırması” gibi kavramlar, verilerin tematik yoğunluğunu oluşturan ifadeler arasında yer almaktadır. Bu bağlamda aşağıda her bir temaya ilişkin ayrıntılı bulgular sunulmuştur.

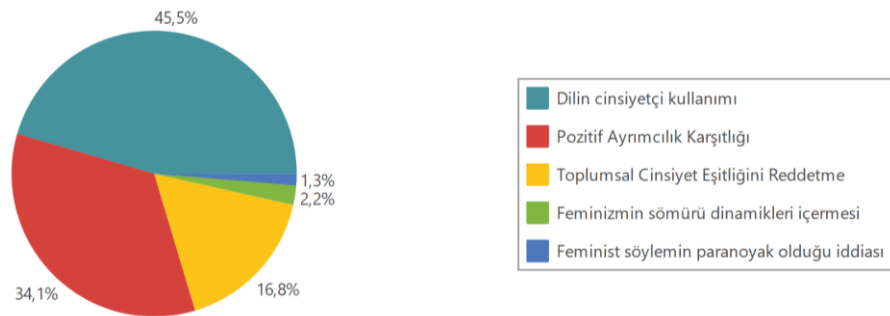
Oluşturulan temaların yeniden üretim araçlarıyla doğrudan ilişkisi bulunmaktadır. "Anti-feminizm" ve "İstanbul Sözleşmesi ile 6284 sayılı Kanun eleştirisi" teması, özellikle ideolojik yeniden üretim başlığıyla örtüşmekte; feminist söylem ve yasal düzenlemeler, geleneksel düzeni tehdit eden bir unsur olarak konumlandırılmaktadır. "Cinsiyet temelli komplo teorileri" teması, mevcut ataerkil düzeni tehdit eden unsurlara yönelik tepkileri içerdiğinden; ideolojik ve heteronormatif yeniden üretim başlığıyla eşleşmektedir. "Biyolojik Determinizm Vurgusu" doğrudan heteronormatif yeniden üretim başlığıyla eşleşmekte; bu söylemde cinsiyet rolleri biyolojik farklılıklara indirgenerek meşrulaştırılmaktadır. "Cinsiyete Dayalı, İdealize Eden Kalıplar" teması altında geleneksel kadınlık ve erkeklik rollerinin “doğru” ve “doğal” olarak yüceltilmesi öne çıkmaktadır. Bu tema; heteronormativite, doğallaştırma aracılığıyla yeniden üretim ve performativite başlıklarıyla örtüşmektedir. Son olarak, "Kadına Yönelik Şiddetin

Rasyonalize Edilmesi" teması, ideolojik yeniden üretim ve doğallaştırma yoluyla yeniden üretim başlıklarıyla ilişkilendirilmektedir. Bu tema kapsamında incelenen veriler hem ataerkil ideoloji ile şiddeti meşrulaştırmakta; hem de yasal düzenlemelere atıf yoluyla bu meşrulaştırmayı pekiştirmektedir.

3.1. Anti-Feminizm

Anti-feminizm, feminizmi toplumsal eşitlik mücadelesi olarak değil, erkek düşmanı, kadın üstünlükçü ve ayrımcı bir ideoloji olarak çerçeveleyen paylaşımları içermektedir. Bu tema altında, feminizmin erkekleri sistematik biçimde mağdur ettiği, kadınlara ise orantısız haklar tanıdığı iddia edilir. Feminist hareket, sıklıkla aile kurumunu yıkmakla, erkekliği değersizleştirmekle ve toplumsal dengeleri bozmakla suçlanmaktadır. Özellikle nafaka, velayet, boşanma ve aile içi şiddet gibi konular üzerinden erkek mağduriyeti vurgulanarak, feminizm karşıtı bir kamuoyu yaratılmaya çalışılmaktadır.

Bu tema kapsamında “Dilin cinsiyetçi kullanımı”, “Pozitif ayrımcılık karşıtlığı”, “Toplumsal cinsiyet eşitliğini reddetme”, “Feminizmin sömürü dinamikleri içermesi iddiası”, “Feminist söylemin paranoyak olduğu iddiası” gibi kategoriler açığa çıkmıştır.

Şekil 3.3. Anti-feminizm temasına ait kategorilerin frekansı

3.1.1. Dilin cinsiyetçi kullanımı

Dilin cinsiyetçi kullanımı kategorisi, kadınların sistematik biçimde küçümsenmesi, aşağılanması, değersizleştirilmesi, eşitlik mücadelesinin küçümsenmesi ve toplumsal alanda dışlanmasını içeren paylaşımlardan oluşmaktadır. Cinsiyetçi dilin bir diğer yaygın biçimi, kadınlara yönelik doğrudan hakaret içeren, alaycı, küfürlü ve genelleşici ifadelerin kullanılmasıdır. “Feminazi”, “şişko feminist”, “or****”, “karı” gibi kelimelerle kadınların aşağılanmasının yanı sıra feminist söylemler de itibarsızlaştırılmaya çalışılmaktadır. Bu tür ifadeler, yalnızca bireysel hakareten ibaret değil; aynı zamanda kadınlara yönelik yapısal değersizleştirmenin gündelik dile yansıyan bir tezahürü olmaktadır. Bu dil kullanımı, feminist

görüşlerin karikatürize edilmesi, alaya alınması ve küçümsenmesi yoluyla toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yeniden üretmektedir.

Bu kategori çerçevesinde, toplumsal cinsiyet eşitliğini içeren hak temelli talepler, yalnızca refah seviyesi yüksek kadınların veya ayrıcalıklı bir grubun gündemiymiş gibi sunulurak önemsizleştirilmektedir. Bu bakış açısı, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile ekonomik eşitsizlik arasındaki yapısal bağlantıyı yok sayarak; kadın haklarına yönelik mücadeleleri marjinalleştirmektedir. Aynı zamanda kadınlara özgü kabul edilen davranış biçimlerinin (örneğin çok konuşmak, duygusal olmak, dedikodu yapmak, yüksek sesle gülmek) erkeklere hakaret amacıyla yöneltilmesi, kadınlığın aşağılık ve istenmeyen bir cins olarak kodlandığını göstermektedir. Erkeklerin bu sıfatlarla küçümsenmesi hem kadınlıkla ilişkilendirilen niteliklerin değersizleştirilmesine hem de kadın olmanın başlı başına aşağı bir konum olarak görülmesine neden olmaktadır. Bu söylem, dilin yalnızca bir iletişim aracı değil, toplumsal cinsiyet hiyerarşilerini yeniden üreten bir güç olduğunu göstermektedir.

@y*****i “Allah senin belanı versin tam tersi olsa burada zırlardın nerede kadın erkek eşitliği lafa gelince anca senin gibilerde Umarım aynısını yaşarsın da altına iyi yapmış kesin yapmıştır bi or...plk derim bende :))”

@h****g****_ “Abi sen nasıl bir kralısın.Yorumlarda bütün beleşçi kadınlar toplanmış maşallah.Hani nerde kadın erkek eşitliği,biz çok güçlüyüz,erkeklere ihtiyacımız yok, onlardan daha iyisini yaparız... naraları atanlar.Daha 900 tl hesap ödemekten acızsınız mk. Az yiye de enayi bulun kendinize”

@b*****c****_ “Adam gibi tartışırım diyorsun karı gibi manipülasyon yapıyorsun seni adam yerine koyup yazan da kabahat size ne zaman laf anlatıldı ki şimdi anlatıcaz, bende şimdi sana akplisin koyunsun geri kafalısın ne anlıyorsunuz ki mi diyelim 😂😂”

Bu kategori kapsamında yer alan paylaşımlar, kadınların küçümsenerek toplum nezdinde değersizleştirilmesini amaçlamaktadır. Aynı zamanda, kadınlara atfedilen bazı davranış biçimlerinin erkeklere hakaret olarak yöneltilmesi, kadın kimliğinin aşağılayıcı bir kategori olarak konumlandığını göstermektedir. Kadın haklarının yalnızca belirli bir sosyal grubun meselesiyymiş gibi sunulmasının ise toplumsal cinsiyet eşitsizliğini görünmez kılarak, kadın mücadelesini marjinalleştirdiği düşünülmektedir. Sonuç olarak, dil sadece iletişim aracı değil; toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yeniden üreten güçlü bir ideolojik araç haline gelmektedir.

3.1.2. Pozitif ayrımcılık karşıtlığı

Bu kategori, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının, erkeklerin aleyhine işlediği ve tersine bir adaletsizlik yarattığı iddiasına dayanan paylaşımları içermektedir. Bu temada, kadınlara tanınan hak ve fırsatlar, “pozitif ayrımcılık” olarak nitelendirilmekte ve kadınların bu hakları erkekleri dışlayarak elde ettikleri savunulmaktadır. Kadın kotası gibi uygulamalar, iş dünyasında ve siyasette “haksız rekabet” yarattığı gerekçesiyle eleştirilerek; başarıya liyakatle değil cinsiyetle ulaşıldığı iddiası öne çıkarılmaktadır. Feminizm bu bağlamda erkek karşıtı, adaletsiz ve toplumsal dengeyi bozan bir hareket olarak sunulmaktadır.

Ayrıca kadınların eşitlik taleplerinde samimi olmadıkları, yalnızca hak ve ayrıcalıklar söz konusu olduğunda eşitlikten söz ettikleri, ancak ekonomik sorumluluklar, fiziksel emek veya gündelik yükümlülükler gibi konularda eşitliğe bağlı kalmadıkları yönünde bir eleştiri geliştirilmiştir. Özellikle “hesabı erkek ödesin” gibi söylemler örnek gösterilerek, kadınların seçici bir eşitlik anlayışına sahip oldukları öne sürülmektedir. Bu söylem, kadınlara sağlanan yasal düzenlemelerin erkekleri mağdur ettiği ve kadınlara “ayrıcalıklı” bir konum sağladığı algısıyla birleşmektedir. Kadınlara yönelik koruyucu politikalar, erkeklerin toplumdaki gücünü zayıflatan ve kadınları “ayrıcalıklı mağdur” konumuna yerleştiren uygulamalar olarak değerlendirilmektedir.

@d*****y “feminizm kadınların üstünlüğü mü yoksa kadın erkek eşitliği mi ? şahsen oğlum veya kızım olduğunda hiç fark etmez kendisine ne yapılırsa aynen karşılık vermesi, kimseye karşı kendini ezdirmemesi için yetiştirirdim.”

@s*****s*****z “Bunlar yüzünden millet evlenmiyor. Sorarsan kadın erkek eşitliği var. Erkek egemen bir toplum iken kadın egemen bir toplum olduk. Kadınlar her konuda haklı hem millet hem devlet nezdinde. Bir çeşit soy kırım yapmanın tertemiz örneği şuan da faaliyette olan kadını koruyan kanunlar”

@c*****n “Bugün fırsat eşitliği yarattık, istihdamda kadın erkek oranını eşitledik diye linkedin e post çıkabilelim diye yüzlerce büyük şirket üretim hatlarında asla bir erkeğin yarısı kadar işi yapamayacak kadınları işe alıyor. Bunu tekel olmasının verdiği güçle sektör öncüleri yapıyor”

Bu kategori kapsamında yer alan paylaşımlar, toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının kadınlara haksız ayrıcalıklar sağladığı ve erkeklerin dezavantajlı konuma getirildiği iddiasını yansıtmaktadır. Bu paylaşımlarda kadınlara yönelik koruyucu düzenlemeler, erkeklerin

mağduriyetine yol açan unsurlar olarak sunulmakta ve kadınların “ayrıcalıklı mağdur” konumuna getirildiği iddia edilmektedir. Böylece kadınların eşitlik mücadelesi itibarsızlaştırılarak, toplumsal cinsiyet eşitsizliği yeniden üretilmektedir.

3.1.3. Toplumsal cinsiyet eşitliğini reddetme

Bu kategori, toplumsal cinsiyet eşitliği kavramının meşruiyetini sorgulayan ve bu kavramı toplumun temel değerlerine, kültürel yapısına ve aile kurumuna tehdit olarak gören paylaşımları içermektedir. Bu kategori, kadın ve erkek arasındaki farklılıklara vurgu yapılarak; kadın ve erkeğin eşit olamayacağını ve bu farkların sosyal politikalar yoluyla eşitlenmeye çalışılmasının “doğal düzene” aykırı olduğu gibi görüşleri içermektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı, batı merkezli ve toplumun kültürel değerlerine yabancı bir ideoloji olarak çerçevelenmektedir.

@p*****m “Kadın Erkek eşitliği diye birşey yok amk. S***cem equality edebiyatınızı. Bizle eşit değilsiniz kardeşim. Adalet isteyin a***”

@g****b***a*****y “Nefret geldi şu kadın erkek eşitliği muhabbetinden hemcinslerime bu düşüncelerini aşılayan sistem her şeyi alt üst etti kadın erkek eşit felan değil sal*k saçma konuşulmasın kadın kadınlığını bilsin erkek erkekliğini yetti be”

@7*****d “Kadın ve erkek zaten eşit değildir. Kadın-erkek eşitliği bir 20. yüzyıl safsatası ve kimseye hiçbir faydası olmadı. Her iki cinsin güçlü ve zayıf olduğu noktalar var ve ikisi arasındaki ilişkilerde hayat da buna göre şekillenir.”

Bu paylaşımlar, toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesini yok sayarak itibarsızlaştırmayı ve ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda var olan eşitsizlikler yeniden üretilmektedir.

3.1.4. Feminizmin sömürü dinamikleri içermesi iddiası

Bu kategori, feminizmin yalnızca kadınları değil, erkekleri de sömüren, çıkar temelli ve toplumsal fayda üretmeyen bir ideoloji olduğu yönündeki paylaşımları içermektedir. Bu bakış açısına göre feminizm, kadınların mağduriyetini araçsallaştırarak belirli gruplara maddi, politik veya kültürel kazanç sağlayan bir stratejiye dönüşmüştür. Erkeklerin sistemli biçimde suçlandığı, kadınların ise koşulsuz desteklendiği bir düzen kurarak adaletsizliğe neden olduğu iddia edilmektedir. Bu kategoride feminizm, toplumsal yapıya zarar veren, bireyleri karşı karşıya getiren ve toplumsal uyumu bozan bir “sömürü düzeni” olarak çerçevelenmektedir.

@i*****7 “Feminizm aslında hem kadını bedeni üzerinden, hem de erkeği maskülen,eril yapısı üzerinden sömüren, üzeri kadınların özgürlüğü eşitliği gibi hümanist söylemlerle süslenmiş bir faciadır. Erkek ve kadın fitratı gereği eşit olamaz. Allah eşit yaratmamış. Bu eşitlik çabası niye?”

Bu paylaşımlar, feminizmin kadınları sorumluluktan muaf tutan, toplumsal rolleri yozlaştıran ve bireyler arası ilişkileri kutuplaştıran bir yapı haline geldiğini savunmaktadır. Bu kapsamda feminizm, kadınları pasif mağdurlar haline getirerek güçlenmelerini engelleyen; erkekleri ise yalnızlaştıran ve değersizleştiren bir ideoloji olarak tanımlanmakta ve böylelikle mevcut eşitsizlikler yeniden üretilmektedir.

3.1.5. Feminist söylemin paranoyak olduğu iddiası

Bu kategori, feminizmin toplumsal yaşamın her alanında sorun ve eşitsizlik aradığı, olağan ilişkileri bile mağduriyet söylemine dönüştürdüğü yönündeki eleştirileri kapsamaktadır. Bu bakış açısına göre feministler, gündelik olaylara gereksiz hassasiyet gösterir; sıradan etkileşimleri cinsiyet eşitsizliği olarak tanımlar ve toplumda zaten var olan uyumu bozarak huzursuzluk yaratmaktadır. “Buluttan nem kapan”, “her şeyi cinsiyete bağlayan” kişiler olarak betimlenen feministler, bu söylemler aracılığıyla abartılı, irrasyonel ve duygusal bir pozisyonda sunulmaktadır.

@o*****6 “Toplumsal cinsiyet eşitliği ile ne alakası var ki? Adam kavga etmek için erkek aramış, erkek olsaydın sana saldıracaktı belki de. Kadın olduğun için bir kavganın içinde yer almaktan kurtulmuşsun. Bu feministlerin de buluttan nem kapmaları gerçekten çok garip”

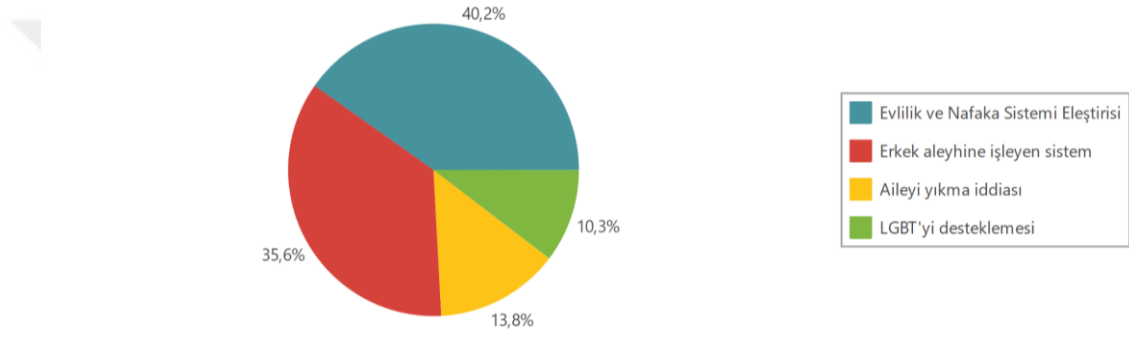
@s*****y “Bu kadınların mağduriyet ayakları da hiç bitmedi arkadaş... Erkeklerin agzinaa sicip sonra da hep kendileri mağdur ayaklarına yatmaları yok mu ...kadın fitratı işte napacan ...”

Bu paylaşımlar kapsamında feminizm, akılcı ve meşru bir hak arama mücadelesi olmaktan çıkarılıp, aşırı tepki veren, çatışma üreten ve toplumsal yapıyı gereksiz yere tahrip eden bir hareket olarak çerçevelenmektedir. Bu da hem feminizmin toplumsal meşruiyetini zayıflatmakta hem de mevcut cinsiyet hiyerarşisinin devamını sağlayarak; eşitsizliğin yeniden üretilmesine hizmet etmektedir.

3.2. İstanbul Sözleşmesi ve 6284 Sayılı Kanun Eleştirisi

Bu tema, toplumsal cinsiyet temelli şiddetle mücadele amacı taşıyan hukuki düzenlemelerin erkekleri haksız yere mağdur ettiği, aile yapısını tehdit ettiği ve toplumsal dengeleri bozduğu yönündeki paylaşımları kapsamaktadır. Bu paylaşımlarda İstanbul Sözleşmesi ve 6284 sayılı kanun, kadınlara hukuki ayrıcalıklar tanıyan, erkekleri ise suçlu ya da potansiyel failler olarak konumlandıran düzenlemeler olarak sunulmaktadır.

Bu tema kapsamında “Evlilik ve nafaka sistemi eleştirisi”, “Aileyi yıkma iddiası”, “Erkek aleyhine işleyen sistem iddiası”, “LGBTQI+’yı destekleme iddiası” gibi kategoriler açığa çıkmıştır.

Şekil 3.4. İstanbul Sözleşmesi ve 6284 Sayılı Kanun Eleştirisi temasına ait kategorilerin frekansı

3.2.1. Evlilik ve nafaka sistemi eleştirisi

Kategori, evlilik ve nafaka uygulamalarının, erkeklerin aleyhine işlediği ve toplumsal yapıyı bozduğu yönündeki eleştirileri içermektedir. Bu paylaşımlar, evlilik sonrası boşanma durumunda erkeklerin nafaka yükümlülüğü ve bu yükümlülüğün süresiz hale gelebilmesi gibi durumlar, kadınların ekonomik bağımsızlık kazanmadan erkeklerden maddi destek alma hakkı olarak eleştirilmektedir. Nafaka, kadınların maddi olarak erkeklere bağımlı kalmalarını sürdürmelerine yol açan bir sistem olarak görülmektedir. Ayrıca, erkeklerin boşanma sonrası süreçte ekonomik ve psikolojik olarak mağdur konumunda olduğu iddia edilmektedir.

@h*ry***** “Nafaka hiç bir şekilde olmamalı,sadece çocuklar için olmalı,lafa gelince kadın erkek eşitliği derler neden o zaman erkek yıllarca nafaka veriyor kadına? Boşanan insana nafaka olmaz kadın erkek farketmez,herkes evlenirken doğru karar versin hata yapmasın,hata yapanda katlansın”

@er****r**d “evlenip de elimizde avucumuzda ne var ne yok kadına verelim, üstüne köle olalım. yok kardeş biz almayalım. önce yasaları kadın erkek eşitliği üzerine bi değiştirin ondan sonra düşünürüz. ne güzel dünya kadının beyanı esastır diye köle olalım yok öyle bir dünya.”

@z*****1 “Kadın erkek eşitliği varsa bir erkek boşandığı kadına niye nafaka veriyor niye onun ihtiyaçlarını gideriyor? Eşitse boşanmada kimse kimseye bakmak zorunda değil. Bu durumu kadınlar istismar ediyor. Parayı alıyor hem çalışıyor hem de biriyle dost hayatı yaşayıp para alıyor hala”

Evlilik ve nafaka sistemine yönelik eleştiriler, kadınların nafaka talep etme hakkının kötüye kullanılabileceğini, özellikle boşanma sonrası erkeklerin bu yükümlülüklerden zarar gördüğünü savunmaktadır. Bu bakış açısına göre, boşanmanın ardından nafaka alan kadınlar, uzun vadede bağımsızlık kazanmak yerine erkeklerin kaynaklarını sömürme yoluna gitmektedirler. Aynı zamanda, evlilik ve nafaka sistemi, toplumsal cinsiyet rollerini pekiştiren ve kadınların ekonomik sorumlulukları üstlenmesini engelleyen yapılar olarak değerlendirilmektedir. Böylelikle toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri yeniden üretilmektedir.

3.2.2. Aileyi yıkma iddiası

Bu yasal düzenlemelerin aile kurumunu tehdit ettiği yönündeki paylaşımlar bu kategori altında toplanmıştır. Bu bakış açısına göre, İstanbul Sözleşmesi ve 6284 sayılı kanun, aileyi ve toplumsal düzeni zayıflatan yasal düzenlemelerdir. Özellikle, kadının şiddet gördüğü durumlarda koruma altına alınması ve boşanma, nafaka gibi meselelerde kadına yönelik destek mekanizmalarının güçlendirilmesi, bu paylaşımlarda aile yapısını bozan bir sistem olarak sunulmaktadır. Aile birliğinin korunmasına yönelik hukuki düzenlemeler, aile kurumunun temellerini sarsan ve toplumsal normları zayıflatan bir yaklaşım olarak yorumlanmaktadır.

@f****3 “aile yıkan 6284ün acilen kaldırılması lazımdır. TMK 175 günümüz şartlarına göre kadın erkek eşitliği içinde düzenlenmelidir. Kadının eline bir sopa gibi verilen yasalar erkekleri evlilikten soğutuyor, #SüresizNafaka ile de aile kurmasında sıkıntılar yaratıyor.”

@x**1*****a “İstanbul sözleşmesi nde en can alıcı cümle neydi TOPLUMFA CİNSİYET EŞİTLİĞİ Biz ne anladık bu cümleden kadın erkek eşitliği vs halbuki ailemizin altına döşenmiş birer mayındı”

Bu kategori kapsamında, yasal düzenlemeler aileyi ve toplumsal düzeni zayıflatan unsurlar olarak sunulmaktadır. Özellikle kadına yönelik koruma tedbirleri ve boşanma sürecinde sağlanan haklar, aile yapısının dağılmasına neden olan etkenler şeklinde

değerlendirilmektedir. Bu görüşler, toplumsal normlar ve geleneksel aile modeli üzerinden şekillenen bir tehdit algısı yaratmakta; böylece kadınların hak temelli talepleri, aile birliğine karşı bir tehdit gibi kodlanmaktadır. Sonuç olarak, bu tür söylemler toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik yasal adımları, aile değerleriyle çelişen uygulamalar olarak göstererek meşruiyetini sorgulamaktadır. Bu sorgulamalar toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yeniden üretmektedir.

3.2.3. Erkek aleyhine işleyen sistem iddiası

Bu kategori, kadınları güçlendirmeye ve korumaya yönelik yapısal müdahaleleri sorgularken, cinsiyet eşitliğini bir tehdit olarak gören muhafazakâr ve patriyarkal bir bakış açısını da yansıtmaktadır. Kadına yönelik şiddeti önlemeye yönelik hukuki çabalar, bu iddia içerisinde kadınların maruz kaldığı yapısal şiddet görünmez kılarak; erkek mağduriyetini merkezileştirmektedir. Erkeklerin evden uzaklaştırılması, nafaka yükümlülükleri, velayet kaybı gibi uygulamalar örnek gösterilerek, bu yasal çerçevenin kadınlar tarafından kötüye kullanılabildiği iddia edilmektedir.

@to*****d “Hiçbirinin alakası yok, sözde kadın erkek eşitliği, feminizm, süresiz nafaka ve gösteriş meraklıları erkekleri evlilikten soğuttu.”

@e*****m*****6 “Eşitliği bozan 6284 sayılı kanundur kadın erkek kanun önünde eşittir tamam sorun yok bence siz cinsiyetçisiniz bana göre sizde erkek düşmanısınız , ben çok netim bu saldırı erkek erkeğe yapsaydı diyorum bu kadar ağır ceza verilmezdi diyorum bu adaletsizlik normal yani sizce”

@o*****p***e “Cinsiyet eşitliğini erkeklerin talep etmesi lazım çünkü yasalara göre erkekler sırf cinsiyetlerinden dolayı dezavantajlılar. 6284 ucubesi, ist sözleşmesi, iftira, nafaka, mal bölüşümü, uzaklaştırma vs... ama bu comarlar cinsiyet eşitliği ile erkeklere iyice kopek çekecekler”

Bu paylaşımlarda yer alan eleştirilerde, söz konusu yasaların kadını koruma adı altında erkeği ezdiği öne sürülmektedir. Bu yaklaşım, hem kadınların şiddet karşısında korunma hakkını sorgulamakta hem de erkek egemen yapının yeniden üretimine hizmet etmektedir.

3.2.4. LGBTQI+'yı destekleme iddiası

Kategori kapsamındaki yasal düzenlemelerin yalnızca kadın haklarını koruma amacı taşıyan metinler olmanın ötesinde, toplumsal cinsiyet normlarını ve aile yapısını dönüştürmeye,

LGBTQI+ bireylerin haklarını desteklemeye yönelik bir amaç güttüğü yönünde eleştirilmektedir. Bu görüşe sahip olan kesimler, İstanbul Sözleşmesi ve 6284 sayılı kanunun, kadınlara yönelik şiddetle mücadele ve toplumsal cinsiyet eşitliği sağlama gibi hedeflerin ötesinde, LGBTQI+ bireylerin haklarını meşrulaştırmak ve toplumsal cinsiyet normlarını daha da esnetmek için bir araç olarak kullanıldığını savunmaktadır.

@b*****d***r “İstanbul sözleşmesi lgbye zemin hazırlayan bir olguydu.. cinsiyet eşitliğinden kasit kadın erkek eşitliği değil... Bu sözleşme büyülü bir sözleşmede değil , şiddet yapacak kişi şiddetini yine yapıyor zaten.. burda amaç farklı cunku”

@b*****f*****m “ALLAH ALLAH, hangi dağda kurt ölmüş? 6284 ü çıkartan, toplumsal cinsiyet eşitliğini, kadın erkek eşitliği diye maskeleyip lpg yi meşrulaştırıp önlerini açan bunlar değil miydi? Ben mi yanlış biliyorum? Bu bir hastalık olmaktan çıkmış tüm ülkeyi saran bir kanser olmuş, istediğiniz”

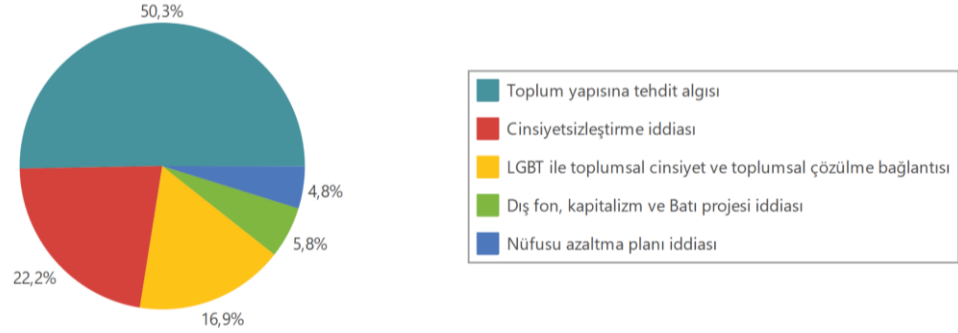
Bu perspektife göre, söz konusu yasalar, kadınların haklarını koruma amacının yanında, aile yapısına dair geleneksel anlayışları tehdit etmektedir. Dolayısıyla, eleştiriler, bu yasal düzenlemelerin LGBTQI+ haklarının toplumsal kabulünü teşvik etmek ve heteronormatif aile yapısını dönüştürmek amacıyla tasarlanmış olabileceğini öne sürmektedir. Bu paylaşımlar, İstanbul Sözleşmesi ve 6284 sayılı kanun, kadın hakları savunuculuğu ile sınırlı kalmayıp, toplumsal cinsiyetin geleneksel anlayışlarını değiştirmeyi ve bireylerin cinsiyet kimliklerinin daha geniş bir spektrumda kabul edilmesini sağlamayı hedefleyen yasalar olarak sunulmaktadır. Böylece, bu düzenlemelerin aile yapısını ve toplumsal cinsiyet rollerini yeniden üreterek, LGBTQI+ haklarının güçlendirilmesine katkı sağladığı ve toplumsal normları dönüştüren bir çerçeve sunduğu iddia edilmektedir.

3.3. Cinsiyet Temelli Komplo Teorileri

Cinsiyet Temelli Komplo Teorileri teması, toplumsal cinsiyet eşitliği, feminizm ve LGBTQI+ haklarına yönelik gelişmeleri, yerel ve evrensel hak temelli mücadelelerin sonucu olarak değil; küresel güçler, Batılı ülkeler veya uluslararası kuruluşlar tarafından kurgulanmış, planlı ve ideolojik müdahale projeleri olarak değerlendiren paylaşımları kapsamaktadır. Bu görüş, toplumsal cinsiyet eşitliği gibi kavramlar ve bu kavramlara dayanan politikalar, toplumların kültürel dokusunu bozmak, aile yapısını zayıflatmak ve geleneksel cinsiyet rollerini ortadan kaldırmak amacı taşıyan dış müdahalelerin ürünü olarak değerlendirilmektedir. Bu

paylaşımlarda sıklıkla, feminist hareketlerin ve LGBTQI+ haklarının gözetilmesinin ulusal değerlere aykırı olduğu iddia edilmektedir.

Bu kapsamda, “LGBTQI+ ile ahlaki çözülme ilişkisi iddiası”, “Cinsiyet eşitliğinin toplum yapısını tehdit ettiği algısı”, “Cinsiyetsizleştirme iddiası”, “Dış fon, kapitalizm ve Batı projesi iddiası”, “Nüfusu azaltma planı iddiası” gibi kategoriler açığa çıkmıştır.

Şekil 3.5. Cinsiyet Temelli Komplo Teorileri temasına ait kategorilerin frekansı

3.3.1. LGBTQI+ ile ahlaki çözülme ilişkisi iddiası

Bu kategori, LGBTQI+ bireylerin varoluşunun ve hak taleplerinin yalnızca bireysel ya da toplumsal eşitlik mücadelesi değil; aynı zamanda geleneksel aile yapısı, ahlaki değerler ve toplumsal bütünlük için bir tehdit olarak temsil edildiği paylaşımları kapsamaktadır. Bu çerçevede LGBTQI+ bireyler, toplumu yozlaştırmayı hedefleyen “sapkın” kimlikler olarak çerçevelenmektedir. Bu paylaşımlarda, LGBTQI+ bireylerin görünürlüğü, yalnızca “öteki” olarak damgalanmakla kalmaz; aynı zamanda bilinçli bir ideolojik müdahalenin sonucu olarak tanımlanmaktadır. Toplumsal cinsiyetin esnekliğini ve çoklu cinsiyet kimliklerinin meşruiyetini tanıyan her yaklaşım, bir “sapkınlık” olarak kodlanmakta ve bu kimliklerin kabul görmesinin özellikle gençler üzerinde zararlı etkiler yaratacağı ileri sürülmektedir. Bu kategoride dikkat çeken önemli bir unsur da söz konusu paylaşımların sadece LGBTQI+ bireylerin veya kadınların hak taleplerini değil, bu hakların savunuculuğunu yapan akademik, siyasi ve sivil toplum aktörlerini de hedef almasıdır.

@b*****a “Kadın erkek eşitliği oldu toplumsal cinsiyet eşitliği Peki niye oldu diye sorguluyor muyuz? Hayır! ben söyleyeyim.. ibneliği lezbiyenliği gayliği sokacakları bir kılıf gerektiği için.”

@o*d***n “Toplumsal cinsiyet eşitliği kavramıyla LGBT-i kavramları toplumumuza sokulmaya çalışılıyor. Türk toplumunun aile yapısı kökten çürütülmeye çalışılıyor. Bilginiz olsun istedim ey halkım!”

Bu tür komplo söylemleri, toplumsal cinsiyet eşitliğiyle ilgili tüm politikaların gayrimeşru olduğu izlenimini yaratmaktadır. Bu çerçevede LGBTQI+ kimlikleri, sadece bireysel tercih ya da hak konusu olarak değil, aynı zamanda kültürel, demografik ve ahlaki “çözülmenin” simgesi hâline gelmektedir. Bu paylaşımlar, LGBTQI+ bireylerin varoluşunu kriminalize etmeye ve hak mücadelelerini itibarsızlaştırmaya yönelik ideolojik bir çerçeve sunmaktadır. Sonuç olarak bu paylaşımlar hem cinsiyet temelli eşitlik politikalarının hem de insan hakları savunuculuğunun önünü kesmeyi amaçlayan; dışlayıcı bir dilin yeniden üretimini desteklemektedir.

3.3.2. Cinsiyet eşitliğinin toplum yapısını tehdit ettiği algısı

Toplumsal cinsiyet eşitliği kavramının bireylerin hak ve özgürlüklerini geliştirmeye yönelik bir çaba olarak değil; aksine, toplumun temel kurumları olan aile, ahlak ve toplumsal düzen açısından yıkıcı etkiler doğuran planlı ideolojik bir oyun olarak sunulduğu paylaşımları kapsamaktadır. Bu paylaşımlarda, toplumsal cinsiyet eşitliği bireylerin yaşam pratiklerine yönelik bir özgürlük alanı değil, toplumun kültürel dokusuna dışarıdan dayatılan ve normatif değerleri hedef alan bir müdahale biçimi olarak kurgulanmaktadır. Bu çerçevede, okulların müfredatlarında yer alan eşitlik temelli içerikler, sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri ve medyadaki temsiller, "toplum mühendisliği" faaliyetleri olarak nitelendirilmektedir.

@mi*****vt** “Neden! Kadın- Erkek eşitliği demiyorlar da "cinsiyet eşitliği" diyorlar? Esas dersleri kadın ve erkek arasında bir fark bırakmamak ve iki cinsiyeti birbirine eşitlemek.. Önce çocukların ve gençlerin zihnini kirlletmek ve tüm toplumu LGBT laneti yapmak...#AileyeDeğer”

@t****_r***** “Ailenin reisi erkektir. Kadın erkek eşit diyerek kadına her konuda pozitif ayrımcılık yapmak ailenin yıkılmasının önünü açmaktır. Toplumsal cinsiyet eşitliği diyerekte insanları cinsiyetsizleştirmeye çalışmakta aile kavramının dibine konan dinamitlerden biridir. SonumuZ hayrolsun”

Bu kategoride, toplumsal cinsiyet eşitliğinin “doğal” olanı reddettiği ve “fitri” cinsiyet rollerini altüst ettiği düşüncesiyle, eşitlik mücadelesi doğrudan ahlaki bir tehdit aracı olarak görülmektedir. Böylece, toplumsal cinsiyet eşitliği, bireylerin yaşam koşullarını iyileştirmeye

çalışan bir hak mücadelesi olmaktan çıkarılarak, ulusal değerlere, dini normlara ve kültürel sürekliliğe karşı yürütülen bir “ideolojik savaş” şeklinde temsil edilmektedir.

3.3.3. Cinsiyetsizleştirme iddiası

Bu paylaşımlar, okullarda verilen cinsiyet kimliği temelli eğitimlerin, dizilerdeki erkek rollerinin ve eşitlik paylaşımlarının özellikle çocukların “doğal” ve “geleneksel” cinsiyet rollerini benimsemelerini engellediği ve bu rolleri belirsizleştirerek toplumsal cinsiyet düzenini bozduğu yönündeki iddiaları yansıtmaktadır. Bu kategoride, özellikle eğitim yoluyla çocuklara toplumsal cinsiyetin değişken ve sosyal olarak inşa edilen bir kavram olduğu anlatıldığında; biyolojik cinsiyet temelli rollerin değersizleşeceği ve aile yapısının zayıflayacağı düşüncesini destekleyen paylaşımlar bulunmaktadır.

@5*****b “Ülkemizde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin okullarda ders olarak verilmesini isteyen gruplar peydahlanmış. Aslında “Kadın erkek eşitliği her yerde olsun” adı altında ahlaksızlığı temel alan cinsiyetsiz bir toplum oluşturma çabası içindeler. Dikkat edin...!!! DUR DEYİN”

@i*****1 “Feminizm cinsiyetsizleştirme ye dayanan bir ideolojidir.Kadın erkek eşitliği işin kılıfıdır. Bunları araştırın. Bakın kadın dernekleri ve Lgbt dernekleri aynı hakları savunurlar. Fonlandıkları yerler aynıdır. Feminizm bir zehirdir benim tabirimle”

@e*****5 “Toplumsal cinsiyet eşitliği (Gender) toplumu cinsiyetsizleştirme projesidir.Vakıf olmadığınız konular hakkında başka konularla bağlantılı yorumlar yapmanız çok yanlış”

Bu paylaşımlar sadece pedagojik değil, aynı zamanda ideolojik bir tehdit olarak konumlandırılmakta ve “cinsiyetsizleştirme” projesinin parçası olarak görülmektedir. Böylelikle, eşitlikçi eğitim politikalarının sorgulanması, çocuk ve gençlerin “doğru” kadınlık ve erkeklik rollerine yönelmesinin desteklenmesi toplumsal cinsiyet rollerinin muhafazakâr biçimde yeniden üretimini desteklemektedir.

3.3.4. Dış fon, kapitalizm ve Batı projesi iddiası

Bu kategori, eşitlik, LGBTQI+ hakları ve feminizm gibi gündemlerin Batı tarafından fonlandığı, topluma dışarıdan dayatıldığı iddiası ve bu kavramların meşru hak talepleri değil, kapitalizmin araçları olarak sunulması gibi iddiaları içermektedir.

@gr***** “Kadın-erkek eşitliği üzerine düzenlenen çalışmaların hepsi kapitalizme hizmet eder iyi forumlar.”

@k***k*****4 “Eskiden bir ailenin geçinebilmesi için sadece evin babasına maaş öderdi kapitalizm. Şimdi o maaşı ikiye böldü yarısını kadına yarısını erkeğe ödüyor. Tek maaşa iki işçi çalıştırıyor. İkisi de çalışmazsa ev geçindirilemiyor. Bunu da size kadın erkek eşitliği diye sattılar.”

Bu çerçevede toplumsal cinsiyet eşitliği savunuculuğu; ulusal kimliğe, geleneksel değerlere ve aile yapısına yönelik bir tehdit olarak kodlanmaktadır. Bu söylem, yerli-milli kimlik söylemi ile toplumsal cinsiyet politikaları arasında keskin bir ayrım kurarak, hak temelli mücadeleleri itibarsızlaştırarak; toplumsal cinsiyet eşitliğini gayrimeşrulaştıran ideolojik bir çerçeve üretmektedir.

3.3.5. Nüfusu azaltma planı iddiası

Bu paylaşımlarda, toplumsal cinsiyet eşitliği gündeminin küresel ölçekte yürütülen bir nüfusu azaltma planı olduğu öne sürülmektedir. Bu görüş, bireyleri evlilikten, aile kurmaktan ve çocuk sahibi olmaktan uzaklaştıran her söylemin, bilinçli olarak nüfusun düşürülmesini hedeflediği iddiasına dayanmaktadır. Özellikle LGBTQI+ görünürlüğünün artması, doğum oranlarını azaltacak bir toplumsal dönüşüm olarak değerlendirilmektedir. Bu çerçevede eşitlikçi politikalar, yalnızca ahlaki veya kültürel tehdit olarak değil biyopolitik bir saldırı olarak da sunulmaktadır.

@a*****s****k “Maksat kadına şiddeti önleme, kadının korunması değil.. Toplumsal cinsiyet eşitliği adı altında cinsiyetsizleştirme insan üremesini azaltıp insanı yoketme projesi.”

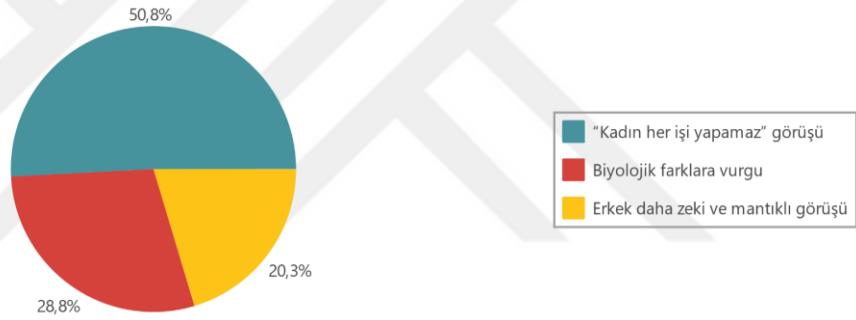
@e*****8 “4-Toplumsal cinsiyet eşitliği, En tehlikelisi ve ahlak dışı olan LGBT adı altında eşcinselliği yaygınlaştırıp annelik, babalık kavramını ortadan kaldırıp artan nüfusun kesin sonuçlarla önüne geçmek.”

Bu paylaşımlarda aile kurumunun zayıflaması, kadınların annelik rolünden uzaklaştırılması, erkeklerin edilgenleştirilmesi ve çocukların cinsiyet kimliği konusunda kararsız bırakılması, planlı bir nüfus kontrol stratejisinin parçaları olarak görülmektedir. Toplumun cinsiyetsizleştirilmesi ve doğurganlığın düşürülmesi, uzun vadeli bir “soykırım” biçimi olarak değerlendirilmektedir.

3.4. Biyolojik Determinizm Vurgusu

Bu tema, toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik eleştirilerin temel dayanak noktalarından biri olan, kadın ve erkeğin doğuştan gelen biyolojik farkları üzerinden kurulan paylaşımları kapsamaktadır. Bu çerçevede, kadın ve erkeğin fiziksel, zihinsel ve duygusal kapasitelerinin farklı olduğu, bu nedenle toplumsal hayatta da farklı roller üstlenmelerinin doğal ve kaçınılmaz olduğu savunulmaktadır. Bu yaklaşım, toplumsal cinsiyet rollerinin tarihsel ve kültürel olarak inşa edildiği fikrini reddeder; eşitlik taleplerini doğaya aykırı ve gerçekçi olmayan bir zorlama olarak sunmaktadır. Böylece biyolojik determinizm, yalnızca bireysel farklılıkları açıklamakla kalmaz; aynı zamanda eşitsizliğin meşrulaştırılması, kalıcılaştırılması ve yeniden üretilmesinde temel bir ideolojik araç işlevi görmektedir.

Bu tema kapsamında “Biyolojik farklara vurgu”, “Erkek daha zeki ve mantıklı görüşü”, “Kadın her işi yapamaz” görüşü” gibi kategoriler açığa çıkmıştır.

Şekil 3.6. Biyolojik Determinizm Vurgusu temasına ait kategorilerin frekansı

3.4.1. Biyolojik farklara vurgu

Bu kategori, kadın ve erkeğin biyolojik olarak farklı yaratıldığı ve bu farklılıkların onların sosyal rollerini de belirlediği görüşünü içermektedir. Özellikle kadınların doğurganlık, annelik, duygusallık ve fiziksel güç bakımından erkeklerden farklı olduğu, bu nedenle toplumsal yaşamda eşit sorumluluk ve yetkilere sahip olmalarının “doğaya aykırı” olduğu öne sürülmektedir.

@h****g****l “Bu durum tam olarak davranış değişikliği ile çözülebilecek bir mesele değil. Biyolojik olarak, bir erkek bir kadını çıplak elle öldürebiliyor. Bu dengesizlik kadın-erkek ilişkisinde tam bir eşitliği imkansız hale getiriyor. Çünkü bu bilgi, her iki cinsin de bilinç altında var.”

@t**b*****r “Kadın-erkek eşitliği koca bir yalandır. Biyoloji rollerimizi yazdı, Erkekler sağlar, kadınlar ise korur. Eşitlik hayal, farklılık gerçektir.”

Bu paylaşımlarda erkeğin biyolojik olarak lider, güçlü, rasyonel ve kontrol sahibi olduğu; bu özelliklerin kadınlarda eksik ya da daha az gelişmiş olduğu savunusu hakimdir. Böylece erkek egemenliğinin “doğal üstünlük” çerçevesinde yeniden üretilmesi sağlanmaktadır.

3.4.2. Erkek daha zeki ve mantıklı görüşü

Bu kategori, erkeklerin doğuştan daha zeki, analitik düşünme yeteneği yüksek, mantıklı ve karar alma süreçlerinde daha başarılı oldukları iddiasını içeren paylaşımlardan oluşmaktadır. Bu iddia, yalnızca bireysel farklılıklara değil, biyolojik ve evrimsel bir "üstünlüğe" atıfta bulunmaktadır. Erkek beyninin kadın beynine kıyasla daha gelişmiş olduğu, duygulardan ziyade akıl ve mantıkla hareket ettiği, bu yüzden de liderlik, siyaset, mühendislik ve bilim gibi zekanın ön planda olduğu mesleklere daha yatkın olduğu savunulmaktadır. Kadınlar ise bu yaklaşımla duygusal, sezgisel, çelişkili düşünen, istikrarsız ya da irrasyonel bireyler olarak tanımlanmaktadır.

@c****b “Tüm dünyada oranlar böyle bu arada. Tarih, siyaset vb. temalı kanalların çoğunun takipçileri erkek. Bu alanlarda doğal olarak erkekler sivrilince de "cinsiyet eşitliği reröre" diye kafamızı şişiriyor bazı ablalar.”

@o*****p*****9 “Deli f**iseler. Dertleri toplumsale.siylik, cinsiyet esitligi falan degil. Tamamen s*ytarilik pesindeler. Erkek dusmanligini da moda oldugu icin yapiyorlar. Oyle amaclar gudecek zekalari yok. Alayi s*ytari. Yaslari 30a yaslandikca bi e*ayi bulum a**arini s**irecekler. Ucuz hayat”

@s*****a “benim arabada debriyaja basmazsan direk stop eder artı tekler silkeleme yapar bu arabayı bi kadın kullansaydı dediğin farkı on yıllarca anlayamazdı.”

Bu paylaşımlarda yer alan ortak görüş, kadınların toplumsal karar alma süreçlerinden dışlanmasını, akademik ya da profesyonel alanlardaki ikincil konumunun meşrulaştırılmasına neden olmaktadır. Böylece erkek egemen yapı yeniden üretilmektedir.

3.4.3. “Kadın her işi yapamaz” görüşü

Bu kategoride eşitlik talebi, biyolojik gerçekliklere karşı bir dayatma olarak görülür; kadınların erkeklerle aynı işleri yapamayacağı, aynı kararları alamayacağı ya da aynı otoriteyi kuramayacağı düşüncesi meşrulaştırılmaktadır.

@p*****3 “Bu kadın güvenlikçiler hangi gücü ile bir olay olduğunda bir erkeğe veya topluluğa müdahale edebilecek? Kadın erkek eşitliği pozitif ayrımcılık ayağına Aile başta olmak üzere içine etmediğiniz birşey bıraktınız mı ?”

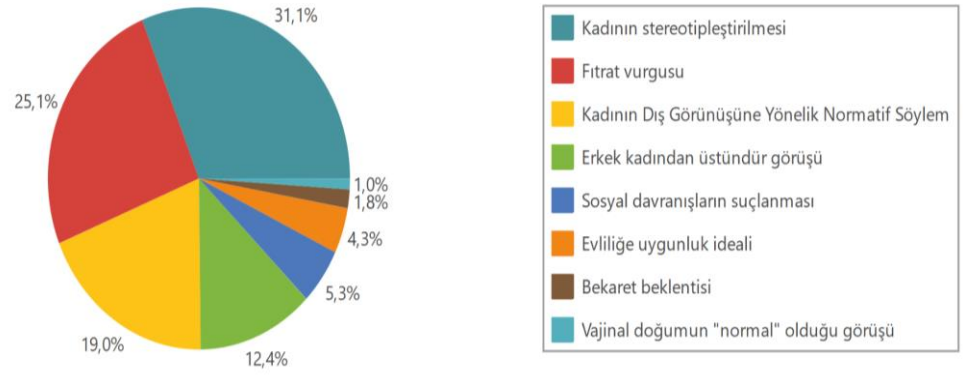
@c*****6 “Askerlik, kadın mesleği değildir. Kadını her işin içine sokmak gerekmez. Erkeği de her işin içine sokmak gerekmez. Siz hiç, fino davar köpeği gördünüz mü. Kadın-erkek eşitliği yoktur. Kadın-erkek birbirine denktir.”

Bu görüş, toplumsal cinsiyet politikalarını yalnızca ideolojik değil, aynı zamanda biyolojik varoluşa yönelik bir tehdit olarak konumlandırarak, geleneksel cinsiyet rolleri ve heteronormatif aile yapısının korunmasını “varoluşsal” bir zorunluluk haline getirmektedir. Böylece eşitlik mücadelesi, sadece karşıt görüş değil, toplumsal devamlılığa karşı bir tehlike olarak çerçevelenmektedir.

3.5. Cinsiyete Dayalı, İdealle Eden Kalıplar

Bu tema altında kadının bedeni, yaşam tarzı ve toplumsal rolleri üzerinde belirli ve katı ölçütler oluşturulan paylaşımlara yer verilmiştir. Bu çerçevede kadınlardan; ahlaki ve bedensel saflıklarını korumaları, temiz ve düzenli olmaları, yemek yapmayı ve çocuk bakmayı bilmeleri gibi geleneksel rollere uygun davranışları beklenmektedir. Kadınlık, yalnızca biyolojik değil; aynı zamanda ahlaki, estetik ve davranışsal kurallarla çerçevelenmiş bir kimlik haline getirilmiştir. Kadının sosyal yaşamı da bu kalıplar doğrultusunda sınırlandırılmakta; özellikle erkeklerle kurduğu iletişimin sınırlı, mesafeli ve kontrollü olması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu söylemler, kadın kimliğini dar bir normatif çerçeveye hapsedmekte ve kadın bireyliğini toplumsal beklentilere göre şekillendirmektedir.

Bu tema kapsamında “Erkek kadından üstündür görüşü”, “Fıtrat vurgusu”, “Bekaret beklentisi”, “Evliliğe uygunluk ideali”, “Kadının dış görünüşüne yönelik normatif söylem”, “Kadının stereotipleştirilmesi”, “Sosyal davranışların suçlanması”, “Vajinal doğumun “normal” olduğu görüşü” gibi kategoriler açığa çıkmıştır.

Şekil 3.7. Cinsiyete Dayalı, İdealize Eden Kalıplar temasına ait kategorilerin frekansı

3.5.1. “Erkek kadından üstündür” görüşü

Bu kategori, kadınların birçok alanda erkekler kadar başarılı olamayacağı yönündeki inançları ve kadın davranışlarının erkek onayına göre şekillenmesi gerektiği görüşünü içermektedir. Kadının toplumsal ve bireysel yeterliliği çoğu zaman sorgulanmakta; kadınların başarıya ulaşabileceği meslekler, görevler ya da toplumsal roller, eril bir üstünlük algısıyla sınırlandırılmaktadır. Kadınların yeterliliği ve toplumsal katkıları, çoğu zaman eril başarı ölçütleriyle karşılaştırılarak küçümsenmekte; kadınların iş yaşamı, karar alma süreçleri veya kamusal roller gibi alanlarda etkisiz olduğu varsayılmaktadır. Ayrıca kadın davranışlarının “doğru” kabul edilmesi, çoğunlukla erkek onayına ve beklentilerine bağlı kılınmakta; kadının kimliği ve davranış biçimi, erkeğin tatmini ve konforu doğrultusunda şekillenmesi gereken bir norm olarak sunulmaktadır.

@o*****a**m “Hem kadın, erkek eşitliği derler, kadın cinayetleri derler hem de hesap ödeyemeyen, ödemeyen erkeğe prenses derler zaten hesap ödemeyen erkeğe prenses diyerek aşağılarken aslında onun kadınlaştığını ima edip kendinizi aşağılıyorsunuz, siz de erkeklerin üstünlüğünü kabul ediyorsnz”

@b*****m “S*rm onun sıyaset görüşünü ben ne desem o hayırdır kadın dedığın haddini bilecek”

Bu paylaşımlar, kadınları edilgen ve ikincil bir konuma yerleştirirken, erkekliği toplumsal ölçütlerin belirleyici öznesi olarak konumlandırmaktadır. Tüm bu yaklaşımlar, kadın-erkek ilişkisini hiyerarşik ve tahakküm temelli bir düzlemde yeniden üretirken, kadının bireyliğini, özerkliğini ve haklarını gölgelemektedir.

3.5.2. Fıtrat vurgusu

Bu kategori, kadın ve erkek arasındaki eşitsizliğin doğal, değiştirilemez ve hatta “yaratılışa uygun” olduğu inancına dayanmaktadır. Kadının doğurganlık kapasitesi ve annelik rolü, toplumsal cinsiyet eşitliğine karşı bir gerekçe olarak sunulmakta; bu biyolojik farklılıklar, kadınlara yönelik sınırlayıcı toplumsal rolleri meşrulaştırmak için kullanılmaktadır. Kadının duygusal, hassas ve içe dönük; erkeğin ise güçlü, soğukkanlı ve dışa dönük olması gerektiği yönündeki kalıplar, “fıtrat” söylemiyle birlikte savunulmakta ve bu farkların doğa ya da inançla temellendirildiği görülmektedir.

@y***n*****o “Kadın erkek eşitliği adı altında hayatın rutinine ve kadın erkek fıtratına asla uyumayan yargıların dayatılması sonucu aile kavramının düştüğü durum. Boşanmış olmak istemiyorsak tekçare evlenmemek olur bu gidişle. Antidepresana sarılır uyuruz artık çocuk istersek de doz arttırırız”

@e**b****3 “Fıtrata göre hareket edilmediğinde sonuçları bu oluyor. Bize modern dünya diye , kadın erkek eşitliği kisvesi altında kadın ve erkeği birbirine düşürme metodları uygulanıyor. Çalışıp para kazanmak bir kadının önceliği asla değildir.”

@b*****3 “En çok antidepresan kullanan kadın kategorisi , yalnız yaşayan kedi köpek annesi olmuş kendi yuvasına kuramamış kadın tipi yani bunun çalışıp çalışmamasıyla hiç bir ilgisi yok dediginiz gibi fıtratına aykırı yaşarsan mutsuzluk kaçınılmaz kadının fıtratı kendi yuvasını kurmak.”

Bu paylaşımlarda, dini referanslarla desteklenen görüşler kadın ve erkek rollerini hiyerarşik bir düzende sabitlemekte, toplumsal cinsiyet eşitliğini hem kültürel hem de inançsal temelde reddeden kalıp yargılar içermektedir.

3.5.3. Bekaret beklentisi

Bu kategori, kadınlara yönelik ahlaki, cinsel ve bedensel kontrol biçimlerinin toplumsal normlar aracılığıyla nasıl şekillendirildiğini ve kadın kimliğinin bu normlara göre değer kazandığını ortaya koyar. Kadınlara, özellikle cinsellik ve beden yönetimi kapsamında yüksek düzeyde bir ahlaki beklenti yöneltilmektedir. Bu beklentiler yalnızca bireysel tutum ve değerlerle sınırlı kalmamakta, toplumsal saygınlık ve kabul görme ölçütlerine de dönüşmektedir. Kadın, ancak bedenini ve cinselliğini toplumun belirlediği sınırlar içinde kontrol edebildiği takdirde yani bekaretini koruduğu sürece “değerli”, “makbul” ya da “ahlaklı” olarak kabul edilmektedir.

@h*****y “ön yargı hayat kurtarır.Bi kadın mini etek,dekolteli gömlek,tayt yada vücut hatlarını belli eden dar kıyafetler giyiyorsa bence evlenilecek kadın değildir.Bakire bi kadın sadece kocasının ilgisini çekecek şekilde davranır”

@k*****1 “mutlu bi evlilik esc lerden farkı olmayan p**lakların yaşayamayacağı türden bi ayrıcalıktır. erkeklerin p**lak k*rıları s**ip attığını ve hanım hanımcık bakire ç*tırlarla ciddi düşündüğünü s**e s**e öğreneceksiniz. yüzük istiyosanız kadın gibi kadın olacaksınız a**k**arları”

Bu kategori kapsamındaki paylaşımlar, kadın kimliğinin yalnızca bireysel değil, aynı zamanda toplumsal, kültürel ve ideolojik bir kontrol nesnesi haline getirildiğini ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yeniden üretildiğini göstermektedir.

3.5.4. Evliliğe uygunluk ideali

Bu tema, kadınların “evlenilebilirlik” ölçütlerinin toplumsal normlar doğrultusunda şekillendirildiğini ortaya koymaktadır. Kadınların evlenmeye uygun olup olmadıkları; dış görünüşleri, cinsel geçmişleri, davranış biçimleri ve sahip oldukları ahlaki değerler üzerinden değerlendirilmekte, bu unsurlar evliliğe uygunluk açısından belirleyici faktörler olarak sunulmaktadır.

@m*****a “Güncel evlenilecek kadın listesi: götünü kameraya dönüp fotoğraf,video çekmemiş olması, bakire olması, dövmesi olmaması, nipple piercingi, dövmesi olmaması, hiçbir futbolcuya ilgi duymaması, tekno partiye gitmemiş olması, alkol içip masum hatalar yapmaması, herhangi bir erkeğin evine gitmemiş olması...”

@7*****7 “Evdeki görev dağılımını adaletsiz gören ve eşine bir bardak su getirip evi temizlemeye gocunan kadın s**tirsın gitsin zaten. Evlenilecek değil eğlenilecek kızdır o.”

@n**h***0 “Bu saatte dip köşe ev temizliği yapıp kan ter içinde kalmış temiz evlenilecek kadın”

Bu paylaşımlarda, kadının bedeni, yaşam tarzı, ideolojik duruşu ve geçmiş deneyimleri üzerinde katı bir “kabul standardı” yeniden üretilmekte; bu standartlara uymayan kadınlar değersizleştirilmekte veya evliliğe uygun bulunmamaktadır. Buna karşılık, bu normlara uygunluk gösteren kadınlar ise “makbul kadın” ya da “ideal eş adayı” olarak kabul görmekte, böylece kadınlık kimliği evlilik üzerinden ölçülen bir statüye indirgenmektedir.

3.5.5. Kadının dış görünüşüne yönelik normatif söylem

Bu kategori, kadın fiziksel özelliklerine yönelik estetik, ahlaki ve kültürel müdahale biçimlerini görünür kılmakta; kadının dış görünüşü üzerinden şekillendirilen normatif beklentileri incelemektedir. “Kadın dediğin böyle olur” gibi dikte edici söylemlerle, kadınlardan hem idealize edilmiş güzellik standartlarına (belirli bir boy, kilo, cilt yapısı, saç tipi vb.) uymaları beklenmekte, hem de bu standartlara “doğal yoldan” ulaşmaları gerektiği dayatılmaktadır. Kadının bedenine yönelik estetik müdahaleler (makyaj, estetik ameliyatlar, bakım işlemleri, dövme vb.) bir yandan eleştirilirken, diğer yandan bu müdahaleler yapılmadığında kadınlar estetik dışı, bakımsız ya da değersiz olarak etiketlenmektedir.

@a**b*****4 “güzel görünsün diye yüzünün, kaşının tüylerini yolan ve incelten, yine güzel görünsün diye dişlerini törpüleyip seyrekletiren ve Allah'ın yarattığı fitratı bozan kadınlara Allah lanet etsin demişti.”

@a*****c “Kadın dediğin güzel olmak zorunda. Erkek çirkin olabilir ama kadın en güzeli olmalı”

@f*****o “İşte kadın dediğin böyle olur paçavra ile bir kilo makyaj ile olmaz kıcını başını açınca da özgürlük değildir”

Bu paylaşımlarda kadın, birbirini dışlayan ikili beklentiler arasında kalmakta ve bedenine yönelik sürekli bir toplumsal denetim altında yaşamaya zorlanmaktadır. Bu söylemler, kadın bedenini hem kamusal hem özel alanda denetlenen ve temsil yükü taşıyan bir alan hâline getirerek, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yeniden üretmektedir.

3.5.6. Kadının stereotipleştirilmesi

Bu kategori, kadınların toplumsal temsillerinde özne olmaktan çıkarılarak nesneleştirilmeleri olgusuna odaklanmaktadır. Kadın; bir birey, irade sahibi bir insan ya da toplumsal özne olarak değil, sahip olunacak, kullanılacak ya da tüketilecek bir nesne olarak sunulmaktadır. Kadının değeri, çoğu zaman seksüel çekiciliği, fiziksel özellikleri, ahlaki saflığı veya doğurganlık kapasitesi gibi bedensel ve işlevsel unsurlar üzerinden tanımlanmakta; bu yaklaşım, kadının insanlık niteliğini ikincil planda tutmakta veya tamamen yok saymaktadır. Kadınlar ve LGBTQI+ bireylere yönelik duygusal zayıflık, mantıksızlık ve kontrolsüzlük gibi olumsuz duygusal niteliklerin atfedilmektedir. Bu çerçevede, özellikle duyguların "kadınsı bir zayıflık" olarak sunulması dikkat çekmektedir. Ağlamak, alınganlık göstermek, korkmak veya yüksek sesle duygusal tepki vermek gibi davranışlar, kadınlara özgü ve aşağılayıcı nitelikler olarak

etiketlenmekte; bu niteliklerin erkeklerde görülmesi ise kadınsılaştırma yoluyla küçümsenmektedir. Böylece duygular, toplumsal cinsiyet hiyerarşisinin bir aracı hâline getirilmekte ve “güçlü, mantıklı, mesafeli erkek” ideali yeniden üretilmektedir.

Bu kategori kapsamında, kadın kimliğinin en yüce ve “doğal” rolü olarak annelik idealize edilmekte ve bu doğrultuda kadın ev içi rollerle sınırlandırılmaktadır. Kadının asıl görev alanı ev olarak tanımlanmakta; çocuk bakımı, temizlik, yemek yapma ve evin genel düzenini sağlama gibi sorumlulukların kadına ait olduğu düşüncesi vurgulanmaktadır. Buna karşılık, erkeğin rolü ise geçim sağlamak, kamusal alanda çalışmak ve dış dünya ile mücadele etmek olarak konumlandırılmaktadır.

@a*****_1 “Hacı ben eşitliği savunmuyom zaten kadın dediğin sosyal hayatta erkek kadar olmaz kadın annedir gelecek nesilleri yetiştirir. Bir erkeğe maaş verirsene sadece ona vermiş olmazsın onun karısına ve çocuğuna da vermiş olursun. Ama bir kadına maaş verdin mi o özgür olduğunu söyler.”

@o****2 “O zaman kadın erkek eşitliği diye zırvalama. Bu kadar alfa erkek sevdalıysan evinin ve erkeğinin kadını çocuklarının anası ol”

@o***g*****4 “Kadın dediğin kapalı mektup gibi olmalıdır. Sadece erkeğine özel açılır saçıdır. Ortalıkta açık saçılan kadınlar sahipsiz kadınlardır. Heran herkesin olabilirler.”

Bu yaklaşımlar, toplumsal cinsiyet rollerini katı bir biçimde yeniden üretmekte ve kadının toplumsal yaşamın diğer alanlarında aktif bir birey olarak var olmasını ikincil, hatta yersiz kılmaktadır. Böylelikle annelik ve ev içi sorumluluklar, kadının kimliğini tanımlayan temel ölçütler hâline getirilmekte, kadının bireysel tercihlerine ve toplumsal katılımına sınırlar çizilmektedir. Bu süreçte kadın, bireyselliğinden arındırılarak yalnızca bir temsil nesnesine veya toplumsal bir simgeye indirgenmektedir. Kadının kişiliği, duyguları, düşünceleri ve iradesi sistematik olarak görmezden gelinmekte; kadının anlamı, kendi varoluşundan çok başkalarının ona yüklediği anlamlarla inşa edilmektedir. Bu tür stereotipleştirici söylemler, kadının toplumsal konumunu edilgenleştirirken, onun birey olarak var olma hakkını da ideolojik olarak sınırlamaktadır.

3.5.7. Sosyal davranışların suçlanması

Bu kategori, kadınların sosyal yaşamda sergiledikleri davranışların ahlaki bir denetim nesnesi hâline getirilmesini ve bu davranışlar üzerinden değer yargılarına tabi tutulmalarını ifade eder. Kadının bir erkeğin evine gitmesi, eğlence mekanlarında bulunması, arkadaşlık ilişkileri kurması ya da sigara ve alkol tüketmesi gibi gündelik yaşam pratikleri, toplumun belirli

kesimleri tarafından doğrudan “ahlaksızlık”, “hafiflik” veya “değersizlik” göstergesi olarak etiketlenmektedir. Bu yaklaşım, kadının sosyal varlığını ve kamusal alandaki görünürlüğü denetleme çabasının bir uzantısıdır. Aynı zamanda, sessizlik, küfürsüz konuşma gibi sınırlayıcı davranış kalıplarıyla özdeşleştirilmekte, bu kalıplara uymayan kadınlar toplumsal normlara aykırı davranmakla suçlanmaktadır.

@y***a***1 “Sen gece hayatı yaşamak sokaklarda gezmek istiyorsun yani gece gece nerde ne yemek istiyorsun eşin olacak kişiyle. Bir kadının ne işi var saat 21:00 sonra gece gece dışarıda kadın dediğin çalışmıyorsa evinde oturur öyle gece geç saatlere kadar sokak sokak gezmez.”

@n***a****a “Buradaki kadınları anne olarak düşünemiyorum.. Dapdaracık taytları giyip milleti tahrik etmeleri.. Göğüs dekoltesiz foto atmamaları.. Bacaklar.. Alkol alanlara ne demeli? Her Cuma masa resimleri atanlar? Çorap değişir gibi sevgili değişenlere ne demeli? Burada bir kaç kadın var her hafta erkek değiştiriyorlar. Bazı gruplar var KADIKÖY grubu gibi. Sw*ngerdan farkları yok, o hafta arkadaşının takıldığı kız diğer hafta diğer erkeğin k*cağında.. üstelik kadıköyde aynı masadalar. Sevgililer değişiyor ama masa aynı.. Her erkeğin a*tında gezinip "her erkek aynı yeea" diyenlere ne demeli? Evlenmeye gelince de dürüst ve paralı erkek arayanlara ne demeli? Paralı erkek bulamayınca selam bile yazmayanlara ne demeli?”

@o****7 “Küfürlü konuşan kızdan olmaz demiş miydim önceki tweetlerde☹ Bir bana mı itici geliyor acaba? Kadın dediğin nazik olur,kibar konuşur.Evet sinirlenir ama hiddetlendiğinde de kelamı ile döver.”

Bu paylaşımlarda kadın kimliği, yalnızca beden üzerinden değil, sosyal davranışlar üzerinden de sürekli izlenen ve değerlendirilen bir alan hâline getirilmekte; bireysel özgürlük alanı daraltılmakta, cinsiyet eşitsizliği dinamikleri yeniden üretilmektedir.

3.5.8. Vajinal doğumun “normal” olduğu görüşü

Bu kategori, kadının doğurganlık kapasitesi üzerinden tanımlanması ve annelik deneyiminin vajinal doğum yoluyla gerçekleşmesi gerektiğine dair toplumsal baskıyı içermektedir. Paylaşımlarda, vajinal doğum; “gerçek annelik”, ya da “kadının doğasına uygun olan” olarak idealize edilmekte, sezaryen ya da doğurmamayı tercih eden kadınlar ise eksik, yapay veya görevini yerine getirmemiş gibi sunulmaktadır. Bu kategori, kadının bedenine yönelik bir kontrol mekanizmasını meşrulaştırmaktadır. Kadının doğum tercihi kişisel bir hak olmaktan çıkarılır; beden, toplumun onayına tâbi tutulur. Vajinal doğumu reddeden ya da tercih etmeyen

kadınlar, kimi zaman korkaklıkla, tembellikle ya da anneliğe "layık olmamakla" suçlanır. Böylece doğurganlık, kadının toplumsal statüsünün belirleyicisi hâline getirilir; doğum biçimi ise kadınlığın ölçütü olarak konumlandırılır.

@m*****e*****0 “kadının karariymis niye erkeksiz mi yapıyor çocuğu da kadının kararına kalıyor, ne sacmalayacağını şaşırdı,sezeryani savunacak kadar saçmalamış. Tıp bile kabul etmiyor zorunlu olmadıkça, bu yobazlar bir yeri genişlemesin derdinde, merak etme öyle de s”lker ler”

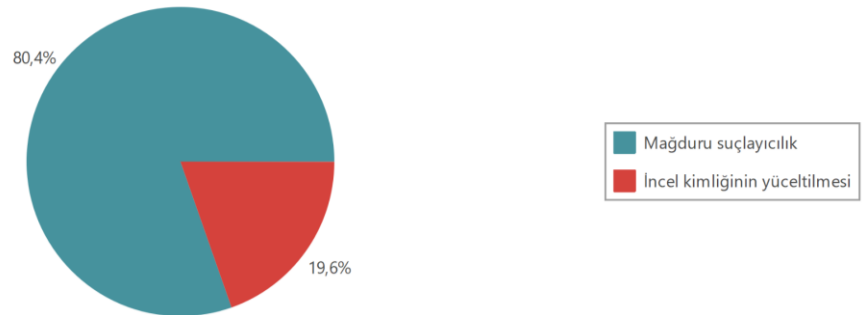
@y*****1 “kadın dediğin normal doğum yapacak ya sezaryen yapan kızı babası sevsin”

Bu tür paylaşımlar hem kadının beden bütünlüğü ve üreme hakları üzerinde bir tahakküm kurmakta hem de kadının bireysel tercihini değersizleştirmektedir. Aynı zamanda, doğum süreçlerini yalnızca fiziksel değil, ahlaki ve toplumsal bir test alanı olarak kodlamaktadır. Bu nedenle bu kategori, hem cinsiyetçi biyo-politikayı hem de annelik mitinin yeniden üretimini açığa çıkarmaktadır.

3.6. Kadına Yönelik Şiddetin Rasyonalize Edilmesi

Bu tema, erkeklerin kadınlara yönelik şiddetini meşrulaştıran, mazur gören veya haklılaştıran paylaşımları kapsamaktadır. Şiddetin sistemik bir sorun değil, bireysel, duygusal ya da provokasyon sonucu ortaya çıkan bir "tepki" olduğu iddia edilmektedir. Kadınların davranışlarının erkek şiddetine gerekçe olarak sunulması bu paylaşımların temelini oluşturmaktadır. Böylece hem bireysel düzeyde kadınların söz hakkı bastırılmakta hem de yapısal düzeyde erkek egemenliğinin yeniden üretimi desteklenmektedir.

Bu tema altında “Mağdur suçlayıcılık” ve “İncel kimliğinin yüceltilmesi” kategorileri oluşturulmuştur.

Şekil 3.8. Kadına Yönelik Şiddetin Rasyonalize Edilmesi temasına ait kategorilerin frekansı

3.6.1. Mağdur suçlayıcılık

Kadının mağduriyetinin doğrudan ya da dolaylı biçimde sorgulanması, şiddetin failinden ziyade mağdurun davranışları üzerinden değerlendirilmesi bu kategorinin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. “Erkekleri bu hale siz getirdiniz”, “kadın da tahrik etmiştir mutlaka” gibi ifadeler, erkek şiddetini bireysel öfke patlaması ya da ilişkisel gerilim bağlamında meşrulaştıran tipik örneklerdendir. Bu tür paylaşımlar, şiddetin yapısal bir sorun olduğu gerçeğini göz ardı ederek, olayları anlaşılabilir ve kaçınılmaz birer "tepki" olarak çerçevelemektedir. Bu çerçeveleme biçimi, ataerkil güç ilişkilerini görünmez kılarken, aynı zamanda failin sorumluluğunu da büyük ölçüde ortadan kaldırmaktadır. Erkeklik normları içinde öfke ve şiddet “doğal” davranışlar olarak sunulurken, kadınlardan ise sabırlı, anlayışlı ve provoke etmeyen bir tutum beklenmektedir.

@m*****k*****1 “Siz profesyonelsiniz bilmiyor musunuz yazsanıza sebebini. 1- kadın erkek eşitliği diye erkekleri ezdiler nefes alamıyoruz bütün kanunlar kadınlardan tarafa. Erkekler çıldırmak üzere bu sebepten dolayı her gün cinayet işleniyor”

@i*****k*****t “Kadın erkek eşitliği yüzünden her gün cinayetler işleniyor dini bilmeden anlamadan herkes akıl hocalığı yapıyor her canlı ölümü tadacak”

@m***d*****0 “Kadınların %90 yanlış tercihi yüzünden, %7-8 oranında tanımadıkları kişilerce öldürülüyor, sizler müptezel serseri psikopat sevginiz yüzünüzde ölürken, bizler masum olduğumuz halde ölüyoruz ve kimsenin umrunda olmuyor. Cinsiyet eşitliği istiyoruz. Kadın ayrımcılığına hayır”

Bu tür paylaşımlar yalnızca bireysel tutumları değil, aynı zamanda toplumsal yargı ve adalet süreçlerini de etkileyerek; şiddetin önlenmesini değil, devamlılığını sağlamaktadır. Şiddetin gerekçelendirilmesi, erkek egemen yapının yeniden üretimine hizmet ederken, kadınların kamusal ve özel alandaki güvenliğini ve söz hakkını da sistematik biçimde tehdit etmektedir. Bu nedenle, bu paylaşımlar sadece bireysel önyargıların değil, aynı zamanda toplumsal cinsiyete dayalı güç eşitsizliğinin bir yeniden üretim aracı olarak değerlendirilmelidir.

3.6.2. İncel kimliğinin yüceltilmesi

Bu kategori, *incel* (involuntary celibates/istemsiz bekarlar) kimliğinin mağduriyet temelli bir haklılık zeminiyle yüceltildiği paylaşımları kapsamaktadır. İlgili içeriklerde, istemsiz bekarlar toplum tarafından dışlanan, kadınların adaletsiz tercihlerinden ötürü romantik ve cinsel ilişkilere erişemeyen, dolayısıyla haksızlığa uğrayan bireyler olarak konumlandırılmaktadır.

Bu mağduriyet söylemi, *incel* kimliğini yalnızca anlayış bekleyen bir pozisyona değil; aynı zamanda “temiz”, “değerli” ve “asıl erkekliği temsil eden” bir konuma taşımaktadır. Sıklıkla feminist kadınlar, alfa olarak tanımlanan baskın erkekler ve modern ilişki dinamikleri istemsiz bekarların yaşadığı dışlanmışlığın sorumlusu olarak sunulmaktadır. Bu çerçevede kadınlara yönelik öfke, aşağılamalar ya da saldırgan ifadeler, yaşanan sözde adaletsizliğin doğal bir tepkisi ve anlaşılır bir savunma mekanizması olarak sunulmaktadır.

@f*****0 “Geçmişte de vardı da gerici güçler(Papa gibi) konuyu çözüp patlatıyordu,ilericilik patlatamıyo ve ilericiliğin de ötesine geçilecek (De Sade ekolü) ilericiliğin ötesi de cinayeti falan da savunmaktır aslında inceller ilericiliğin ötesine geçmiş erkeklerdir.”

@z***“Olm bu ülkede kadınlara zarar verecek son kişi inceller lan. Gidin serserilerin sevgili yapmasını yasaklayın nasıl çözülüyor sorun.”

Bu tür paylaşımlar, sadece bireysel mağduriyetin dışavurumu değil, aynı zamanda ataerkil düzenin dönüşen toplumsal cinsiyet rollerine karşı geliştirdiği bir tepki olarak da okunabilir. İncel kimliğinin romantize edilmesi, erkekliğin krizde olduğuna dair toplumsal bir algıyı beslerken; kadınlara yönelik duygusal, cinsel ve toplumsal öfkenin meşrulaştırılmasına da zemin hazırlamaktadır.

4. TARTIŞMA

Bu araştırma, çevrimiçi platformlardan olan X (Twitter) platformunda, erkekler tarafından yapılmış cinsiyet eşitsizliği paylaşımlarının, bireysel önyargıların ötesine geçerek toplumsal düzeyde güç dengesizliklerini hangi araçlarla ve ne şekilde yeniden ürettiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Kadınlara yönelik içeriklerde sıkça rastlanan düşmanca, dışlayıcı ve cinsiyetçi söylemler, yalnızca bireysel görüşleri değil; toplumsal cinsiyet rolleri tarafından yapılandırılmış kadın düşmanlığının, yeni iletişim biçimleri aracılığıyla güncel toplumsal ilişkiler içinde nasıl yeniden üretildiğini de göstermektedir. Bu bağlamda çalışmanın temel varsayımı, sosyal medyadaki toplumsal cinsiyet eşitsizliğini destekleyen içeriklerin, kadınlara yönelik sistematik toplumsal önyargı ve ayrımcılığı pekiştiren bir çevrimiçi yeniden üretim biçimi olduğudur. Bu kapsamda, erkek X (Twitter) kullanıcılarının paylaşımlarında öne çıkan söylem biçimleri, eşitsizliği sürdüren yapılarla ilişkisi bağlamında değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda, araştırmanın kapsamı, sosyal medya platformlarında erkek kullanıcılar tarafından üretilen içeriklerin, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yeniden üreten temaları tanımlamak olarak belirlenmiştir.

Yerli ve uluslararası literatür incelendiğinde, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini etkileyen güncel gelişmelerin ele alındığı çok sayıda çalışma ile karşılaşmıştır. Bu çalışmalar COVID-19, teknolojik gelişmeler, mesleki tercihler, reklamlar, diziler, filmler, medya okuryazarlığı, eğitim durumu gibi değişkenlerin toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yeniden üretimine etkilerini ele alan çalışmalardan oluşmaktadır (Açer, 2022; Baloglu, 2019; Bolat, 2018; Delal ve Abanoz, 2022; Kalev ve Deutsch, 2018; Öztan ve Doğan, 2015; Sorenson ve Dahl, 2016). Cinsiyet eşitsizliğine ilişkin çalışmalarda, kadınların istihdama ve eğitime katılımı, ekonomik bağımsızlık gibi konular ele alınmaktadır (Akça ve Kaya 2017; Erişti ve Erdem, 2018; Uzun vd., 2017). Öztürk (2020) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, reklamlar aracılığıyla sunulan erkeklik mitlerine ilişkin literatür taraması yapılarak, örnek reklamlar ele alınmıştır. Çalışmada, pazarlama ve reklam çalışmalarında “kadınlık ve erkeklik” mitlerinin kendini yeniden ürettiği ve böylelikle markaların bu mitleri çalışmalarına yansıttığı bulunmuştur. Çalışmada, toplumsal cinsiyet rollerinin reklamlarda yanlış üretilmesi ve “cinsiyet eşitliği” konusunun sadece kadın tarafıyla ele alınması ise bir problem olarak değerlendirilmiştir. Lünenborg vd. (2023), COVID-19 salgınının yarattığı küresel krizin toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin güçlendiren unsurlara veya baş etme becerilerine etkisini incelemiştir. Çalışmanın bulguları, pandemi sırasında cinsiyete dayalı eşitsizliklerin medya aracılığıyla devam ettiğini göstermektedir. COVID-19 döneminde kadınların, salgından etkilenen aktörler olarak medya temsilde yeterince yer bulamamasının da eşitsizliği sürdüren

faktörler arasında olduğu bulunmuştur. Bu bulgular mevcut çalışmanın bulgularıyla paralellik gösterdiğinden; geleneksel medya temsillerinin, güncel çevrimiçi temsillerle varlığını sürdürdüğü görüşünü desteklemektedir.

Sosyal medya platformları aracılığıyla cinsiyet eşitsizliğinin yeniden üretim sürecini incelendiği García vd. (2018) tarafından yapılan çalışmada, Facebook reklamlarının toplumsal cinsiyet eşitsizliğine etkisi incelenmiştir. Çalışmanın bulguları çevrimiçi sosyal medya platformlarının toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini sürdürmede araç olarak kullanıldığını göstermektedir. Benzer şekilde Maaranen ve Tienari (2020) tarafından yapılan çalışmada, çevrimiçi platformlardaki cinsiyet dinamiklerinin karmaşıklığının vurgulanmasının, cinsiyet eşitsizliklerini yeniden canlandıran bir faktör olabileceği bulunmuştur. Bu araştırmada, dijital alanlarda toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yeniden üretimini tanımanın ve ele alınmanın önemi vurgulanmaktadır. Astam ve Yılmaz (2023) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, Helin Palandöken cinayeti çerçevesince kadına yönelik şiddet olaylarında sosyal medyada nefret söyleminin yeniden üretimi incelenmiştir. Araştırmanın bulguları, sosyal medya platformlarından Facebook, X (Twitter) ve Instagram’da kullanıcıların şiddet olayına ilişkin, şiddeti teşvik edici yorumlar yaptıklarını, şiddetin kısır bir döngü içinde devam ettiğini, platformların eril dilin, cinsiyetçi küfür dilinin ve nefret söyleminin üretildiği bir alana dönüştüğünü, şiddet uygulayıcısının annesine yönelik olarak üretilen nefret söylemiyle yine bir kadının ötekileştirildiğini ve cinsiyetçi nefret söyleminin yeniden üretildiğini göstermektedir. Kenet, (2019) tarafından yapılan çalışmada Türkiye’de en çok izlenen 10 içerik kategorisi kapsamında, YouTube platformunda içerik üreten 18-40 yaş aralığındaki 100 katılımcının cinsiyet ve yaşlarına göre cinsiyet rollerini nasıl ele aldıkları analiz edilmiştir. Çalışmanın bulguları, toplumsal cinsiyet rollerinin dijital alana da taşındığını, geleneksel rollerle uyumlu içerik üreten kişilerin daha fazla takipçi kazanma eğiliminde olduğunu ve bu durumun, cinsiyet temelli toplumsal beklentilerin dijital platformlarda da yeniden üretildiğini göstermektedir. Aslantürk ve Turgut (2015) tarafından yapılan çalışmada, cinsiyetçi söylemlerin Ekşi Sözlük gibi platformlarda nasıl yeniden üretildiği incelenmiş ve kadınların toplumsal rollerinin bu mecralarda nasıl şekillendiği post-yapısalcı bir yaklaşımla ele alınmıştır. Çalışmanın bulguları, sözlük içindeki kadın ve kadınsı değerlerin “yetersiz” oldukları imaları ile aşağılandığını; böylece bu paylaşımların, kadınlara yönelik çevrimdışı söylemlerin çevrimiçi uzamda dolaşıma girmesine ve yeniden üretilmesine katkı sağladığını göstermektedir. Benzer şekilde bu kapsamda yapılan diğer çalışmalarda, medyanın kadınları belirli kalıplar içinde göstermesi ve belirli rollerle sınırlamasının toplumsal cinsiyet eşitsizliğini pekiştirdiği bulunmuştur (Adalı Aydın vd., 2022; Aslan, 2015; Uçan, 2017; Sallan Gül ve Altındal, 2015).

Literatürde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yeniden üretimini farklı değişkenler bağlamında ele alan çalışmalar olsa da doğrudan sosyal medya platformlarındaki atanmış cinsiyeti erkek olan kullanıcıların örnekleme dahil edildiği çalışmalar oldukça sınırlıdır. Çalışmanın bu bölümünde içerik analizine dahil edilen paylaşımların oluşturduğu temalar dikkate alınarak; konu ile ilgili literatürdeki diğer çalışmaların bulguları değerlendirilmiştir.

Anti-Feminizm

Anti-feminizm, kavramsal olarak kadınların toplumsal eşitlik taleplerine karşı gelişen ideolojik bir duruşu ifade etmektedir. Anti-feminist tutumlar, çoğunlukla dini ya da kültürel değerlerle gerekçelendirilerek meşrulaştırılmaktadır. Bu düşünce yapısına göre kadınlar, kamusal alandaki rekabetçi, zorlayıcı ve saldırgan iş kollarına biyolojik ve duygusal kırılganlıkları gerekçe gösterilerek uygun görülmemektedir (Demirdöven, 2018). Anti-feminist söylemler, feminizmin aile yapısını zedelediğini iddia ederek; feminist hareketi, kadınlara çeşitli imkânlar sunarken erkekleri dezavantajlı konuma getirdiği gerekçesiyle eleştirilmektedir (Dragiewicz, 2011). Araştırma bulguları bağlamında, literatürle paralellik gösteren; “Dilin cinsiyetçi kullanımı, Pozitif ayrımcılık karşıtlığı, Toplumsal cinsiyet eşitliğini reddetme, Feminizmin sömürü dinamikleri içermesi iddiası, Feminist söylemin paranoyak olduğu iddiası” kategorileri belirlenmiştir.

“Dilin cinsiyetçi kullanımı” kategorisi kapsamında kadınlara yönelik küçümseyici, aşağılayıcı, dışlayıcı veya stereotipleştirici ifadelerin kullanılmıştır. Cinsiyet temelli hakaretler, genellemeler, alaycı ve küçültücü dil biçimleri bu başlık altında değerlendirilmiştir. Küfür ve sıfatların kullanımı, kadın düşmanlığının dil yoluyla yeniden üretimine örnek oluşturmaktadır. Kadınlara özgü kabul edilen davranışlar olumsuz anlamda kullanılarak hem kadınlık değersizleştirilmiş hem de bu nitelikler erkeklere atfedilerek bir aşağılama aracı olarak kullanılmıştır. Ayrıca, feminist söylemlerin karikatürize edilmesi, alaya alınması ya da zekâ, entelektüel kapasite gibi konularda kadınların yetersiz gösterilmesi de bu dil örüntüsünü yeniden üreten faktörler arasında yer almaktadır. Bu tür cinsiyetçi dil kullanımı, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini pekiştirirken aynı zamanda kadınların kamusal alandaki varlığını ve hak arayışını değersizleştirdiği düşünülmektedir. Literatürdeki çalışmalar da eril söylemlerle tanımlanan kadın kimliğine yönelik; sıfat, argo, küfür ve küçümseme ifadelerinin, kadının ataerkil toplumda “öteki” olarak konumlandırılmasıyla cinsiyet eşitsizliğinin yeniden üretilmesi düşüncesini desteklemektedir (Kaşdarma, 2018; Sönmez, 2022; Tüzin, 2006).

Akyazı (2014) tarafından yapılan; dijital katılımcı sözlüklerde üretilen nefret dilinin incelendiği çalışmada, bu sözlüklerde kadınlar ile ilgili nefret söylemine daha fazla yer

verildiği bulunmuştur. Bu söylemler, cinsel içerikli nefret kategorisinde yoğunlaşmıştır. Dijital sözlüklerde kadınlara yönelik argo, sıfat ve benzetmelerin daha yaygın kullanıldığı bulunmuştur. Birincioğlu ve Şahin (2021) tarafından yapılan çalışmada, çevrimiçi kamusal alanda erkekliğin inşa edilme biçimleri incelenmiştir. Bu kapsamda Ensonhaber.com web sitesinde yer alan Pınar Gültekin cinayetine ilişkin haberlere yorum yapan toplam 549 adet okuyucu yorumu netnografik yöntem kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonuçları, farklı kategorilerdeki 549 kullanıcı yorumunun 150'sinin açık bir biçimde argo ve/veya şiddet ifadeleri içerdiğini; çevrimiçi alanda erkeklik ideolojisinin milliyetçi-muhafazakâr, cinsiyetçi-mizojinik, kutuplaştırıcı-ayrımcı, şiddet-argo, dinsel-ahlaksal ve suçlayıcı-yargılayıcı dil üzerinden inşa edildiğini göstermektedir. Sebzecioğlu ve Özgür (2015) tarafından yapılan diğer bir çalışmada, erkeklerin kadınlardan daha fazla cinsellik içeren argo ifadeler kullandığı bulunmuştur. Alp ve Turan (2019) tarafından yapılan çalışma, dizi ve sinema sektöründe şiddet öğelerinin işleme biçimini gösterebilmek adına Türk Sinemasında en fazla izlenen Recep İvedik 5 filminin analizinden oluşmaktadır. Recep İvedik film serisinin, büyük çoğunluğunda yer alan, argo, ayrımcı, ötekileştirici söylem ve kaba üslubun, şiddeti dolaylı olarak mizah öğeleriyle sunduğu bulunmuştur.

“Pozitif ayrımcılık karşıtlığı” kategorisi, toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının erkeklerin aleyhine işlediği, kadınlara haksız ayrıcalıklar sağladığı düşüncesine dayalı paylaşımları kapsamaktadır. Bu kategoride, kadınların iş gücü, siyaset ya da eğitim gibi alanlarda lehlerine uygulanan kotaların adaletsiz rekabet ortamı yarattığı öne sürülmektedir. Feminist hareketin erkek karşıtı olduğu ve kadınların yalnızca haklar konusunda eşitlik talep ettikleri, ancak yükümlülükler söz konusu olduğunda bu eşitliği reddettikleri yönündeki eleştiriler de bu çerçevede değerlendirilmiştir. Kaplan vd. (2020) tarafından yapılan çalışmada da akademik yaşamda kadınlara yönelik pozitif ayrımcılık yapıldığı iddiasını ortaya koymakta ve mevcut araştırmanın bulgularını desteklemektedir. Leblebi vd. (2011) tarafından yapılan çalışmada, kadınların istihdamı ile ilgili eşitsizlik algısının varlığı değerlendirilmiş; ayrımcılık ve ayrımcılık algısının ortadan kaldırılabilmesine ilişkin çözüm önerileri sunulmuştur. Literatürdeki diğer çalışmalar, kadınların pozitif ayrımcılık talebi iddiasının aksi yönünde bulgulara ulaşmıştır. Kuyucu (2015) tarafından yapılan çalışmada, AİHM'nin kadına yönelik şiddet davaları bağlamında ayrımcılık yasağını nasıl değerlendirdiği araştırılmıştır. AİHM'ye gelen kadına yönelik şiddet davası sayısının az olması, özel olarak 14. madde başvurularının çoğunlukla erkekler tarafından yapılması ve ihlal iddiası taşıyan başvuruların yalnızca altı tanesinde ihlal bulunması gibi durumlar incelenmiştir. Araştırma kapsamında ayrımcılık yasağını içeren 14. maddenin bu kadar az başvuru alan bir madde olması, AİHM'nin kadın başvuru oranlarının düşüklüğüne bakıldığında, temel hak ve özgürlükleri güvence altına

alma işlevini kadınlar bakımından sağlayamadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla bu çalışma, kadınların kültürel, ekonomik ve sosyal olarak adalete daha az erişebilen bir konumda olduklarını göstermektedir.

“Toplumsal cinsiyet eşitliğini reddetme” kategorisi, toplumsal cinsiyet eşitliği kavramının meşruiyetini ve gerekliliğini sorgulayan ya da tamamen reddeden söylemleri kapsamaktadır. Bu söylemler, toplumsal cinsiyet eşitliğini modern toplumu tehdit eden bir ideoloji olarak çerçevelendirmektedir. Bu ret söylemi, çoğunlukla ataerkil değerlerin savunusu, yalnızca biyolojik cinsiyetin kabulü ve geleneksel cinsiyet rollerinin yeniden üretimi üzerinden şekillenmiştir. Bu kapsamda mevcut literatür, toplumsal cinsiyet eşitliğinin reddedilmesinin, sadece bireysel önyargılarla değil, aynı zamanda kurumsal ve kültürel yapılarla da ilişkili olduğunu göstermektedir (Akyiğit, 2021; Ünan Aktan, 2024). Toplumsal cinsiyet karşıt tutumu, doğrudan toplumsal cinsiyet kavramının reddine dayanmaktadır. Toplumsal cinsiyet kavramı, yaratılışa, aile birliğine, ulusal ve toplumsal değerlere aykırı kabul edilmektedir (Özügürlü ve Dayan 2020). Toplumsal cinsiyet eşitliğini reddetme tutumunun, heteronormatif ve homofobik bir ideolojiyle ilişkisini destekleyen çalışmalar da mevcut bulguyu desteklemektedir (Borba, 2022; Keleş, 2023). Engebretsen (2022) tarafından yapılan, Norveç'teki cinsiyet karşıtı kampanyaları destekleyen Twitter içeriklerinin incelendiği çalışmada, cinsiyet çeşitliliğini ve cinsel hakları içeren düzenlemelerin, ulusal kimliğe yönelik tehdit olarak algılanması ve toplumsal cinsiyet eşitliği kampanyaların biyolojik gerçeklere aykırı bulunması gerekçesiyle toplumsal cinsiyet eşitliğinin reddedilmesini içeren bulgulara ulaşılmıştır.

“Feminist söylemin paranoyak olduğu iddiası” kategorisi, feminizmin toplumsal olay ve ilişkilerde her durumu kadın aleyhine bir sorun olarak sunduğu ve böylece gerçeklikten kopuk, abartılı bir söylem geliştirdiği iddialarını içeren içerikleri kapsamaktadır. Bu tür söylemler, feminizmi rasyonel bir eşitlik mücadelesi olarak değil; gereksiz hassasiyetler barındıran, duygusal ve irrasyonel bir hareket olarak temsil edilmesine neden olmaktadır. Bu kategoride yer alan söylemler, kadınların maruz kaldığı yapısal eşitsizlikleri görünmez kılarken, feminist talepleri değersizleştirme eğilimindedir. Alikılıç ve Baş (2019) tarafından yapılan çalışmada, Türkiye'de sosyal medyada feminizm üzerine geliştirilen *hashtag* ve yorumlar incelenmiştir. Ekşi Sözlük platformunda "feminizm" ve "feminist" etiketleriyle açılan konu başlıklarının içerik analizi sonucunda, bu başlıklarda feminizm ve feminist terimlerinin yüksek oranda cinsellik ve şiddet içerikli tanımlarla negatif olarak algılandığı, toplumsal cinsiyet ve rollerin gerekçe gösterilerek kadının değersizleştirildiği bulgulanmıştır. Benzer bulgulara sahip diğer araştırmalar, dijital platformların feminizme yönelik karşıt görüşlerin ve kadın düşmanı

(mizojinist) tutumların da daha fazla görünürlük kazandığını ortaya koymaktadır. Bu çalışmalara göre sosyal medya, bir yandan feministlerin sesini duyurabileceği bir alan sağlarken, diğer yandan feminist söylemleri küçümseyen, itibarsızlaştıran ya da doğrudan hedef alan içeriklerin de kolayca dolaşıma girmesine olanak tanımaktadır. Bu durum, feminizm karşıtı fikirlerin sıradan kullanıcılar arasında daha rahat ifade edilmesini ve geniş kitlelerce ulaşılabilir hale gelmesini kolaylaştırmakta; dolayısıyla çevrimiçi alanlarda toplumsal cinsiyet temelli kutuplaşmaları da derinleştirmektedir (Benton-Greig, Gamage ve Gavey, 2018; Kekeç ve Taşçıoğlu, 2018). Bu bağlamda literatür mevcut bulguyu desteklemektedir.

İstanbul Sözleşmesi ve 6284 Sayılı Kanun Eleştirisi

Bu tema altında, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya ve kadına yönelik şiddeti önlemeye yönelik bu iki düzenlemenin, özellikle erkekler açısından haksız ve ayrımcı uygulamalara neden olduğu iddialarını içeren paylaşımlar yer almaktadır. Bu temada yer alan paylaşımlar, İstanbul Sözleşmesi'nin ve 6284 Sayılı Kanun'un kadınları kayıtsız şartsız koruduğu, erkekleri potansiyel suçlu olarak gördüğü ve aile yapısına zarar verdiği gibi görüşleri yansıtmaktadır. Bu tür görüşler, yasal koruma mekanizmalarının toplumsal cinsiyet eşitliği hedefinden saptığı ve erkeklerin haklarını ihlal ettiği yönündeki algıyı güçlendirmektedir. Bu tema, yalnızca hukuki düzenlemelerin içeriğine yönelik değil, aynı zamanda bu düzenlemelerin temsil ettiği değer sistemine karşı bir tepkiyi de yansıtmaktadır. Bu söylemler, erkekliğin tehdit altında olduğu hissiyatını besleyerek, ataerkil normların yeniden üretildiği bir zemine katkı sunmaktadır. İstanbul Sözleşmesi ve 6284 sayılı Kanun'un sosyal medyada hedef alınması, yalnızca politik ya da hukuki değil, aynı zamanda kültürel bir direniş biçimi olarak da değerlendirilebilir. Feminist politikalara yönelik eleştiriler, çevrimiçi erkeklik dayanışması ve "tersine ayrımcılık" gibi anlatılarla birleşerek, toplumsal cinsiyet eşitliğine karşı çevrimiçi kamusal alanda karşı-hegemonik bir pozisyon inşa edilmektedir (Banet-Weiser, 2018; Papacharissi, 2015).

Bu kapsamda, "Evlilik ve nafaka sistemi eleştirisi, Aileyi yıkma iddiası, Erkek aleyhine işleyen sistem iddiası, LGBTIQ+'yı destekleme iddiası" kategorileri açığa çıkmıştır.

"Evlilik ve nafaka sistemi eleştirisi" ve "Aileyi yıkma iddiası" kategorileri altında evlilik kurumunun ve bu kuruma bağlı olarak uygulanan nafaka sisteminin, geleneksel aile yapısını zayıflattığı veya tamamen yok etmeyi amaçladığı yönündeki söylemleri kapsamaktadır. Bu kategori altındaki içeriklerde, özellikle kadınlara verilen maddi hakların (süresiz nafaka gibi) erkekler aleyhine işlediği ve erkekleri evlilikten uzaklaştırarak aile kurumunu krize

sürüklediği iddia edilir. Ayrıca bu sistemin feminist politikalarla ilişkilendirilerek, erkeklerin mağdur edildiği ve toplumun temel yapı taşı olan ailenin bilinçli şekilde çözülmeye çalışıldığı öne sürülür. Genel olarak “erkek düşmanlığı”, “kadınlara ayrıcalık tanınması” gibi söylemlerle meşrulaştırılan bu eleştiriler, toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının aile kurumuna tehdit olarak sunulmasıyla birleşir.

Keleş (2023) tarafından yapılan çalışmada, sosyal medyadaki yoksulluk nafakası karşıtı söylemlerin toplumsal cinsiyet karşıtlığı ile ilişkisi incelenmiştir. Çalışmanın örneklemini Twitter’da örgütlenen “Süresiz Nafaka Mağdurları Platformu” oluşturulmuştur. Çalışmanın bulguları, nafaka sisteminin "aile birliğini bozduğu" ve "erkekleri mağdur ettiği" yönündeki görüşler nedeniyle mevcut çalışmanın bulgularıyla örtüşmektedir. Ayrıca Gülbahar (2020) tarafından yapılan çalışmada, medyada yer alan nafaka karşıtı kampanyaların, kadınların ekonomik olarak bağımsızlaşmasının aile yapısını tehdit ettiğine dair muhafazakâr kaygılar içerdiği bulunmuştur. Tüm bu bulgular birlikte değerlendirildiğinde, nafaka karşıtı söylemlerin yalnızca hukuki değil, aynı zamanda kültürel ve ideolojik temellerle şekillendiği; kadının ekonomik ve sosyal olarak güçlenmesine yönelik bir direnci pekiştirdiği söylenebilir.

“Erkek aleyhine işleyen sistem iddiası” kategorisi kapsamında erkeklerin, özellikle boşanma, velayet, nafaka ve aile içi şiddet konularında yasal düzenlemelerle mağdur edildiği; yasaların kadınları kayıtsız şartsız koruduğu iddiasıyla sistemin adaletsiz işlediği görüşünü içeren bulgulara yer verilmiştir. Bu tür söylemler, yalnızca erkek mağduriyetini vurgulamakla kalmayıp, aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının meşruiyetini sorgulama amacını da taşımaktadır. Böylece, kadınlara yönelik yapısal şiddet ve eşitsizlik yeniden üretilmektedir. Dolayısıyla bu tema, bireysel mağduriyet söylemleri üzerinden eşitlikçi politikaların zayıflatılmasına dair ideolojik bir strateji olarak da okunabilir. Bu bağlamda literatürdeki diğer çalışmalarda da kadının beyanının esas alınması durumu, erkekler tarafından potansiyel suçluluk ve haksız yere ceza alma korkusu üzerinden eleştirilmektedir (Cernaianu, 2020; Keleş, 2023). Özellikle sosyal medya platformlarında örgütlenen “nafaka mağdurları” gibi oluşumlar, erkeklerin sistematik olarak dezavantajlı hale geldiğini savunmakta ve bu söylem etrafında bir dayanışma ağı kurmaktadır. Bu durum, erkek mağduriyetini merkezine alan bir karşı-hak söyleminin gelişmesine neden olmakta; böylece feminist hukuk reformları toplumsal meşruiyetini yitirme riskiyle karşı karşıya kalmaktadır (Messner, 2016; Dragiewicz, 2011). Bu bulgular, özellikle nafaka ve boşanma sistemine ilişkin erkek merkezli mağduriyet söylemlerini inceleyen diğer çalışmalarla da örtüşmektedir. Örneğin, Göregenli (2019) tarafından yapılan çalışmada, erkeklik krizinin sosyal medyada aile kurumunu hedef alan söylemlerle yeniden üretildiğini ve geleneksel erkekliğin tehdit altında

olduğu algısıyla beslenen bir muhalefetin ortaya çıktığını bulunmuştur. Kızılırmak Ata ve Topçu (2021) tarafından yapılan çalışmada, Instagram'da erkeklik odaklı içerik üreten hesapların söylemlerinin analizi sonucunda, bu hesaplarda erkeklik krizinin, işsizlik gibi yapısal sorunların, feminist hareketin kazandığı ivmeyle derinleştiği iddiası bulgulanmıştır. Bu iddia kapsamında maskülist hesapların, erkekliğe atfedilen değerleri yücelterek; feministlere yönelik nefret söylemini pekiştirdiği bulunmuştur. Söylemlerin, erkekliğe yönelik tehdit olarak algılanan herhangi bir gündemde şiddetlendiği gözlemlenmiştir. Benzer şekilde Başak, (2021) boşanma süreçlerinin erkekler açısından "adaletsiz" olarak inşa edildiği sosyal medya içeriklerinde, toplumsal cinsiyet normlarına dayalı gerilimlerin ön planda olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca, bu tür paylaşımların sıklığı, toplumsal cinsiyet rollerinin dönüşümüne karşı bir savunma mekanizması olarak da değerlendirilebilir.

“LGBTIQ+’yı destekleme iddiası” kategorisi, 6284 sayılı kanun ve İstanbul Sözleşmesi’nin, özellikle cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim temelli ayrımcılığı yasaklaması maddesinin, LGBTIQ+ bireylerin “meşrulaştırılması” olarak yorumlandığı ve bu bireylerin korunmasına yönelik düzenlemelerin aile yapısına tehdit oluşturduğu görüşlerinden oluşmaktadır. Özellikle İstanbul Sözleşmesi’nde yer alan 4. maddenin, şiddetten korunma hakkını herkes için garanti altına alırken, “cinsel yönelim” ve “toplumsal cinsiyet kimliği” gibi kavramlara yer vermesi, bu eleştirilerin merkezinde yer almaktadır. Karşıt söylemler, bu ifadelerin “eşcinselliği özendirdiği” veya “LGBTQI+ propagandası yaptığı” şeklinde yorumlamakta ve bu düzenlemelerin Türk aile yapısıyla uyumsuz olduğunu iddia etmektedir (Ceylan, 2022). Renci (2023) tarafından yapılan çalışmada, İstanbul Sözleşmesi’nin iptaline ilişkin kadın siyasetçilerin medyadaki söylemleri toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında değerlendirilmiştir. Söz konusu sözleşmeye yönelik eleştiriler; aile kurumunu zayıflattığı, toplumda yönlendirme ve kafa karışıklığı yarattığı, gerekliliğinin tartışmalı olduğu, siyasi iktidara yönelik bir araç olarak kullanıldığı, LGBTQI+ bireylerin görünürliğini artırdığı; yerel ve kültürel değerlere uygun bulunmadığı gibi çeşitli argümanlara dayandırılmıştır. Bu iddialar, geleneksel aile yapısının korunması gibi amaçlar aracılığıyla hak temelli yaklaşımların meşruiyetini sorgulamakta, böylece hem kadın hem LGBTQI+ haklarını hedef alan birleşik bir karşı söylemi yeniden üretmektedir.

Cinsiyet Temelli Komplo Teorileri

Cinsiyet Temelli Komplo Teorileri teması, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadın hakları, LGBTQI+ hakları gibi konuların arkasında gizli ve manipülatif güçlerin olduğu yönündeki inançları ifade etmektedir. Bu teorilerde, feminizm ve toplumsal cinsiyet politikalarının “Batı’nın dayatması, aile yapısını çökertme projesi, nüfus azaltma stratejisi” olduğu öne

sürülmektedir. Bu kapsamda bulgular genellikle dinî, kültürel ve ulusal değerlerin risk altında olduğu; bu politikaların bir tehdit unsuru olduğu teorilerinden oluşmaktadır. Komplo teorileri hem bireysel hem de toplumsal düzeyde güvensizlik üretmektedir. Komplo teorisi kavramı, ileri düzey sağ görüşlü partiler tarafından, geleneksel aile ve muhafazakâr değerleri tehdit eden, eşcinsel ve feminist liderliğindeki ulusötesi bir hareketi tanımlamak için şemsiye terim olarak kullanılmaktadır. Bu tür söylemler, rasyonel tartışma zeminini ortadan kaldırarak kutuplaşmayı derinleştirerek; toplumsal cinsiyet temelli şiddetle mücadele çabalarını zayıflatmaktadır (Toldy ve Garraio, 2021)

Bu tema “LGBTQI+ ile ahlaki çözülme ilişkisi iddiası, Cinsiyet eşitliğinin toplum yapısını tehdit ettiği algısı, Cinsiyetsizleştirme iddiası, Dış fon, kapitalizm ve Batı projesi iddiası” kategorilerinden oluşmaktadır.

“LGBTQI+ ile ahlaki çözülme ilişkisi iddiası” kategorisi, muhafazakâr çevreler tarafından “ahlaki çözülmenin” başlıca nedeni olarak, LGBTQI+ bireylerin hak taleplerinin ve toplumsal görünürlüğünün artması gibi gelişmelerin sunulduğu paylaşımları içermektedir. Bu kapsamda ahlaki çözülme kavramı, cinsiyet ve cinsellik konularında ataerkil ve heteronormatif ideolojinin tehdit altında olduğu algısını betimlemektedir. Kavram, aile kurumunun çöküşü, çocukların yanlış yönlendirilmesi ve toplumsal değerlerin bozulması gibi kaygılarla desteklenmektedir (Paternotte & Kuhar, 2017). Bu tür paylaşımlar, özellikle cinsiyet ideolojisi gibi kavramlarla uluslararası düzeyde meşrulaştırılmaya çalışılmakta; LGBTQI+ hakları, geleneksel yapıyı hedef alan bir tür ideolojik saldırı olarak kurgulanmaktadır (Graff, 2014; Bracke & Paternotte, 2016). Sosyal medya platformlarında da sıklıkla karşılaşılan bu tür içerikler, LGBTQI+ bireylerin yalnızca cinsel yönelimlerinden dolayı toplumsal bozulmanın failleri gibi gösterilmesine zemin hazırlamaktadır. Bu durum hem çevrimiçi nefret söylemlerinin artmasına hem de LGBTQI+ bireylere yönelik cinsiyet eşitsizliğinin yeniden üretilmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla, ahlaki çözülme iddiası üzerinden yürütülen bu komplo teorisi, toplumsal kutuplaşmayı pekiştiren, hak temelli mücadeleleri kriminalize eden ideolojik bir çerçeve oluşturmaktadır.

Literatürdeki çalışmalar, erkeklerin kadınlara oranla LGBTQI+lara karşı daha homofobik tutum sergilediğini ortaya koymaktadır (Çelik ve Erciyes, 2021; Nagoshi vd. 2008). Vianna ve Bortolinni (2020) tarafından yapılan çalışmada, LGBT gündeminin kısıtlandığını; okullarda cinsiyet ve cinsellik üzerine her türlü çalışmanın, cinsiyet ideolojisinin çocukların ve gençlerin eğitimi için zararlı olacağı iddiasıyla yasaklandığı bulunmuştur. Mevcut bulgular; toplumsal cinsiyet ideolojisinin, feminist ve LGBTQI+ gündemiyle ilişkilendirildiği ve ahlaki

çözölmeye neden olduğu iddiası kapsamında diğler çalışmaların bulgularıyla paralellik göstermektedir.

“Cinsiyet eşitliğinin toplum yapısını tehdit ettiği algısı” kategorisi, toplumsal cinsiyet eşitliği politikaları ve söylemlerinin, geleneksel toplumsal yapının ve normların tehdit ettiği görüşünü içeren paylaşımlardan oluşmaktadır. Bu algı, özellikle toplumsal cinsiyet rollerine dayalı normatif düzenin devamından yana olan çevrelerde daha güçlü bir direnç yaratmakta ve “toplumu dönüştürmeye yönelik ideolojik bir proje” olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet terimi, feminist hareketler ve LGBTQI+ hak savunuculuğu gibi girişimlerin, aile yapısını zayıflattığı, çocukların cinsel kimliğini belirsizleştirdiği, dini ve kültürel değerlere zarar verdiği gerekçesiyle bir tehdit olarak konumlandırılmaktadır (Garbagnoli, 2016; Kuhar & Paternotte, 2017; Kuhar ve Zobec, 2017). Bu tehdit algısı, özellikle muhafazakâr ve milliyetçi ideolojilere sahip kesimler arasında toplumsal cinsiyet eşitliğini kültürel bir saldırı olarak yorumlama eğilimini güçlendirmektedir. Płuciennik vd. (2023) tarafından yapılan çalışmada, Avrupa bağlamında toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyen politikaların ulusal kimlik, dini değerler ve aile gibi geleneksel kurumlara karşı bir “ideolojik savaş” olarak algılandığı bulunmuştur. Fejos vd. (2021) tarafından yapılan çalışmada, cinsiyet temelli komplo teorisi iddiasının bir parçası olarak; cinsiyet eşitliği ve çeşitliliğe yönelik yasa, politika, h k met, kamu otoriteleri, medya, araştırma ve eğitim sistemi gibi araçların toplumsal propaganda ve beyin yıkama politikası olarak algılandığı bulunmuştur. Bu araçların eylemleri, geleneksel değerlere ve normlara yönelik tehditler olarak görülmüştür. Türkiye’de de benzer söylemlerin özellikle İstanbul Sözleřmesi ve 6284 Sayılı Kanun gibi eşitlik temelli yasal düzenlemeler karşısında çoğunlukla kullanıldığı görülmektedir (Cořar & Yeđenođlu, 2011). Bu bağlamda toplumsal cinsiyet eşitliği, yalnızca bireysel hak talepleriyle sınırlı görülmemekte; aynı zamanda toplumsal değerler sistemine yöneltilmiş yapısal bir tehdit olarak kodlanmaktadır.

“Cinsiyetsizleştirme ve Nüfusu azaltma planı iddiası” kategorileri kapsamında, toplumsal cinsiyet eşitliğini hedefleyen politikalar, özellikle geleneksel cinsiyet rollerini tehdit ettiğine inanan kullanıcılar tarafından, toplumun cinsiyetsizleştirilmesi ve böylelikle doğum oranlarının düşürülmesi yönünde komplo teorilerini içeren bulgular ele alınmıştır. Bu bağlamda cinsiyetsizleştirme iddiası, bireylerin doğuştan gelen biyolojik cinsiyetlerine dayalı rollerden kopararak toplumsal yapının belirsizleştirilmeye çalışıldığına dair bir görüşle beslenmektedir. Bu görüş, sosyal medya platformlarında sıkça dile getirilmekte ve feminizm, LGBTQI+ hareketleri ve toplumsal cinsiyet eşitliği politikaları hedef alınarak yeniden üretilmektedir (Garbagnoli, 2016; Kuhar & Paternotte, 2017). Garbagnoli (2016), cinsiyet

ideolojisi söyleminin bu tür komplo teorileri için çatı bir kavram olarak kullanıldığını ve özellikle Katolik inanç temelli gruplar tarafından araçsallaştırıldığını göstermektedir. Benzer biçimde Kuhar ve Paternotte (2017), Avrupa'da toplumsal cinsiyet karşıtı hareketlerin, toplumu cinsiyetsizleştirmeye çalışan ideolojik bir saldırı olarak tanımladıkları toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarına karşı organize biçimde kampanyalar yürüttüğünü bulgulamıştır. Korolczuk ve Graff (2014) tarafından yapılan çalışmada da cinsiyet eşitliği politikalarının, geleneksel aile yapısını ortadan kaldırmaya yönelik bir proje olarak sunulduğunu ve bu anlatıların popülist, muhafazakâr ve otoriter siyasi çevrelerde karşılık bulduğunu ortaya koymaktadır. Bu çalışmalar, cinsiyetsizleştirme iddiasının yalnızca bireysel tepkilerle sınırlı kalmadığını, aynı zamanda politik, kültürel bir karşı hareketin söylemsel dayanağı olarak kullanıldığını göstermektedir.

Bu bağlamda, cinsiyetsizleştirme ve nüfusu azaltma iddialarının, toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarına yönelik direnci meşrulaştırmak amacıyla kullanılan, bilimsel temelden yoksun fakat ideolojik olarak güçlü bir yeniden üretim stratejisi olduğu düşünülmektedir. Bu strateji; geleneksel aile yapısının, dini değerlerin ve ataerkil düzenin tehdit altında olduğu algısını pekiştirerek, toplumsal kutuplaşmayı derinleştirmektedir.

“Dış fon, kapitalizm ve Batı projesi iddiası” kategorisi kapsamında, toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının Batı'nın kültürel ve ideolojik normlarının bir uzantısı olarak görülmesinden kaynaklandığı görüşünü içeren bulgulara yer verilmiştir. Ünan Gökten (2024) tarafından yapılan çalışmada, ETCEP (Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi Projesi) üzerine yapılan araştırmanın, toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının özellikle bazı toplumsal kesimler tarafından "epistemik adaletsizlik" olarak algılandığı bulunmuştur. Bu kesimler, toplumsal cinsiyet eşitliği girişimlerini, Batı'nın kültürel değerlerini dayatan bir araç olarak görmekte ve geleneksel, ataerkil yapıları savunarak bu tür projelere karşı çıkmaktadırlar. Bu bulgu mevcut çalışmanın bulgusuyla paralellik göstermektedir. Korteweg ve Yurdakul (2014) tarafından yapılan bir diğer çalışmada, toplumsal cinsiyet eşitliği projelerinin bazen "Batılı" bir projeksiyon olarak görülmesinin, sadece kültürel çatışmalara yol açmakla kalmayıp, aynı zamanda bu projelerin feminist ve eşitlikçi ideolojileri hedef alarak, yerel halkın desteğini zayıflattığı iddiası bulunmuştur. Bununla birlikte, toplumsal cinsiyet eşitliğini savunan bir değişim sürecinin, yerel ve kültürel bağlamların göz ardı edilmeden uygulanması gerektiği vurgulanmaktadır.

Bu eleştirilerin, eşitlik politikalarının hem uygulama alanını hem de toplumsal kabulünü sınırlayarak, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yeniden ürettiği düşünülmektedir. Bu durum, toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının sadece yerel bağlamlar içinde tartışılması gerektiği

ancak aynı zamanda küresel eşitlik için ortak bir dilin geliştirilmesinin önemine işaret etmektedir.

Biyolojik Determinizm Vurgusu

“Biyolojik Determinizm Vurgusu” teması, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini doğal, değiştirilemez ve kaçınılmaz bir sonuç olarak sunan söylemleri kapsamaktadır. Erkeklerin doğuştan liderliğe, akla ve fiziksel güce; kadınların ise duygusallık, zayıflık ve bakım verme gibi niteliklere sahip olduğu iddiaları, toplumsal rolleri biyoloji temelli bir hiyerarşiyle gerekçelendirmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin biyolojik temellere dayandırılması, erkek egemenliğini sürdürme aracı olarak değerlendirilmektedir (Connel, 2005). Biyolojik farklar, erkeklerin liderlik ve üstünlük pozisyonlarını doğal ve kaçınılmaz göstermek için kullanılmaktadır. Bu durum, toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik politikaları ve feminist söylemleri “doğaya aykırı” olarak konumlandırmakta ve mevcut ataerkil düzeni yeniden üretmektedir (Erol, 2021).

Bu kapsamda “Biyolojik farklara vurgu, Erkek daha zeki ve mantıklı görüşü ve Kadın her işi yapamaz görüşü” kategorileri açığa çıkmıştır.

“Biyolojik farklara vurgu” kategorisi kapsamında, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yeniden üreten söylemler, kadın ve erkek arasındaki biyolojik farkların toplumsal rollerin belirleyicisi olarak sunulmuştur. Bu tür içeriklerde kadınların fiziksel olarak zayıf, duygusal olarak kırılgan ve rasyonel kararlar almaktan uzak olduğu iddia edilerek sınırlı roller üstlenmeleri gerektiği savunulmaktadır. Biyolojik determinizm temelli bu yaklaşım, cinsiyetler arası eşitsizliğin doğallaştırılması ve meşrulaştırılması işlevi görmektedir. Bu söylemler bulgularla benzer biçimde literatürde de ele alınmıştır. Örneğin Fine (2010), cinsiyetler arası bilişsel farklılıklara dair yaygın inanışların bilimsel temelden yoksun olduğunu ve bu tür iddiaların “nöroseksizm” olarak tanımlanabilecek önyargılara dayandığını ileri sürmüştür. Smiler (2013) ise erkekliğe atfedilen özelliklerin de benzer şekilde biyolojik değil, toplumsal olarak inşa edildiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, cinsiyete dayalı rollerin değişmezliği fikri, sadece kadınları değil, erkekleri de katı normlara hapsedmektedir. Çakmak (2025) tarafından yapılan çalışmada, *incel* terimi, biyolojik determinizm ve cinsiyet temelli toplumsal hiyerarşilerle açıklayan, kaderci ve karamsar bir dünya görüşüne dayandırılmaktadır. Çalışmada bu ideolojinin sosyolojik, psikolojik ve kültürel yönleri irdelenmiş; toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini meşrulaştıran yapısı vurgulanmıştır. Bu çalışmalar toplumsal cinsiyet rollerini biyolojik determinizm üzerinden açıklayan yaklaşımların, cinsiyet temelli eşitsizliklerin kültürel ve yapısal nedenlerini görünmez kıldığını vurgulamaktadır. Sosyal medyada sıkça karşılaşılan bu

tür içerikler, bireysel yorum gibi görünse de kolektif olarak kadınların kamusal yaşamdaki varlıklarını sınırlandıran ideolojik bir zemini yeniden üretmektedir.

“Erkek daha zeki ve mantıklı görüşü” kategorisi kapsamında, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yeniden üreten temel söylemlerden biri, erkeklerin kadınlara kıyasla daha zeki, mantıklı ve analitik düşünebilen bireyler olduğu yönündeki paylaşımlara yer verilmiştir. Bu görüş, yalnızca bireysel farklılıkları göz ardı etmekle kalmayıp aynı zamanda kadının kamusal hayatta, bilimde, siyasette ve karar verme pozisyonlarında yer almasını sınırlandıran bir ideolojik arka plan oluşturmaktadır. Sosyal medyada yer alan erkek egemen söylemlerde, kadınların karar verme becerilerinin sorgulanması, duygusal oldukları gerekçesiyle mantıklı düşünemedikleri, zeka düzeylerinin düşük olduğu yönündeki iddialar dikkat çekmiştir. Bu durum, hem bilişsel farklılıklara dair bilimsel olmayan yargıların yaygınlaştırıldığını hem de toplumsal cinsiyet eşitsizliğini meşrulaştıran zihinsel kalıpların yeniden üretildiğini göstermektedir. Kadınların yeterliliğiyle ilgili bu tür indirgemeci söylemler, toplumsal eşitlik mücadelesi açısından ciddi bir engel teşkil etmektedir.

Bu tür söylemler literatürde “nitelik atfı” veya “toplumsal cinsiyet atıfları” çerçevesinde ele alınmaktadır. Ridgeway ve Correll (2004), toplumsal cinsiyetin bireylerin yetkinlikleri hakkında varsayımlar üretmekte kullanılan bir tür “statü özelliği” olduğunu belirtirmiştir. Bu görüş, erkeklerin zeka odaklı ve liderlik alanlarında daha yetkin kabul edildiğini göstermektedir. Benzer şekilde Eagly ve Karau (2002) tarafından geliştirilen rol uyumsuzluğu teorisine göre, kadınların geleneksel toplumsal rollerine aykırı görülen liderlik gibi pozisyonlarda yer almaları, önyargı ve dirençle karşılanmaktadır.

“Kadın her işi yapamaz” görüşü, toplumsal cinsiyet rollerine dayalı olarak kadınların belli meslek ve sorumluluk alanlarından dışlanması gerektiğini savunan cinsiyetçi paylaşımları içermektedir. Bu görüş, kadınların bazı işlerde yetersiz kaldığı varsayımına dayanarak, onların özellikle fiziksel güç gerektiren rollerde bulunamayacağı inancını taşımaktadır. Toplumsal cinsiyet temelli iş bölümü, kadınların belirli meslek ve toplumsal rollerde yetersiz olduğu ya da bulunmaması gerektiği yönündeki kalıplaşmış düşünceleri güçlendirmektedir. “Kadın her işi yapamaz” şeklindeki söylemler, özellikle ataerkil toplum yapısında yaygın bir şekilde dile getirilmekte ve kadının toplumsal rollerini sınırlayan bir işlev görmektedir (Connell, 2005).

Literatürdeki çalışmalar, kadınların yetkinliklerinin sorgulanmasının sadece bireysel değil, yapısal düzeyde de engeller yarattığını ortaya koymaktadır. Ridgeway (2011), toplumsal cinsiyete dayalı yetkinlik algılarının, kadınların liderlik ve otorite pozisyonlarına ulaşmasını zorlaştırdığını ve kadınların kendilerini ifade etmeleriyle ilgili engeller oluşturduğunu

belirtmiştir. Benzer şekilde, STEM (bilim, teknoloji, mühendislik ve matematik) alanlarında kadın temsiline düşüklüğü de hem kültürel kodlamalar hem de mesleki yönlendirme süreçlerindeki cinsiyetçi engellerle ilişkilendirilmektedir (Cheryan vd., 2017). Yurtiçi literatürde, kadınların bazı mesleki alanlarda sistematik biçimde dışlandığını içeren çalışmalar bulunmaktadır. Ekmekçi, İlhan ve Küçülalkan (2023) tarafından yapılan araştırmada, kadınların polislik gibi güvenlik temelli mesleklerde karşılaştıkları ayrımcı tutumlar ve önyargılar, “kadın her işi yapamaz” anlayışının kurumsal düzeyde nasıl yeniden üretildiğini göstermektedir. Aylaz vd. (2014) tarafından yapılan çalışmada kadınların duygusal ve güçsüz olarak kodlanması, liderlik için erkeklerin daha uygun oldukları görüşünü destekleyen bulguları açığa çıkarmıştır. Kadının çalışmasına ilişkin katılımcıların büyük çoğunluğunun yanıtı, “kadınlar ev ve çocuklar ile ilgilenir, erkekler ise dışarıda çalışırlarsa herkes için daha iyi olur” olarak bulunmuştur. Aylaz vd. (2014) tarafından yapılan çalışmada karşılaşılan bulgular da bu çerçevede değerlendirildiğinde, biyolojik farklılıkların toplumsal rol dağılımı açısından belirleyici olduğu yönündeki söylemlerin, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yeniden ürettiği görülmektedir.

Cinsiyete Dayalı, İdealize Eden Kalıplar

Bu tema, kadınların ya da erkeklerin belli olumlu özelliklerle aşırı yüceltilmesi ve bu özelliklerin cinsiyetlerine atfedilmesi durumunu tanımlamaktadır. Kadının “şefkatli”, “fedakâr” ve “anneliğe uygun”; erkeğin ise “güçlü”, “koruyucu” ya da “lider” olarak tanımlanması gibi söylemler, bireylerin kendi potansiyellerine uygun değil, toplumun beklentilerine göre hareket etmelerine neden olmaktadır. Bu tür idealize edici kalıplar, olumlu gibi görünse de aslında bireylerin özgürlük alanlarını sınırlandırmakta ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yeniden üretilmesine katkı sağlamaktadır. Toplumsal cinsiyet normları yalnızca açıkça ayrımcılık içeren olumsuz yargılarla değil, aynı zamanda kadınları ve erkekleri belirli olumlu özelliklerle tanımlayarak da cinsiyet temelli eşitsizlikleri pekiştirebilmektedir (Heilman ve Okimoto, 2007). Kadınlardan hem başarılı hem de duygusal anlamda uyumlu olmaları beklenirken, bu dengeyi sağlayamayan kadınların etiketlenmesi, söz konusu idealize kalıpların ne denli sınırlandırıcı olduğunu göstermektedir. Benzer biçimde, erkeklere yönelik güçlü ve duygusuz olma beklentisi, duygusal ihtiyaçların bastırmasına neden olmaktadır (Mahalik, Burns ve Syzdek, 2003).

Bu tema, “Erkek kadından üstündür” görüşü, Fıtrat vurgusu, Bekaret beklentisi, Evliliğe uygunluk ideali, Kadının dış görünüşüne yönelik normatif söylem, Kadının

stereotipleştirilmesi, Sosyal davranışların suçlanması, Vajinal doğumun normal olduğu görüşü” gibi kategorilerinden oluşmaktadır.

“Erkek kadından üstündür” görüşü ve “Fıtrat vurgusu” kategorileri kapsamında, erkeklerin kadınlardan fıtrat olarak “üstün” olduğunu, erkekliğin doğuştan gelen bir otorite kaynağı olarak görüldüğü, kadın ve erkeklerin doğaları gereği farklı rollere sahip olduklarını ve bu rollerin değiştirilmemesi gerektiğini savunan paylaşımlar ele alınmıştır. Bu görüş, toplumsal cinsiyet rollerinin değiştirilemez, sorgulanamaz bir gerçeklik olarak kabul edilmesi gerektiğini savunmaktadır. Böylelikle kadınların, kamusal yaşamdan ziyade aile içinde yer alması gerektiğini içeren paylaşımlarla toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yeniden üreten ataerkil hiyerarşi meşrulaştırılmaktadır. “Erkek kadından üstündür” görüşü, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kültürel ve ideolojik zeminini oluşturan en köklü söylemlerden biridir. Ataerkil sistemin uzantısı olan bu anlayış, kadını erkeğin yardımcısı ya da tamamlayıcısı olarak konumlandırırken, karar alma, liderlik ya da koruma gibi güç ve otorite gerektiren tüm rolleri erkeğe atfetmektedir. Connell (2005), bu tür söylemlerin “hegemonik erkeklik” biçimlerinin bir parçası olduğunu ve toplumsal cinsiyet rollerini meşrulaştırarak eşitsizliği yeniden ürettiğini belirtmektedir. Bu yaklaşım, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yalnızca bireysel önyargılardan değil, daha geniş kültürel ve yapısal mekanizmalardan beslendiğini göstermektedir. Connell’in hegemonik erkeklik kavramsallaştırması, bu ideolojinin nasıl doğal ve meşruymuş gibi sunulduğunu açıklamada önemli bir çerçeve sunmaktadır. Çalışmanın bulguları da bu görüşle paralel biçimde paylaşımlardan oluşmakta ve hegemonik yapının korunmasına hizmet etmektedir. Bu durum eşitsizliğin sıradan, gündelik pratiklerle yeniden üretildiğini ortaya koymaktadır. Benzer şekilde fıtrat kavramı, özellikle toplumsal cinsiyet rollerinin doğal ya da yaratılıştan geldiği inancıyla desteklenmektedir. Acar (2009), Türkiye’deki muhafazakâr kesimlerin fıtrat söylemini, kadının asli görevinin annelik olduğunu savunmak için sıklıkla kullandıklarını ve bunun kadınların bireysel özgürlüklerini sınırlandırdığını belirtmiştir. Charles ve Grusky (2004), toplumsal cinsiyet rollerinin doğallaştırılmasının kadınların eğitim ve mesleki tercihlerinde kısıtlayıcı bir etki yarattığını ortaya koymuştur. Fıtrat vurgusu, aynı zamanda feminist söylemlere karşı üretilmiş bir ideolojik tepki biçimi olarak ve eşitliği değil, tamamlayıcılığı savunmaktadır.

“Bekaret beklentisi ve Evliliğe uygunluk ideali” kategorileri, kadınların cinsel davranışlarını evlilik öncesinde denetim altında tutmalarını öngören, kadın ve erkeklerin toplumsal cinsiyet rollerine göre şekillenen geleneksel normlar doğrultusunda değerlendirildiği; özellikle kadınların "evlenilebilirlik" kriterleri üzerinden yargılandığı ve bu kriterlere uymayan bireylerin toplumsal baskıya maruz kaldığı düşüncesini içeren paylaşımlardan oluşmaktadır.

Bu ideal; kadınların bekaretini koruması, fazla sayıda ilişki yaşamamış olması, ev işlerinde becerikli ve uyumlu olması, çocuk sahibi olmaya istekli ve "aileye uygun" bir profil çizmesi gibi heteronormatif ve patriyarkal beklentiler çerçevesinde oluşturulmaktadır. Bu idealize eden tanımlar, bireylerin benlik algısını etkileyerek evliliği bir toplumsal onay aracı hâline getirmekte ve özellikle kadınların toplumsal değerini cinsel deneyimsizlik üzerinden ölçmektedir. Kadınların bekâretlerini korumaları, evlenilecek “makbul” kadın olmanın temel koşullarından biri olarak görülürken, aynı beklenti erkekler için geçerli değildir. Bu çifte standart, cinsiyetler arası eşitsizliği yeniden üretmektedir. Arslan, (2015) tarafından yapılan çalışma, evliliğin, bireysel bir tercihten çok, toplumsal normların denetlediği bir zorunluluk hâlini alabildiği; özellikle kadınların, evliliğe hazır ya da evlenmeye uygun olup olmadıkları üzerinden değerlendirildiği bulgusunu desteklemektedir. Ataerkil sistemin sürdürülebilirliği açısından bu ideal, kadınların uyumlu, fedakâr ve ahlaki yönden “kusursuz” bir figür olmalarını dayatırken; erkeklere daha fazla hareket alanı tanımaktadır (İlyasoğlu, 2020). Bekâret, aile bağlılığı, ev işi yapabilme gibi özellikler evlilik için ön koşulmuş gibi sunulurken kadınların bireysel tercihleri ve yaşam tarzları eleştiriye açık hale getirilmektedir. Bekaretin kadının onuru ve ailenin itibarıyla özdeşleştirilmesi, kadının bedenini bir “namus” göstergesi haline getirmektedir. Araştırmalar, özellikle geleneksel toplum yapılarında bekâretin yalnızca kişisel değil, aynı zamanda toplumsal bir meseleye dönüştüğünü ve bu beklentinin kadınlar üzerinde yoğun psikolojik baskı ve toplumsal denetim yarattığını ortaya koymaktadır (Bayhan ve Yılmaz, 2018; Ozansoy, 2022).

“Kadının dış görünüşüne yönelik normatif söylem ve Kadının stereotipleştirilmesi” kategorileri, kadın bedeninin ve davranışlarının toplumsal normlara göre şekillendirilmesi ve değerlendirilmesini içeren paylaşımlardan oluşmaktadır. Bu paylaşımlar, güzellik standartlarını kadınlar için zorunlu kılarak; beden, kilo, kıyafet seçimi, makyaj yapma gibi özellikler üzerinden kabul kriterleri oluşturmaktadır. Sosyal medya ve popüler kültür araçlarıyla yeniden üretilen bu normlar, kadın bedenini sürekli gözlem altında tutulan, beğenilmesi gereken ve başkalarının estetik yargılarına göre şekillenen bir nesne hâline getirmektedir. Kadının görsel bağlamda bir nesneye, izlenmeye yönelik bir objeye dönüştürülmesi, toplumsal olarak daha düşük bir statüde konumlandırılmasına neden olmaktadır. Bu durum, kadının medyada çoğunlukla arzunun nesnesi olarak temsil edilmesiyle daha da pekişmektedir. Kadının bu şekilde sunulması, ataerkil sistemin yeniden üretilmesine hizmet eden önemli bir unsur olmaktadır (Demir ve Yiğit, 2013; Kaşdarma, 2018). Güzellik ideolojisinin toplumsal bir norm hâline gelmesi, kadının özne olarak değil, sürekli biçimde nesneleştirilen ve beğenilmesi gereken bir varlık olarak algılanmasına yol açmaktadır (Gill, 2007). Sosyal stereotipler, genellikle insanlar hakkında hızlı yargılarda bulunma amacıyla

belirli bir grubun bir özelliğiyle özdeşleştirildiği genelleyici ifadeler içermektedir. Stereotipleştirme yoluyla bireye belirli nitelikler atanması, bireyin değersizleştirilmesine neden olmaktadır (Wilhelm, Joeckel ve Ziegler, 2020). Örneğin, reklamlarda kadınların aciz, erkeğe bağımlı ve ev içindeki rolleriyle sınırlı olarak tasvir edilmesi, cinsiyet eşitsizliğinin medya aracılığıyla yeniden üretildiğini göstermektedir (Aydın vd., 2022). Tiggemann ve Slater (2014) tarafından yapılan çalışma ile sosyal medyanın, kadınların hem kendi görünüşleriyle ilgili kaygılarını artırdığı hem de bu normları yeniden ürettiği bulgusu desteklenmektedir.

Çarkoğlu ve Kalaycıoğlu (2013) tarafından yapılan, Türkiye’de aile, iş ve toplumsal cinsiyet konulu çalışmada, Türkiye’de 65 il ve 1555 haneden veri toplanmıştır. Bu verilere göre katılımcıların yaklaşık yarısı (%48) çalışan annenin çalışmayan bir anne kadar çocuğuyla olumlu bir ilişki geliştiremeyeceğini; katılımcıların yarıdan fazlasının (%58) ise okul öncesi yaştaki çocuğun annesinin çalışmasının olumsuz etkiye sahip olabileceği görüşünü bildirmiştir. Bu araştırmanın bulguları kadının stereotipleştirilmesine ilişkin mevcut çalışmanın bulgularını desteklemektedir. Tokdemir (2023) tarafından yapılan çalışmada, annelik kavramına yönelik tutumlar toplumsal cinsiyetin yeniden üretimi bağlamında incelenmiştir. Çalışmada, gönüllü annelik tercihinin çoğu zaman iktidar ilişkileri çerçevesinde göz ardı edildiği; kutsal sayılan annelik rolünden feragat etmek ya da çocuk sahibi olmamayı bilinçli bir biçimde seçmek, baskın ataerkil yapının çizdiği sınırları aşan bir olgu olarak görüldüğü bulgulanmıştır.

“Sosyal davranışların suçlanması” kategorisi, kadına yönelik şiddet veya ayrımcılığın gerekçelendirilmesinde kadınların sosyal davranışlarının (örneğin kıyafet seçimi, gece dışarı çıkma, erkeklerle samimi ilişkiler kurma, alkol kullanma, boşanma vb.) sorumlu tutulduğu paylaşımlardan oluşmaktadır. Bu tür suçlamalar, kadınları “fail” gibi konumlandırarak, şiddetin ya da ayrımcılığın kadının hatası sonucu meydana geldiği izlenimini yaratmaktadır. Bu paylaşımlar, toplumsal cinsiyet normlarını ihlal ettiği iddia edilen kadınları hedef alarak; kadınların davranış ve özgürlüklerini sınırlandırmaktadır. Kadınların kıyafet, sosyal medya kullanımı, gece sokağa çıkma gibi bireysel özgürlükler, bazı çevrelerce kadının “kışkırtıcı” ya da “davetkâr” davrandığı şeklinde yorumlanarak sorumluluğun mağdura yüklenmesine neden olmaktadır (Coates & Wade, 2004). Gill (2007) tarafından yapılan çalışmada, kadınların sosyal alandaki görünürlüğü’nün bir tehdit gibi algılanarak, mağduriyetlerinin ahlaki gerekçelerle meşrulaştırıldığı bulunmuştur. Özellikle medya söylemlerinde, kadınların kurban oldukları olaylardan önceki davranışları ön plana çıkarılarak, içinde bulundukları durumu dolaylı biçimde hak etmiş oldukları mesajı verilmektedir (Benedict, 1992). Bu tür söylemler, cinsiyet temelli psikolojik şiddeti yeniden üretmektedir. Aynı zamanda sosyal medya

platformlarında kadınların davranışları üzerinden yürütülen bu tür suçlayıcı ifadeler, çevrimiçi şiddetin de temelini oluşturmaktadır (Jane, 2017).

“Vajinal doğumun ‘normal’ olduğu görüşü” kategorisi kapsamında, doğum yöntemleri arasında vajinal doğumun “doğal”, “sağlıklı” ya da “normatif” olarak tanımlandığı paylaşımlardan oluşmaktadır. Bu yaklaşımda sezaryen doğum, genellikle tıbbi zorunluluk olmadıkça tercih edilmemesi gereken, kolaycılık olarak nitelendirilen bir seçenek olarak görülmektedir. “Normal doğum” ifadesi, başlı başına vajinal doğumu tanımlamak için kullanıldığında, diğer doğum biçimlerini otomatik olarak “anormal” ya da “doğaya aykırı” kategorisine yerleştirilmektedir. Bu paylaşımlar, kadınların sezaryen tercihlerini damgalamaya, suçluluk ve yetersiz hissetmelerine neden olan biyo-iktidar aracılığıyla cinsiyet eşitsizliğini yeniden üretmektedir. Michel Foucault’nun ortaya koyduğu biyopolitika ve biyo-iktidar kavramları modern devletin bireylerin yaşamlarını, bedenlerini ve sağlıklarını denetleme ve düzenleme biçimini tanımlamaktadır. Vajinal doğumun tıbbi, kültürel ve toplumsal normlarla “doğal”, “ideal” ya da “normal” olarak konumlandırılması, kadın bedeninin doğum pratikleri üzerinden nasıl kontrol altına alındığını ve yönlendirildiğini göstermektedir (Ördem, 2020). Vajinal doğumun idealize edilmesi, sezaryen doğum yapan kadınların yeterince annelik yapmadığı ya da doğal süreci tamamlamadığı gibi söylemlerle damgalanmasına yol açmaktadır. Böylece biyo-iktidar, doğum üzerinden kadın bedenini hem medikal hem de ahlaki normlarla disipline etmektedir. Kadınların bedenlerine dair bilgilerin tıbbileştirilmesi ve sağlık politikalarıyla yönlendirilmesi, doğurganlığın da iktidar ilişkilerinin bir parçası olduğunu göstermektedir (Jenkinson, Kruske ve Kildea, 2017).

Toplumsal cinsiyet temelli normlar sosyal medyada yaygın bir şekilde yeniden üretilmektedir. Küçükali, Tokaç ve Hayran (2009) tarafından yapılan çalışmada, sezaryen ve vajinal doğum kapsamında kamuoyu sosyal medya üzerinden karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Çalışmaya dâhil edilen 319 sosyal medya içeriğinin 203’ü kişisel görüş, 116’sı ise doğrudan deneyim aktarımı içeren paylaşımlardan oluşmaktadır. Bu içerikler üzerinden yapılan nitel analiz sonucunda, kadınların doğum yöntemine ilişkin görüşleri; kendi bedenleriyle ilgili kararlarda dışsal normların etkili olması, doğum türlerinin toplum içindeki yaygınlığına dikkat edilmesi, sağlıklı doğum yapma arzusu gibi temalar açığa çıkmıştır. Bu bulgular, kadınların doğum sürecine dair algı ve tercihlerini şekillendiren çok katmanlı bir yapı olduğunu; bireysel deneyimlerin, toplumsal normların ve sağlık sistemine dair koşulların iç içe geçtiğini göstermektedir. Yılmazbilek (2023) tarafından yapılan çalışmada, doğum sürecinde ataerkil yapının ve tıbbileşmiş doğum pratiklerinin kadınlar üzerinde yarattığı baskı incelenmiştir. Çalışmanın bulguları, ataerkilliğin, anneliği acı çekme üzerinden tanımlarken; tıbbi

otoritelerin, kadınların doğum tercihlerine sınırlamalar getirdiğini, özellikle sezaryen yapan kadınların doğum sonrası suçluluk hissine sürüklendiğini göstermektedir. Suni sancı uygulaması ve hastane politikalarındaki belirsizlikler gibi örnekler, doğum sürecinin kadınlardan çok tıbbi inisiyatifle şekillendirildiğini ve kadınların bu süreçte özne değil nesne konumuna itildiğini göstermektedir.

Kadına Yönelik Şiddetin Rasyonalize Edilmesi

Bu tema, toplumsal yapıların ve kültürel normların etkisiyle özellikle kadına yönelik şiddetin çeşitli gerekçelerle anlaşılır, hak edilmiş ya da kaçınılmaz olarak sunulması gibi paylaşımları içeren kategorileri kapsamaktadır. Bu rasyonalizasyon süreci, çoğunlukla ataerkil değerler, geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri ve erkek egemen ideolojiler üzerinden işlemektedir. Erkek şiddetinin sıklıkla aile onurunun korunması, itaatin sağlanması ya da kadının “terbiye edilmesi” gibi gerekçelerle meşrulaştırılmaktadır (Erten, 2020). Bu söylemsel yapı, şiddeti uygulayan erkeği cezai sorumluluktan uzaklaştırmakta, toplumsal olarak da kabul edilebilir kılmaktadır. Toplumun çeşitli kesimlerinde yer alan “erkek sever de döver de” gibi söylemler, şiddeti adeta kültürel bir norm olarak içselleştirmektedir (İnam ve Şahin, 2020). Bu rasyonalizasyon süreci, yalnızca şiddetin yeniden üretilmesine değil aynı zamanda kadınların adaletle erişiminin engellenmesine de neden olmaktadır.

Bu tema kapsamında “Mağdur suçlayıcılık ve İncel kimliğinin yüceltilmesi” kategorileri altında bulgular tartışılmaktadır.

“Mağdur suçlayıcılık” kategorisi, kadına yönelik şiddet olaylarında failin eylemini meşrulaştırmak veya hafifletmek amacıyla, mağdurun davranışlarını, kıyafetini, sosyal ilişkilerini ya da yaşam tarzını gerekçe göstererek sorumluluğu kadına yükleyen paylaşımlardan oluşmaktadır. Bu söylem biçimi, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yeniden üretildiği, şiddeti haklılaştıran ve failin cezasız kalmasına zemin hazırlayan ideolojik bir araç oluşturmaktadır. Genellikle medya, toplumsal söylemler ve çevrim içi mecralarda kadınların “kışkırtıcı”, “uygunsuz”, “sadakatsiz” ya da “aile düzenine uymayan” davranışlar sergiledikleri iddia edilerek şiddet olayları rasyonelleştirilmektedir.

Kadına yönelik şiddetin toplumsal rasyonelleştirilme biçimlerinden biri olan mağdur suçlayıcılık, ataerkil zihniyetin en görünür tezahürlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle medya haberlerinde “mini etek giydiği için”, “gece geç saatte dışarıda olduğu için” ya da “eşine sadakatsizlik ettiği iddiasıyla” gibi ifadelerle kadınların şiddete uğramasının meşru bir zemine oturtulması, toplumsal normların fail lehine işlemesine neden olmaktadır (Bayraktaroğlu, 2018). Özellikle sosyal medya platformlarında failin değil mağdurun yaşam

tarzının, kıyafetinin ya da geçmişinin sorgulanması, çevrimiçi şiddetin yeniden üretildiği bir alan oluşturmaktadır. Bu kapsamda yapılan diğer araştırmalar, kadınların maruz kaldığı şiddetin gerekçelendirilmesinde “kadının görevini yapmaması”, “saygısız davranması” ya da “geleneksel aile rollerine uymaması” gibi nedenlerin öne çıktığını göstermektedir (Erdem, 2020). Sallan Gül ve Altındal (2015) tarafından yapılan çalışmada, gazetelerde yer alan kadın cinayetlerine ilişkin haberlerin yayınlanma biçimi incelenmiştir. Haberlerde kadınların hangi gerekçeyle öldürüldüğüne dair bilgiye çoğu zaman yer verilmediği; öldürülme şeklinin sansasyonel olabilecek kısımlarının vurgulandığı gözlemlenmiştir. Kadınların genellikle şiddet içeren yöntemlerle öldürülmesinin, bu cinayetlerin dehşet verici boyutunu sıradanlaştırdığı ve toplumsal duyarsızlığa neden olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda haberlerin dili çoğunlukla ataerkil bir çerçevede şekillendiği; dolaylı yoldan toplumsal cinsiyet rollerini pekiştiren mesajlar içerdiği bulunmuştur. Bu bağlamda, kadınların cinsiyet rollerine uygun davranmadıkları durumlarda karşılaşılabilecekleri olumsuz sonuçlara dair örtük tehditler haber diline yansıtılmıştır. Kesgin (2023), geleneksel ve yeni medyada kadının toplumsal cinsiyet bağlamında nasıl konumlandığını incelemiştir. Yeni medyanın interaktif yapısıyla, kadına olması gereken rolün sanki kendi tercihiymiş gibi gösterilmeye çalışıldığı belirtilmiştir. Bu durumun, toplumsal cinsiyet normlarının medya aracılığıyla yeniden üretildiğini göstermektedir. Nisan ve Tuncel (2020) tarafından yapılan çalışmada da haber dili, sunuş biçimi, şiddetin toplumsal ve politik etkileri dikkate alınmadan; şiddetin sıradanlaştırılarak sunulduğu bulunmuştur. Haberlerde kadın, şiddetin kurbanı olarak pasif bir özne olarak temsil edilmektedir. Bu dilin, şiddeti gerekçelendirme yönünde bir araç olduğu bulunmuştur. Özer (2019) tarafından yapılan çalışmada, simgesel şiddetin Türk dizilerinde yeniden üretimini incelemek amacıyla Bourdieu’nun sembolik şiddet teorisi kapsamında “Yeni Gelin” televizyon dizisi, gizil içerik analiziyle ele alınmıştır. Çalışmada “Sembolik şiddet, cinsel iş bölümü ve mekan, kamusal alandan dışlanma, androsantrik görüş, bedensel duygular, sembolik bağımlılık, egemen, eski rejime duyulan sevgi” kategorileri açığa çıkmıştır. Araştırma, “Yeni Gelin” televizyon dizisinin sembolik şiddet unsurları içerdiğini ve dolayısıyla cinsiyet eşitsizliğinin yeniden üretilmesine katkıda bulunduğunu ortaya koymaktadır. Astam ve Yılmaz (2023), Şiddet olaylarını kınamak amacıyla sosyal medyada paylaşılan çok sayıdaki içerikte, paradoksal biçimde şiddet söylemini yeniden üreten ifadelerin yer aldığı tespit edilmiştir. Bu içeriklerde küfür, argo ve hakaret içeren dil kullanımının yaygın olduğu gözlemlenmiştir. Dolayısıyla, kullanıcıların şiddeti eleştirme niyetiyle yaptıkları paylaşımlarda dahi, şiddeti meşrulaştıran ya da yeniden üreten söylemlerin varlığından söz etmek mümkündür. Bununla birlikte, dikkat çeken bir diğer bulgu ise, bazı kullanıcıların şiddet mağdurunun yaşam tarzına ilişkin eleştirel ve yargılayıcı ifadeler kullanmalarıdır. Keleş

(2023) tarafından yapılan çalışmada, sosyal medyadaki yoksulluk nafakası karşıtı söylemlerin toplumsal cinsiyet karşıtlığı ile ilişkisi incelenmiştir. Bu kapsamda incelenen süresiz nafaka mağdurları platformunda, küçük bir şiddet olayının bile kadınlar tarafından büyütüldüğü görüşlerini içeren paylaşımlara yer verildiği bulunmuştur. Bu bulgu, kadına yönelik şiddet oranlarını sabır göstermemekle ilişkilendirmekte ve mağduru fail olarak gösteren yeniden üretim mekanizmalarını desteklemektedir.

Mağdur suçlayıcılığın normalleşmesi, yalnızca kadınların değil, tüm toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelelerinin önünde engel oluşturmakta; toplumu şiddeti sorgulamaktan alıkoyarak, erkek egemen sistemin yeniden üretimine katkı sağlayabilmektedir.

“İncel kimliğinin yüceltilmesi” kategorisi, İncel (İstemsiz Bekâr/*Involuntary Celibate*) kimliğinin yüceltilmesi, özellikle çevrimiçi erkeklik topluluklarında bir mağduriyet söylemine dönüştürülerek ideolojik bir kimliğe bürünmesi ve bu kimliğin erkeklik krizine karşı savunulması paylaşımları içermektedir. Bu yüceltme, sistematik olarak kadın düşmanlığı, toplumsal cinsiyet eşitliğine karşıtlık ve şiddeti meşrulaştırma gibi eğilimlerle beslenmektedir. İncel kimliği; erkekliğin, cinsel erişim ve güç ile özdeşleştirildiği patriyarkal normlar altında şekillenmekte ve bu bireyler, toplum tarafından dışlandıkları inancıyla bir tür haklılık ve kolektif öfke üretmektedirler. İncel toplulukları üzerine yapılan araştırmalar, bu grupların kendilerini sistematik olarak "mağdur erkekler" olarak konumlandığını ve cinsel erişimi bir hak gibi görerek kadınlara karşı yoğun bir öfke geliştirdiklerini ortaya koymaktadır (Ging, 2017). Bu kimliğin yüceltilmesi, bir tür "karşı erkeklik" inşasını ve sıklıkla geleneksel erkeklik değerlerin çevrimiçi platformlarda radikalleşmiş bir versiyonunu temsil etmektedir. İncel forumlarında yer alan içerikler, mağduriyetin bir direniş kimliği haline getirilmesini de mümkün kılmaktadır (Hoffman vd., 2020). Bu gruplar, kadınların özgürleşmesini doğal düzenin bozulması olarak görürken, toplumsal cinsiyet eşitliğini de erkekliğe yöneltmiş bir tehdit olarak kodlamaktadır (Baele, Brace ve Coan, 2021). İncel kimliğinin yüceltilmesi bu bağlamda hem bireysel bir savunma mekanizması hem de kolektif bir şiddet ideolojisinin parçası olarak değerlendirilebilir. Çevrimiçi platformlardaki içerikler ise bu yüceltmenin radikalleşmesini ve politik bir anlatıya dönüşmesini kolaylaştırmaktadır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma, X (Twitter) platformunda, atanmış cinsiyeti erkek olan kullanıcılar tarafından üretilen paylaşımlar aracılığıyla toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin hangi söylemsel biçimlerle yeniden üretildiğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Elde edilen bulgular, sosyal medyada paylaşılan içeriklerin genel olarak kadınları nesneleştiren, geleneksel ve sınırlandırılmış toplumsal rollere hapseden bir çerçeveye sahip olduğunu göstermektedir. Sosyal medya platformları, bireyleri yalnızca pasif içerik tüketicisi olmaktan çıkararak aktif içerik üreticisi hâline getirmekte ve bu yönüyle geleneksel medyadan farklılaşmaktadır. Bu bağlamda, sosyal medya kadınlara tarihsel olarak ilk kez kendi kimliklerini, deneyimlerini ve toplumsal taleplerini kamusal alanda ifade etme konusunda daha özerk ve katılımcı bir alan sunmaktadır. Çevrimiçi platformlar aracılığıyla gerçekleştirilen sosyal medya iletişiminin olumlu ve olumsuz yönlerine ilişkin farkındalığın geliştirilmesi, toplumsal cinsiyet eşitliğini güçlendirmeye yönelik sosyal hizmet müdahaleleri açısından önem taşımaktadır.

Araştırma bulguları, X platformundaki içeriklerin yalnızca bireysel tutumları değil, aynı zamanda kültürel, ideolojik ve yapısal eşitsizlikleri de yansıttığını ve pekiştirdiğini göstermektedir. Çalışmada oluşturulan temalar, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin çeşitli yeniden üretim araçlarıyla doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. “Anti-feminizm” ve “İstanbul Sözleşmesi ile 6284 sayılı Kanun eleştirisi” temaları, ideolojik yeniden üretim başlığıyla örtüşmekte; feminist söylem ve yasal kazanımlar, geleneksel düzeni tehdit eden unsurlar olarak sunulmaktadır. Feminist hareketin kazanımlarına yönelik alaycı, küçümseyici ya da düşmanca yaklaşımlar, erkekliğin tehdit altında olduğu algısını pekiştirerek ataerkil normların korunmasına hizmet etmektedir. Kadına yönelik şiddetle mücadeleye yönelik yasal düzenlemelerin erkeklerin aleyhine işlediği yönündeki paylaşımlar ise bu düzenlemelerin itibarsızlaştırılması yoluyla ataerkil düzenin devamını desteklemektedir. Bu eleştiriler, kadınların şiddetten korunmasına dair sistemsel çabaları sabote eden, ideolojik bir karşıt direnç üretmektedir. “Cinsiyet temelli komplo teorileri” ise ataerkil sistemin devamlılığını tehdit eden eşitlik taleplerine karşı geliştirilen savunmacı söylemleri içerdiğinden, ideolojik ve heteronormatif yeniden üretim başlıklarıyla eşleşmektedir. Bu paylaşımlar, toplumsal cinsiyet eşitliği taleplerinin arkasında bir “küresel plan” olduğu yönünde üretilen komplo teorileriyle feminist hareketlerin, LGBTIQ+ hak savunuculuğunun ya da toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının bir tür “toplumu çökertme” projesi olduğuna dair iddialar, erkek egemen yapının sürdürülebilmesi için geliştirilmiş savunma mekanizmalarıdır. Bu tür söylemler hem ideolojik hem de heteronormatif yeniden üretimin araçları oluşturmaktadır. “Biyolojik determinizm vurgusu” doğrudan heteronormatif yeniden üretimle bağlantılı olup, cinsiyet

rollerini biyolojik farklara indirgeme yoluyla meşrulaştırmaktadır. Bu kapsamda, toplumsal cinsiyet rollerinin tarihsel ve kültürel olarak inşa edildiğini göz ardı edilerek, eşitlik mücadelesi geçersiz kılınmaya çalışılmaktadır. Bu yaklaşım, heteronormatif yeniden üretimin doğallaştırma stratejisini temsil etmektedir. “Cinsiyete dayalı, idealize eden kalıplar” teması, geleneksel kadınlık ve erkeklik rollerini “doğal” ve “doğru” olarak yücelterek heteronormatif düzeni, doğallaştırma ve performatif beden yoluyla yeniden üretmektedir. Bu kapsamda, geleneksel kadınlık ve erkeklik rolleri romantize edilmekte ve ideal olarak sunulmaktadır. “İyi anne”, “ıffetli kadın” ya da “güçlü erkek” gibi yüceltici kalıplar aracılığıyla, toplumsal cinsiyet normlarının değişmez olduğu ve bu kalıplara uymanın “doğru” olduğu ima edilmektedir. Bu tür temsiller, yalnızca heteronormatif düzenin yeniden üretimini sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda bireylerin bu kalıpları içselleştirmesini kolaylaştıran performatif bir süreci de tetiklemektedir. Son olarak, “kadına yönelik şiddetin rasyonalize edilmesi” teması, ideolojik yeniden üretim ve doğallaştırma yoluyla yeniden üretim mekanizmalarıyla ilişkilidir; bu söylem hem ataerkil şiddeti meşrulaştırmakta hem de yasal düzenlemelere yönelik eleştiriler yoluyla bu meşrulaştırmayı pekiştirmektedir. Kadınların “provokatif davranışları ve rollerini unutmaları” gibi gerekçelerle şiddete uğramalarının doğal karşılanması, ataerkil şiddet kültürünü desteklemektedir.

Araştırmada öne çıkan söylemlerin büyük kısmı, erkekliğin tehdit altında olduğu algısını pekiştiren, eril tahakkümü koruma refleksiyle biçimlenmiş ve feminist kazanımları hedef alan içeriklerden oluşmaktadır. Bu durum, sosyal medya platformlarının sadece bireylerin düşüncelerini paylaştıkları bir alan değil, aynı zamanda toplumsal cinsiyet temelli iktidar ilişkilerinin yeniden üretildiği bir mecra olduğunu göstermektedir. Geleneksel medya araçlarıyla benzerlik gösteren bu dijital söylemler, hegemonik erkeklik anlayışının güncellenmiş versiyonlarının çevrimiçi olarak dolaşıma sokulmasına olanak tanımaktadır. Bu bağlamda yapılmış olan diğer çalışmalar, sosyal medyanın, haberlerin, dizilerin ve diğer medya mecralarının kadınlarının temsil biçimini, geleneksel cinsiyet rollerine ve cinsiyet temelli şiddete yönelik tutumları açıklasa da bu duruma yönelik sınırlı çözüm önerileri sunulmuştur. Aynı zamanda bu çalışmaların büyük çoğunluğu, cinsiyet değişkeni olmaksızın ele alınmıştır. Fakat toplumsal cinsiyet eşitliğine etki eden değişkenleri temel alan çalışmaların, çeşitli cinsiyetler kapsamında spesifik olarak değerlendirilmesinin, daha belirgin sonuçlara ulaşmayı kolaylaştırabileceği düşünülmektedir. Bu sebepten mevcut çalışmalar, sosyal medya platformlarının çağdaş toplumdaki cinsiyet eşitsizliklerini nasıl yeniden üretilabileceğini ve potansiyel olarak bu eşitsizliklere meydan okuma stratejilerine ilişkin nicel ve nitel veriler sunsa da bu bağlamda erkeklerle gerçekleştirilen çalışmaların sınırlı olması

nedeniyle bu çalışmanın sonuçlarının literatüre önemli bir katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Sosyal hizmet disiplini, insan hakları, sosyal adalet ve eşitlik ilkelerini merkezine alarak dezavantajlı grupların güçlendirilmesini hedeflemektedir. Bu bağlamda araştırma, toplumsal cinsiyet temelli eşitsizliklerin çevrimiçi alanda yeniden üretim biçimini göstererek; feminist sosyal hizmet uygulamasının kapsamının genişletilmesinin ve çevrimiçi mizojiniye dair farkındalık geliştirmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Kadınlar ve LGBTQI+ bireyler gibi dezavantajlı grupların, toplumsal cinsiyet eşitsliği temelli şiddetin dijital ortamda yeniden üretilen biçimlerine sürekli olarak maruz kalmaları; toplumsal dışlanma, kamusal alandan geri çekilme, sosyal işlevsellikte bozulma ve ruh sağlığı üzerinde olumsuz etkiler gibi çok boyutlu psiko-sosyal riskleri beraberinde getirmektedir. Bu durum, sosyal hizmet disiplininin müdahale, hak temelli savunuculuk ve politika geliştirme işlevlerini dijital bağlamda yeniden tanımlamasını ve konumlandırmasını gerekli kılmaktadır.

Sonuç olarak, çevrimiçi platformlardaki cinsiyetçi ve ayrımcı söylemlerin yalnızca bireysel görüşlerin ötesinde, toplumsal eşitsizlikleri yeniden üreten ve meşrulaştıran yapılarla iç içe olduğu görülmektedir. Bu çalışma, sosyal medya aracılığıyla sürdürülen eril tahakkümün fark edilmesini ve bu tahakküme karşı hak temelli, eleştirel ve dönüştürücü sosyal hizmet yaklaşımlarının geliştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Toplumsal cinsiyet temelli dijital şiddet ve ayrımcılık biçimlerinin sosyal, psikolojik ve yapısal etkileri göz önüne alındığında, sosyal hizmet kapsamında uygulanabilir bazı politika ve müdahale önerileri geliştirilmiştir.

Bu araştırmanın bulguları doğrultusunda, sosyal hizmet başta olmak üzere ilgili meslek alanlarının dijital ortamlarda yeniden üretilen toplumsal cinsiyet eşitsizliğiyle mücadelede daha etkin roller üstlenmesi gerektiği görülmektedir. Öncelikle, sosyal hizmet eğitiminin içeriksel olarak güncellenmesi; çevrimiçi cinsiyet eşitsizliği, çevrimiçi şiddet ve nefret söylemi, çevrimiçi yeniden üretim gibi konulara yer verilmesi açısından önem taşımaktadır. Sosyal medya platformlarının bireylerin yaşamlarında giderek daha fazla yer kapladığı günümüzde, sosyal hizmet uzmanlarının çevrimiçi platformlarda karşılaşılan ayrımcılık biçimlerini tanıma ve müdahale etme becerilerinin geliştirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Özellikle kadınlara ve LGBTQI+ bireylere yönelik çevrimiçi şiddetin artması, sosyal hizmetin savunuculuk, güçlendirme ve müdahale işlevlerini dijital alana taşımayı zorunlu kılmaktadır. Bu kapsamda, çevrimiçi şiddete maruz kalan bireylerin destek alabilecekleri çevrimiçi danışmanlık ve yönlendirme hizmetlerinin yapılandırılması önem arz etmektedir. Aynı zamanda, medya okuryazarlığı ve eleştirel düşünme becerilerinin toplumsal düzeyde

yaygınlaştırılması, bireylerin cinsiyetçi ve ayrımcı içeriklere karşı daha dirençli hâle gelmesini sağlayacaktır. Sosyal hizmet uzmanları, bu tür eğitim programlarında aktif rol alarak toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik eden içeriklerin geliştirilmesine katkı sunabilir.

Bununla birlikte, erkek kullanıcıların çevrimiçi platformlarda yeniden ürettikleri hegemonik erkeklik biçimlerine karşı, alternatif erkeklik modellerini öne çıkaran sosyal farkındalık kampanyalarının ve grup çalışmalarının yaygınlaştırılması da önerilmektedir. Bu sayede, erkekliğin tek tipleştirilmiş ve güç merkezli yorumuna karşı, daha eşitlikçi ve duyarlı erkeklik biçimlerinin görünür kılınması mümkün olacaktır. Mevcut dinamiklerin bütüncül biçimde anlaşılabilmesi için, benzer bir çalışmanın kadın kullanıcıların paylaşımları odağında da gerçekleştirilmesi önerilmektedir. Kadınların çevrimiçi ortamdaki deneyimleri, karşılaştıkları cinsiyet temelli ayrımcılıklar, bu eşitsizliğe karşı geliştirdikleri söylemler ve direniş biçimleri, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin dijital alandaki çok boyutlu doğasını ortaya koymaya katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Aynı zamanda, sosyal hizmet uzmanları ve akademisyenler; sosyal medya platformlarında eşitlik karşıtı söylemlerle mücadelede, hak temelli politikaların geliştirilmesine katkı sağlayabilir. Son olarak, çevrimiçi toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin izlenmesine yönelik mekanizmaların oluşturulması ve bu alanda çalışan sosyal hizmet uzmanlarının sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içinde hareket etmesi önerilmektedir. Böylece dijital ortamdaki ayrımcı pratiklerin düzenli olarak raporlanması, kamuoyunun bilgilendirilmesi ve önleyici müdahale stratejilerinin geliştirilmesi sağlanabilecektir. Bu çerçevede sosyal hizmet, sadece çevrimdışı değil, çevrimiçi alanda da toplumsal cinsiyet temelli adaletsizliklere karşı etkili ve dönüştürücü bir güç olarak konumlandırılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Acar, F. (2009). *Kadın ve siyaset: Türkiye deneyimi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Acker, J. (1990). Hierarchies, jobs, bodies: A theory of gendered organizations. *Gender & society*, 4(2), 139-158.
- Açer, T. M. (2022). Atasay “Tak Sana Yakışanı” Reklam Filmi: Femvertising mi? Eşitsizliklerin Yeniden Üretimi mi? *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 39(1), 312-329.
- Adalı Aydın, G., Ügümü Aktaş, P., & Aydın, Ş. (2022). Kriz iletişimde femvertising stratejisinin kullanımı: Dardanel Ton “Elinize Sağlık” reklamı örneği. *Uluslararası Medya ve İletişim Araştırmaları Hakemli Dergisi*, 5(2), 259-282.
- Ahmed, S. (2012). On being included: Racism and diversity in institutional life. In *On being included*. Duke University Press.
- Akalın, A. (2024). Red Pill hareketi ile woke kültürü arasında bir köprü olarak oneitis kavramı. *Kültür ve İletişim*, 2024, 27(1): 7-23.
- Akça, E. B. ve Kaya, B. (2017). Toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden dijital bölünme ve farklı yaklaşımlar. *Intermedia International E-Journal*, 3(5), 301-319.
- Aktaş, G. (2013). Feminist söylemler bağlamında kadın kimliği: Erkek egemen bir toplumda kadın olmak. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 30(1), 53-72.
- Akyazı, A. (2014). Yeni iletişim ortamı olarak dijital katılımcı sözlüklerde nefret söylemi. *Marmara İletişim Dergisi*, (22), 183-193.
- Akyiğit, H. (2021). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Söylemi: Epistemik Yanılsamalar ve Yapısal Mistifikasyonlar. *Tezkire Dergisi*, 74(1), 73-89.
- Alanka, D. (2024). Nitel bir araştırma yöntemi olarak içerik analizi: Teorik bir çerçeve. *Kronotop İletişim Dergisi*, 1(1), 64-84.
- Alikılıç, Ö., & Baş, Ş. (2019). Dijital feminizm: Hashtag’ın cinsiyeti. *Fe Dergi*, 11(1), 89-111.
- Alp, H., & Turan, E. (2019). Popüler kültürde şiddet olgusu üzerinden Recep İvedik 5 filminin analizi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 28-40.
- Althusser, L. (2024). Ideology and ideological state apparatuses: Notes towards an investigation. In *New Critical Writings in Political Sociology* (pp. 299-340). Routledge.
- Alvares, C. (2018). Online staging of femininity: disciplining through public exposure in Brazilian social media. *Feminist Media Studies*, 18(4), 657-674.
- Arastaman, G., Fidan, İ. Ö., & Fidan, T. (2018). Nitel araştırmada geçerlik ve güvenilirlik: Kuramsal bir inceleme. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 37-75.

- Arat, Y. (2012). *Rethinking Islam and liberal democracy: Islamist women in Turkish politics*. State University of New York Press.
- Arslan, B. (2015). Evlilik kurumuna toplumsal bakış ve kadın imgesi. *Sosyoloji Dergisi*, 34, 35–55.
- Arslan, E. (2022). Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirlik. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (51), 395-407.
- Aruzza, C., & Cirillo, L. (2017). Storia Delle Storie Del Femminismo. In *Journal of Labor and Society* (Edizioni Alegre, Vol. 22, Issue 2). Brill.
- Aslan, G. (2015). Öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algılarına ilişkin metaforik bir çözümleme. *Eğitim ve Bilim*, 40(181).
- Aslantürk, G., & Turgut, H. (2015). 8284 vakası: Ekşi Sözlük'te cinsiyetçi kamusalığın yeniden üretilmesi. *Ankara Üniversitesi İlel Dergisi*, 2(1), 45-76.
- Astam, F. K. ve Yılmaz, S. H. (2023). Kadına yönelik şiddet olaylarında sosyal medyada nefret söyleminin yeniden üretimi: Helin Palandöken cinayeti örneği. *Yeni Medya* (14), 310-326.
- Baele, S. J., Brace, L., & Coan, T. G. (2019). From “Incel” to “Saint”: Analyzing the violent worldview behind the 2018 Toronto attack. *Terrorism and Political Violence*, 33(8), 1667–1691.
- Baloğlu, U. (2019). Televizyon dizilerinde komedinin araçsallaşması: etik sınırların muğlaklaşarak toplumsal cinsiyetin yeniden üretimi. *İletişim Etiği: Kavramlar, Olgular ve Tartışmalar*, 221-258.
- Banet-Weiser, S. (2018). *Empowered: Popular feminism and popular misogyny*. Duke University Press.
- Bartky, S. L. (2015). *Femininity and domination: Studies in the phenomenology of oppression*. Routledge.
- Başak, E. (2021). *Sosyal medyada boşanma ve nafaka söylemleri: Erkek mağduriyeti söylemi bağlamında bir analiz* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bayhan, D., & Yılmaz, M. (2018). Türkiye’de bekâret olgusunun toplumsal algısı ve genç kadınlar üzerine etkisi. *Kadın/Woman 2000*, 19(2), 83–100.
- Bayraktaroğlu, A. (2018). Kadına yönelik şiddet ve medya söylemi: Haberlerde mağdurun suçlanması. *İstanbul: Kadın Çalışmaları Dergisi*, 4(2), 45–59.
- Benedict, H. (1992). *Virgin or vamp: How the press covers sex crimes*. Oxford University Press.
- Benton-Greig, P., Gamage, D., & Gavey, N. (2018). Doing and denying sexism: online responses to a New Zealand feminist campaign against sexist advertising. *Feminist media studies*, 18(3), 349-365.
- Birincioğlu, Y. ve Şahin, Z. B. (2021). Haber yorumlarında yeniden üretilen erkeklik halleri: Pınar Gültekin cinayeti üzerine netnografik bir inceleme. *Moment Dergi*, 8(2), 415-438.

- Bolat, N. (2018). Erkek egemen bir dünyada kadının medyada temsiliyeti üzerine bir inceleme: Eşkiya Dünyaya Hükümdar Olmaz Dizisi örneği. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(2), 1676-1703.
- Bora, A. (2012). Toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık. *Ayrımcılık çok boyutlu yaklaşımlar*, 175(187), 50-70.
- Borba, R. (2022). Enregistering “gender ideology” The emergence and circulation of a transnational anti-gender language. *Journal of Language and Sexuality*, 11(1), 57-79.
- Bourdieu, P. (2001). *Masculine domination*. Stanford University Press.
- Boyd, D. M., & Ellison, N. B. (2007). Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of computer-mediated Communication*, 13(1), 210-230.
- Bracke, S., & Paternotte, D. (2016). Unpacking the sin of gender. *Religion and Gender*, 6(2), 143–154.
- Butler, J. (2004). *Undoing gender*. Routledge.
- Butler, J., & Trouble, G. (1990). Feminism and the Subversion of Identity. *Gender trouble*, 3(1), 3-17.
- Buz, S. (2009). Feminist sosyal hizmet uygulaması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 20(1), 53-66.
- Cernaianu, S. (2020). Anti-feminism and online misogyny in digital publics: A critical analysis of the manosphere. *Feminist Media Studies*, 20(6), 824–841. <https://doi.org/10.1080/14680777.2019.1674652>
- Ceylan, E. (2022). *İstanbul Sözleşmesi bağlamında Türkiye’de muhafazakâr kesimin toplumsal cinsiyet eşitliği tartışmaları* [Yüksek Lisans Tezi]. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Charles, M., & Grusky, D. B. (2004). *Occupational ghettos: The worldwide segregation of women and men*. Stanford University Press.
- Cheryan, S., Ziegler, S. A., Montoya, A. K., & Jiang, L. (2017). Why are some STEM fields more gender balanced than others? *Psychological Bulletin*, 143(1), 1–35.
- Chow-White, P. A., Al-Rawi, A., Lusoli, A., & Phan, V. T. A. (2021). Social construction of blockchain on social media: Framing public discourses on Twitter. *JoCTEC*, 4(2), 1–31.
- Coates, L., & Wade, A. (2004). Telling it like it isn’t: Obscuring perpetrator responsibility for violent crime. *Discourse & Society*, 15(5), 499–526.
- Connell, R. W. (2005). *Masculinities* (2nd ed.). University of California Press.
- Cornwall, A., & Rivas, A. M. (2015). From ‘gender equality and ‘women’s empowerment’ to global justice: reclaiming a transformative agenda for gender and development. *Third world quarterly*, 36(2), 396-415.

- Coşar, S., & Yeğenoğlu, M. (2011). New grounds for patriarchy in Turkey? Gender policy in the age of AKP. *South European Society and Politics*, 16(4), 555–573. <https://doi.org/10.1080/13608746.2011.571919>
- Cotter, D. A., Hermesen, J. M., & Vanneman, R. (2004). *Gender inequality at work* (p. 110). New York: Russell Sage Foundation.
- Creswell, J. C. (2017). *Nitel araştırmalar için 30 temel beceri*. Hasan Özcan (Çev). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*, (3. Baskıdan Çeviri). Çeviri Editörleri: M. Bütün ve SB Demir). Ankara: Siyasal Yayın Dağıtım.
- Çakmak, F. (2025). “Modern erkeklik krizi: İncel ideolojisi, temelleri ve eleştirisi”. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 25(1), 71-96. <https://doi.org/10.33415/daad.1593060>.
- Çarkoğlu, A., & Kalaycıoğlu, E. (2013). *Türkiye’de aile, iş ve toplumsal cinsiyet (Unpublished report)*. İstanbul Politikalar Merkezi. Sabancı Üniversitesi.
- Çelik, B. G., & Erciyes, J. C. (2021). Toplumsal cinsiyet algısı ve ön yargı: LGBTİ+lara Yönelik Tutum Üzerine Bir Çalışma. *Aydın Sağlık Dergisi*, 7(3), 255-275.
- Darias, A. J. R., & Ávila, L. A. (2016). Misogynist harassment In cyberspace. A case study from A social work perspective. *Interdisciplinarity in Social and Human Sciences*, 5, 669.
- Davis, S. E. (2018). Objectification, sexualization, and misrepresentation: Social media and the college experience. *Social media+ society*, 4(3).
- Delal, Ö. Ve Abanoz, E. (2022). Reflection of gender roles on social media: an example of curfew. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (37), 80-95.
- Demir, N. ve Yiğit, Z. (2013). Reklam fotoğraflarında kadın bedeninin değişimi. *Turkish Studies-International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(6), 459-472.
- Demirci, Y. K. ve Soylu, A. (2021). Türkçe eğitimi alanında yürütülen çalışmalarda toplumsal cinsiyetin temsil biçimleri. *Dil Dergisi*, 172(1), 175-191.
- Demirdöven, B. (2018). *Feminizm ve anti-feminizm bağlamında karşılaştırmalı bir perspektifte kadının siyasal temsili ve konumu* [Yüksek Lisan Tezi], Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dhrodia, A. (2018). Unsocial media: A toxic place for women. *IPPR Progressive Review*, 24, 380-387.
- Dominelli, L. (2002). Theorising feminist social work practice. In *Feminist Social Work Theory and Practice* (pp. 17-40). Palgrave, London.

- Doyal, L. (2000). Gender equity in health: Debates and dilemmas. *Social Science and Medicine* 51(6):931–39.
- Dragiewicz, M. (2011). *Equality with a vengeance: Men's rights groups, battered women, and antifeminist backlash*. Northeastern University Press.
- Duffy, B. E. (2015). Gendering the labor of social media production. *Feminist Media Studies*, 15(4), 710–714.
- Dyer, R. (2013). *The matter of images: Essays on representations*. Routledge.
- Eagly, A. H., & Karau, S. J. (2002). Role congruity theory of prejudice toward female leaders. *Psychological Review*, 109(3), 573–598. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.109.3.573>
- Edelblum, A. B., & Warren, N. B. (2024). Real men don't share (online): perceived neediness and the frequent-posting femininity stereotype. *European Journal of Marketing*, 58(2), 572-589.
- EIGE- European Institute for Gender Equality, 2018. Gender equality and digitalisation in the European Union. Accessed 15 March 2024. <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-and-digitalisation-european-union>
- Ekmekçi, Z., İlhan, G., & Küçükalkan, Y. (2023). Bir meslek olarak kadın polis algısına sosyolojik bir bakış ve kadın polislerin medyada temsili. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2), 554-570.
- Ekşi, G. (2009). Gender stereotypes and gender roles revealed in the students written work. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 5(1), 37-54.
- Engelbrechtsen, E. L. (2022). Scientizing gender? An examination of anti-gender campaigns on social media, Norway. In *Populism and science in Europe* (pp. 185-206). Cham: Springer International Publishing.
- England, P. (2005). Emerging theories of care work. *Annu. Rev. Sociol.*, 31(1), 381-399.
- Enloe, C. (2000). *Maneuvers: The international politics of militarizing women's lives*. Univ of California Press.
- Erdem, M. N. (2020). Medya içeriğinde şiddetin sunumu üzerine argümantatif bir çalışma. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(2), 1198-1217.
- Erişti, B. ve Erdem, C. (2018). Öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı beceri düzeyleri ile eleştirel düşünme eğilimleri arasındaki ilişki. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(67), 1234-1251.
- Erol, A. (2021). Toplumsal cinsiyet kavramı bağlamında feminist yaklaşımların bir analizi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (53), 31-54.
- Erten, Z. (2020). Erkek şiddetinin meşrulaştırılma biçimleri: Kadına yönelik şiddet haberlerinin söylem analizi. *Kadın/Woman 2000*, 21(1), 47–69.

- Ertürk, Y. (2004). Considering the role of men in gender agenda setting: conceptual and policy issues. *Feminist Review*, 78(1), 3–21.
- Fausto-Sterling, A. (2000). *Sexing the body: Gender politics and the construction of sexuality*. Basic books.
- Fejős, A., Zentai, V., Bladini, M., Igareda, N., Helmstad, A., Pascale, A. A., ... & Wilhelm, C. (2021). *Anti-gender hate speech in populist right-wing social media communication*. “Hate speech, gender, social networks and political parties” (GENHA). https://ddd.uab.cat/pub/infpro/2021/250923/Anti-Gender_Hate_Speech_in_Populist_Right-Wing_Social_Media_Communication.pdf#page=78.28
- Fine, C. (2010). *Delusions of gender: How our minds, society, and neurosexism create difference*. W. W. Norton & Company.
- Foucault, M. (2007). *Cinselliğin tarihi* (HU Tanrıöver, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Garbagnoli, S. (2016). Against the Heresies of Gender: Catholicism and the Fight Against Gender Ideology. *Religion and Gender*, 6(2), 187–204. <https://doi.org/10.18352/rg.10156>
- García, D., Kassa, Y. M., Cuevas, A., Cebrián, M., Moro, E., Rahwan, I., ... & Cuevas, R. (2018). Analyzing gender inequality through large-scale facebook advertising data. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 115(27), 6958-6963.
- Gauntlett, D. (2008). *Media, gender and identity: An introduction*. Routledge.
- Gerber, P., & Gory, J. (2014). The UN Human Rights Committee and LGBT rights: what is it doing? What could it be doing?. *Human Rights Law Review*, 14(3), 403-439.
- Gill, R. (2007). *Gender and the media*. Polity Press.
- Ging, D. (2017). Alphas, betas, and incels: Theorizing the masculinities of the manosphere. *Men and Masculinities*, 22(4), 638-657.
- Gön, A. Y. (2015). *Performatif toplumsal cinsiyet ve erkeklik: küf, yozgat blues ve ben o değilim* [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı.
- Göregenli, M. (2019). Erkeklik krizi ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında sosyal medya söylemleri. *Toplum ve Bilim*, (148), 55–78.
- Graff, A. (2014). Report from the gender trenches: War against “genderism” in Poland. *European Journal of Women’s Studies*, 21(4), 431–435. <https://doi.org/10.1177/1350506814546091>
- Gramsci, A. (2020). Selections from the prison notebooks. In *The applied theatre reader* (pp. 141-142). Routledge.
- Greenwood, D. (2016). Gender considerations of media content, uses, and impact on well-being. In *The Routledge Handbook of Media Use and Well-Being* (pp. 396-408). Routledge.

- Gross, L. (2001). *Up from invisibility: Lesbians, gay men, and the media in America*. Columbia University Press.
- Gupta, S., & Trehan, K. (2021). Twitter reacts to absence of women on Wikipedia: A mixed-methods analysis of #VisibleWikiWomen campaign. *Media Asia*, 49(2), 130–154.
- Güçlü, İ. (2017). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Gül, S. S., & Altındal, Y. (2015). Medyada kadın cinayeti haberlerindeki cinsiyetçi izler: Radikal Gazetesi. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (24), 168-188.
- Gülbahar, Ö. (2020). Medyada nafaka karşıtı kampanyalar: Kadın hakları ve muhafazakâr söylem çatışması. *Kadın/Woman 2000*, 21(1), 145–163.
- Halimi, M., Consuegra, E., Struyven, K., & Engels, N. (2016). The relationship between youngsters' gender role attitudes and individual, home, and school characteristics: A review. *Sage Open*, 6(3).
- Hansen, D., Shneiderman, B., & Smith, M. A. (2010). *Analyzing social media networks with NodeXL: Insights from a connected world*. Morgan Kaufmann.
- Heilman, M. E., & Okimoto, T. G. (2007). Why are women penalized for success at male tasks?: The implied communality deficit. *Journal of Applied Psychology*, 92(1), 81–92.
- Hoffman, B., Ware, J., & Shapiro, E. (2020). Assessing the threat of incel violence. *Studies in Conflict & Terrorism*, 43(7), 565-587.
- Hortacsu, N., & Ertürk, E. M. (2003). Women and ideology: Representations of women in religious and secular Turkish media 1. *Journal of Applied Social Psychology*, 33(10), 2017-2039.
- Inglehart, R., & Norris, P. (2003). *Rising tide: Gender equality and cultural change around the world*. Cambridge University Press.
- Inhorn, M. C., Mosegaard, M. L. C., Tjørnhøj-Thomsen, T., & Goldberg, H. (Eds.). (2022). *Reconceiving the second sex: Men, masculinity, and reproduction*. Berghahn Books.
- İlyasoğlu, A. (2020). Evliliğe uygun kadın imgesi: Toplumsal cinsiyet normları ve ahlaki denetim. *Toplum ve Bilim*, 152, 122–145.
- İnam, Ö., & Şahin, N. (2020). Kadına yönelik şiddetin Türk medyasındaki temsil şekli sistematik derleme araştırması. *Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 1-15.
- İnceoğlu, D. G. (2019). *Medyada cinsiyetçi söylem: Toplumsal cinsiyetin popüler isimler bağlamında medya yansıması* [Yüksek Lisans tezi]. İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Medya ve İletişim Sistemleri Yüksek Lisans Programı.
- İyigüngör, T. (2024). Yeni medya ve şiddet odaklı eylemler: Incel hareketi ve çevrim içi denetim stratejileri. *İletişim ve Diplomasi*, (13), 151-170.

- Jackson, S. (2006). Interchanges: Gender, sexuality and heterosexuality: The complexity (and limits) of heteronormativity. *Feminist theory*, 7(1), 105-121.
- Jane, E. A. (2017). *Misogyny online: A short (and brutish) history*. SAGE Publications.
- Jenkinson, B., Kruske, S., & Kildea, S. (2017). The experiences of women, midwives and obstetricians when women decline recommended maternity care: A feminist thematic analysis. *Midwifery*, 52, 1-10.
- Jussim, L., Crawford, J., & Rubinstein, R. S. (2015). Stereotype (in)accuracy in perceptions of groups and individuals. *Current Directions in Psychological Science*, 24(6), 490-497.
- Kalan, Ö. (2014). Foucault'un biyopolitika kavramı bağlamında moda ve beden: Vouge dergisi üzerinden bir söylem analizi. *Selçuk İletişim*, 8(3), 140-162.
- Kalaycı, E. (2019). Sosyal hizmet bakış açısıyla toplumsal cinsiyet eşitliği ve sürdürülebilir kalkınmanın değerlendirilmesi. *Journal of International Social Research*, 12(66), 1086-1093.
- Kalev, A., & Deutsch, G. (2018). Gender inequality and workplace organizations: Understanding reproduction and change. *Handbook of the Sociology of Gender*, 257-269.
- Kandiyoti, D. (1988). Bargaining with patriarchy. *Gender & society*, 2(3), 274-290.
- Kaplan, K., Tuncer, N., & Bilici, A. (2020). Cinsiyetin akademik yaşama etkisi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 8(24), 41-65.
- Kara, Y. ve Serpen, A. (2023). Sosyal hizmette queer bakış açısı: Toplumsal cinsiyet rollerinden bağımsız bir yaklaşıma doğru. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 33(2), 925-937.
- Kaşdarma, E. (2018). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği: Sosyo-psikolojik unsurlar ve sistemi meşrulaştırma kuramı ekseninde bir analiz. *Opus International Journal of Society Researches*, 9(16), 2438-2460.
- Kavanagh, E., & Brown, L. (2019). Towards a research agenda for examining online gender-based violence against women academics. *Journal of Further and Higher Education*, 44(10), 1379-1387.
- Kaynak, D., & Aktaş, E. (2017). Okul öncesi hikâye ve masal kitaplarında toplumsal cinsiyet rolleri. *Ekev Akademi Dergisi*, (72), 67-86.
- Kekeç, S. G., & Taşcıoğlu, R. (2018). Özgecan Aslan cinayetinin dijital platformlarda yansıması: Ekşi Sözlük üzerine bir inceleme. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (29. Özel Sayısı), 439-452.
- Keleş, D. (2023). Toplumsal cinsiyet karşıtı hareketlerin bir örneği olarak “Süresiz Nafaka Mağdurları Platformu”. *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, 6(2), 517-544.

- Kenet, B. N. (2019). Toplumsal cinsiyet rollerinin Türkiye YouTube mecrasına yansıması: En çok takip edilen on içerik kategorisi kapsamında Youtuber'ların cinsiyet ve yaşlarına göre dağılımı. *Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi*, (14), 106-132.
- Kesgin, Y. (2023). Kadın özgürlüğü ve toplumsal cinsiyet bağlamında geleneksel ve yeni medya eleştirisi. *Toplumsal Politika Dergisi*, 4(1), 96-107.
- Khosravini, M., & Esposito, E. (2018). Online hate, digital discourse and critique: Exploring digitally-mediated discursive practices of gender-based hostility. *Lodz Papers in Pragmatics*, 14(1), 45–68.
- Kızıllırmak Ata, I., & D. Topçu, A. (2021). Yeni mecrada hegemonik söylem: Erkeklik krizinin instagram'da tezahürü. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*(35), 56-82. <https://doi.org/10.16878/gsuilet.956922>
- Kimmel, M. S. (2013). Masculinity as homophobia: Fear, shame, and silence in the construction of gender identity. In *Toward a new psychology of gender* (pp. 223-242). Routledge.
- Koç, Y., ve Gül, H. (2020). Kolluk kuvvetlerinin kadına yönelik şiddet algısı: Mağdur suçlayıcılık üzerine bir değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(1), 75–94.
- Kondakciu, K., Souto, M., & Zayer, L. T. (2022). Self-presentation and gender on social media: an exploration of the expression of “authentic selves”. *Qualitative Market Research: An International Journal*, 25(1), 80-99.
- Kopytowska, Monika. 2017. Introduction: Discourses of Hate and Radicalism in Action. In Monika Kopytowska (ed.), *Contemporary Discourses of Hate and Radicalism across Space and Genres*, 1–12. Amsterdam: John Benjamins.
- Korolczuk, E., & Graff, A. (2014). Gender as “Ebola from Brussels”: The Anticolonial Frame and the Rise of Illiberal Populism. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 43(4), 797–821. <https://doi.org/10.1086/696691>
- Korteweg, A., & Yurdakul, G. (2024). Non-Belonging: borders, boundaries, and bodies at the interface of migration and citizenship studies. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 50(2), 293-316.
- Kuhar, R., & Zobec, A. (2017). The anti-gender movement in Europe and the educational process in public schools. *CEPS journal*, 7(2), 29-46.
- Kuyucu, N. (2015). Kadınların Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önünde adalete erişim sorunu: mahkeme kararlarında cinsiyet ayrımcılığı olarak kadına yönelik şiddet. *Fe Dergi*, 7(1), 60-77.
- Küçükali, H., Tokaç, A. Z., & Hayran, O. (2019, Ekim). Sezaryen ve vajinal doğum hakkındaki kamuoyunun sosyal medya üzerinden değerlendirilmesi. In 3. *International 21. National Public Health Congress*.
- Langton, R. (2012). Beyond Belief: Pragmatics in Hate Speech and Pornography. In Ishani Maitra & Mary Kate McGowan (eds.), *Speech & Harm: Controversies over Free Speech*, 72–93. Oxford: Oxford University Press.

- Laslett, B., & Brenner, J. (1989). Gender and social reproduction: Historical perspectives. *Annual Review of Sociology*, 15(1), 381–404.
- Leblebi, D. N., Babaoğlu, C., & Kurban, A. (2011). Türk Kamu Yönetiminde İstihdamda Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık. *KAYFOR IX Bildiriler Kitabı*.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1988). Criteria for Assessing Naturalistic Inquiries as Reports.
- Littlefield, M. B., McLane-Davison, D., & Vakalahi, H. F. (2015). Global gender inequality. In *Encyclopedia of social work*.
- Lorber, J. (2001). *Gender inequality*. Los Angeles, CA: Roxbury.
- Lünenborg, M., Reißmann, W., & Siemon, M. (2023). Countering or reinforcing (gendered) inequalities? ramifications of the COVID-19 pandemic in and through media. *Media and Communication*, 11(1), 86-90.
- Maaranen, A. ve Tienari, J. (2020). Social media and hyper-masculine work cultures. *Gender, Work & Organization*, 27(6), 1127-1144.
- Maccoby E. E. (2000). Perspectives on gender development. *International Journal on Behavioral Development*, 24, 398-406.
- Mahalik, J. R., Burns, S. M., & Syzdek, M. (2003). Masculinity and perceived normative health behaviors as predictors of men's health behaviors. *Social Science & Medicine*, 64(11), 2201–2209.
- Manago A. M., Ward L. M., Lemm K. M., Reed L., Seabrook R. (2014). Facebook involvement, objectified body consciousness, body shame, and sexual assertiveness in college women and men. *Sex Roles: A Journal of Research*, 72, 1–14.
- McWhorter, L. (2009). *Racism and sexual oppression in Anglo-America: A genealogy*. Indiana University Press.
- Mendes, K., Ringrose, J., & Keller, J. (2019). *Digital feminist activism: Girls and women fight back against rape culture*. Oxford University Press.
- Messerschmidt, J. W. (2017). Masculinities and femicide. *Qualitative Sociology Review*, 13(3), 70-79.
- Messner, M. A. (2016). Forks in the road of men's gender politics: Men's rights vs. feminist allies. *International Journal for Crime, Justice and Social Democracy*, 5(2), 6–20. <https://doi.org/10.5204/ijcsd.v5i2.301>
- Metin, O. ve Ünal, Ş. (2022). İçerik analizi tekniği: İletişim bilimlerinde ve sosyolojide doktora tezlerinde kullanımı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 273-294.
- Mountford, J. B. (2018). Topic modeling the red pill. *Social Sciences*, 7(3), 42.

- Murray, D. C. (2015). Notes to self: the visual culture of selfies in the age of social media. *Consumption Markets & Culture*, 18(6), 490-516.
- Nagoshi, J. L., Adams, K. A., Terrell, H. K., Hill, E. D., Brzuzy, S., & Nagoshi, C. T. (2008). Gender differences in correlates of homophobia and transphobia. *Sex Roles*, 59(7-8), 521-531. <https://doi.org/10.1007/s11199-008-9458-7>
- Nisan, F., & Tuncel, I. (2020). Kadına şiddetin haberlerde sunumu: Emine Bulut örneği. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 104-123.
- Ozansoy, N. (2022). Hegemonik erkeklik bağlamında erkeklerin cinsellik ve bekaret hakkındaki düşünceleri ve tutumları. *İmgelem*, 6(10), 307-330.
- Ördem, Ö. A. (2020). Kadın bedeni ve biyo-iktidar/biyo-politika söylem düzeni. *Fe Dergi*, 12(2), 32-44.
- Örnek, A. (2021). Toplumsal cinsiyet eşitliği ve üniversite öğrencilerinin tutumları. *Kültür ve İletişim*, 24(47), 286-323.
- Özer, M. (2019). Symbolic violence and reproduction of gender inequality in Turkish media: Case of New Bride TV serial. *Journal of Family Counseling and Education*, 4(2), 34-40.
- Öztan, E., & Doğan, S. N. (2015). Akademik cinsiyeti: Yıldız Teknik Üniversitesi örneği üzerinden üniversite ve toplumsal cinsiyet. *Çalışma ve Toplum*, 3(46), 191-222.
- Öztürk, G. (2020). Reklamda kullanılan erkeklik mitleri ve erkek tüketicinin yeniden üretimi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(39), 1107-1126.
- Özügürlü, A., & Dayan, C. (2020). Toplumsal cinsiyet karşıtlığı ve akademik özgürlükler: Türkiye’de kadın ve toplumsal cinsiyet çalışmaları örneği. *Toplum ve Hekim*, 35(6), 456-465.
- Papacharissi, Z. (2015). *Affective publics: Sentiment, technology, and politics*. Oxford University Press.
- Paternotte, D., & Kuhar, R. (2017). “Gender ideology” in movement: Introduction. In R. Kuhar & D. Paternotte (Eds.), *Anti-Gender Campaigns in Europe: Mobilizing against Equality* (pp. 1-22). Rowman & Littlefield International.
- Paternotte, D., & Kuhar, R. (2017). The anti-gender movement in comparative perspective. *Anti-gender campaigns in Europe: Mobilizing against equality*, 1, 253-276.
- Pearse, R., & Connell, R. (2016). Gender norms and the economy: Insights from social research. *Feminist economics*, 22(1), 30-53.
- Pehlivan, P. V. (2017). Toplumsal cinsiyet bağlamında kuramsal yaklaşımlar: Bir literatür taraması. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(31), 497.
- Pluciennik, J., Graff, A., & Korolczuk, E. (2023). Anti-gender politics and the crisis of democracy in Europe. *Social Movement Studies*, 22(1), 1-17. <https://doi.org/10.1080/14742837.2022.2155525>

- Powell, A., & Henry, N. (2017). *Sexual violence in a digital age*. Springer.
- Rabinow, P., & Rose, N. (2006). Biopower today. *BioSocieties*, 1(2), 195-217.
- Renci, C. (2023). *Toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında İstanbul Sözleşmesi'nin iptaline ilişkin kadın siyasetçilerin medyada yer alan söylemlerinin analizi* [Yüksek Lisans Tezi]. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Ridgeway, C. L. (2011). *Framed by gender: How gender inequality persists in the modern world*. Oxford University Press.
- Ridgeway, C. L., & Correll, S. J. (2004). Unpacking the gender system: A theoretical perspective on gender beliefs and social relations. *Gender & Society*, 18(4), 510-531. <https://doi.org/10.1177/0891243204265269>
- Saguy, T., Reifen-Tagar, M., & Joel, D. (2021). The gender-binary cycle: the perpetual relations between a biological-essentialist view of gender, gender ideology, and gender-labelling and sorting. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 376(1822).
- Sallan Gül, S. ve Altındal, Y. (2015). Medyada kadın cinayeti haberlerindeki cinsiyetçi izler: Radikal Gazetesi. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi* (24), 168-188.
- Sandefur, R. L. (2008). Access to civil justice and race, class, and gender inequality. *Annu. Rev. Sociol.*, 34(1), 339-358.
- Sebzecioğlu, T., & Özgür, S. C. (2015). Cinsiyete bağlı argo kullanımı üzerine bir Twitter etiketi örnekleme. *TÜRK Uluslararası Dil Edebiyat ve Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 1(5), 75-93.
- Sertel, G. ve Günbayı, İ. (2021). SCID Analizine göre nitel veri toplama sürecinin yönetilmesi/ nitel veri toplama sürecinin SCID analizine göre yönetilmesi. *Nitel Sosyal Bilimler*, 3(1), 107-139.
- Seymen, Z., & Eranlı, M. (2023). "Damızlık Kızın Öyküsü" Dizisinin Mekânlarında Kadın Temsilîyetleri. *Kadın/Woman 2000*, 24(2), 43-74.
- Shushkevich, E. (2020). *Misogyny detection in social media on the Twitter platform* [Doctoral Dissertation]. Technological University Dublin.
- Smiler, A. P. (2013). *Challenging Casanova: Beyond the stereotype of the promiscuous young male*. Jossey-Bass.
- Sorenson, O., & Dahl, M. S. (2016). Geography, joint choices, and the reproduction of gender inequality. *American Sociological Review*, 81(5), 900-920.
- Sönmez, Ö. (2022). Sosyal medyada kadına yönelik cinsiyetçi söylem: #erkekyerinibilsin Twitter akımı örneği. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö11), 397-415.
- Spallaccia, B. (2017). *Misogynistic hate speech on social networks: A critical discourse analysis* [Doctoral Dissertation]. La Trobe University, Melbourne.

- Stijelja, S., & Mishara, B. L. (2023). Psychosocial characteristics of involuntary celibates (Incels): A review of empirical research and assessment of the potential implications of research on adult virginity and late sexual onset. *Sexuality & Culture*, 27(2), 715-734.
- Thorne, B. (1993). *Gender play: Girls and boys in school*. Rutgers University Press.
- Tiggemann, M., & Slater, A. (2014). NetGirls: The Internet, Facebook, and body image concern in adolescent girls. *International Journal of Eating Disorders*, 47(6), 630-643.
- Tipler, C. N., & Ruscher, J. B. (2017). Dehumanizing representations of women: the shaping of hostile sexist attitudes through animalistic metaphors. *Journal of Gender Studies*, 28(1), 109-118.
- Tokdemir, K. (2023). *Toplumsal cinsiyetin yeniden üretimi bağlamında annelik kavramının eleştirisi* [Doktora tezi]. Marmara Üniversitesi, Türkiye.
- Toldy, T., & Garraio, J. (2021). Gender ideology: a discourse that threatens gender equality. In *Gender equality* (pp. 543-554). Cham: Springer International Publishing.
- Tüzin, D. (2006). Argo ve küfür bağlamında cinsel eylemin nesnesi olarak “kadın”. *Milli Folklor*, 18(71), 105-107.
- Uçan, G. (2017). Kadınların medya kullanım tercihleri ile toplumsal cinsiyet eşitliği tutumları arasındaki ilişki: Manisa kent merkezi örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(63), 1297-1319.
- UN Women. (2015). *Progress of the World's Women 2015-2016: Transforming Economies, Realizing Rights*. <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2015/4/progress-of-the-worlds-women-2015>
- Uzun, Z., Erdem, S., Güç, K., Şafak-Uzun, A. M., & Erdem, E. (2017). Toplumsal cinsiyet algısı ve toplumsal cinsiyet rollerine eğitimin etkisi: DeneySEL bir çalışma. *Journal of Human Sciences*, 14(1), 678-693.
- Ünan Göktan, A. D. (2024). AB'nin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Politikalarına Karşı Epistemik Adaletsizliğin Söylemsel İnşası: ETCEP Örneği. *Fe Dergi*, (1), 190-226.
- Vespa J. (2009). Gender ideology construction: A life course and intersectional approach. *Gender & Society*, 23, 262-287.
- Vianna, C., & Bortolini, A. (2020). Anti-gender discourse and LGBT and feminist agendas in state-level education plans: tensions and disputes. *Educação e Pesquisa*, 46, e221756.
- Volpato, C. (2022). *Psicosociologia del maschilismo*. Gius. Laterza & Figli Spa.
- Wallace, P. (2016). *The psychology of the internet*. New York: Cambridge University Press
- Ward, L. M., & Grower, P. (2020). Media and the development of gender role stereotypes. *Annual Review of Developmental Psychology*, 2, 177-199.

- Wilhelm, C., Joeckel, S., & Ziegler, I. (2020). Reporting hate comments: Investigating the effects of deviance characteristics, neutralization strategies, and users' moral orientation. *Communication Research*, 47(6), 921-944.
- Williams, A.A. and Marquez, B.A. (2015). The lonely selfie king: selfies and the conspicuous prosumption of gender and race. *International Journal of Communication*, 9(1), 1775-1787.
- Wiranto, R. (2013). From gender differences and injustice to gender equality and justice (gender in Christian perspective). *Journal of Alternative Perspectives in the Social Sciences*, 2(5), 353-365.
- Witt, S. (2001). The Influence of School and Reading Materials on Children's. Gender Role Socialization: An Overview of Literature. *Curriculum and Teaching*, 15(2).
- Wood, H.J. (2019). Gender inequality: The problem of harmful, patriarchal, traditional and cultural gender practices in the church. *HTS Teologiese Studies/Theological Studies*, 75(1).
- Yağar, F., & Dökme, S. (2018). Niteliksel araştırmaların planlanması: Araştırma soruları, örneklem seçimi, geçerlik ve güvenilirlik. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3), 1-9.
- Yıldırım, A., ve Simsek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Yılmazbilek, M. (2023). Kadınların doğum deneyimlerinin feminist perspektiften çözümü. *Kadın/Woman 2000*, 24(1), 55-76.
- Yorulmaz, H. (2020). *Türkiye'de boşanmış kadınlara yönelik algının sosyal medyada yeniden üretimi* [Yüksek Lisans Tezi]. Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Zayer, L.T., Sredl, K., Parmentier, M.-A. and Coleman, C. (2012). Consumption and gender identity in popular media: discourses of domesticity, authenticity, and sexuality. *Consumption Markets and Culture*, 15(4), 333-357.